

Utgiftsområde 7 Internationellt bistånd

Sammanfattning

I detta betänkande behandlas regeringens budgetförslag avseende utgiftsområde 7 Internationellt bistånd samt motioner främst väckta under den allmänna motionstiden 2004/05 och ett antal motioner från allmänna motionstiderna 2002/02 och 2003/04.

Utskottet framhåller det nära samband som råder mellan biståndsramen och de medel som anvisas inom utgiftsområde 7. Den återgång till enprocentsnivån som inletts och som utskottet välkomnar förutsätter ökning av utgiftsområdet, främst av anslaget 8:1. Utskottet menar att det är viktigt att Sverige fortsättningsvis bedriver ett effektivt utvecklingssamarbete med tyngdpunkt på de fattigaste länderna och att Sverige står fast vid den internationellt formulerade ambitionen att 0,25 % av givarländernas BNI skall gå till de minst utvecklade länderna (MUL).

Utskottet tillstyrker Riksrevisionens styrelses förslag såvitt avser ett anslag under utgiftsområde 7 Internationellt bistånd som är avsett för Riksrevisionen. Utskottet ställer sig positivt till att Riksrevisionen utför nya uppdrag och tillhandahåller nya tjänster och ställer sig positivt till det föreslagna anslaget storlek. Utskottet förutsätter också att Riksrevisionen återrapporterar till riksdagen hur myndigheten utnyttjat anslaget.

Vidare tillstyrks propositionens förslag att bemyndiga regeringen att under 2005 göra ekonomiska åtaganden inom biståndsverksamheten som medför utgifter och förpliktelser för ett visst belopp efter 2005. Propositionens yrkande om att bemyndiga regeringen att under år 2005 för ett visst belopp iklåda staten betalningsansvar i form av statsgarantier för finansiell stöd till länder i Östeuropa och för exportkreditgarantigivning för länder i Östeuropa tillstyrks också av utskottet. Sammanfattningsvis tillstyrker utskottet regeringens förslag. Samtliga motionsyrkanden avstyrks. I ärendet finns 35 reservationer och 7 särskilda yttranden.

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	5
Redogörelse för ärendet.....	9
1 Fördelningen inom utgiftsområdet.....	10
Propositionen.....	10
Motionerna.....	11
Utskottets överväganden.....	14
2 Biståndsmålen, avbindning av biståndet m.m.....	18
Propositionen.....	18
Motionerna.....	18
Utskottets överväganden.....	20
3 Politikens inriktning.....	23
Propositionen.....	23
Motionerna.....	25
Utskottets överväganden.....	27
Formerna för utvecklingssamarbetet – särskilda satsningar.....	33
4 Demokrati och mänskliga rättigheter.....	33
Propositionen.....	33
Motionerna.....	33
Utskottets överväganden.....	35
5 Hälsfrågor, hiv/aids och funktionshinderades situation.....	37
Propositionen.....	37
Motionerna.....	38
Utskottets överväganden.....	41
6 Handel, skuldavskrivningar och internationella finansieringsinstitutioner.....	43
Propositionen.....	43
Motionerna.....	44
Utskottets överväganden.....	46
7 Miljöfrågor.....	49
Propositionen.....	49
Motionerna.....	50
Utskottets överväganden.....	51
8 Medier, kulturfrågor och utbildning.....	52
Propositionen.....	52
Motionerna.....	52
Utskottets överväganden.....	53
9 Biståndets geografiska inriktning.....	54
Propositionen.....	54
Motionerna.....	54
Utskottets överväganden.....	55
10 Biståndets genomförande och organisation.....	57
Propositionen.....	57
Motionerna.....	58
Utskottets överväganden.....	59
Reservationer.....	62

1. Anslagen för 2005 under utgiftsområde 7 Internationellt bistånd m.m., punkt 1 (c).....	62
2. Ändringar i Sidans regleringsbrev, punkt 2 (fp).....	63
3. Biståndets inriktning, punkt 3 (c).....	64
4. Ökad insyn i beslutsprocesser, punkt 7 (m, fp, kd, c).....	65
5. Biståndsmålen, avbindningen av biståndet m.m., punkt 8 (m).....	65
6. Biståndsmålen, avbindningen av biståndet m.m., punkt 8 (kd).....	67
7. Biståndsmålen, avbindningen av biståndet m.m., punkt 8 (v).....	69
8. Biståndsmålen, avbindningen av biståndet m.m., punkt 8 (mp).....	70
9. Ökat stöd till internationellt flyktingbistånd, punkt 9 (kd).....	71
10. Bistånd till kvinnor, punkt 10 (kd).....	72
11. Ökning av de hiv/aidsrelaterade insatserna i biståndsbudgeten, punkt 11 (kd).....	73
12. Stöd till humanitär minhantering, punkt 12 (mp).....	74
13. Sveriges medlemskap i IOM, punkt 13 (v, mp).....	75
14. Politikens inriktning, punkt 14 (m).....	78
15. Politikens inriktning, punkt 14 (kd, c).....	79
16. Politikens inriktning, punkt 14 (mp).....	81
17. Beräkning av bistånd enligt OECD/DAC, punkt 15 (mp).....	82
18. Demokrati och mänskliga rättigheter, punkt 16 (m).....	84
19. Demokrati och mänskliga rättigheter, punkt 16 (fp).....	84
20. Bistånd till diktaturstater, punkt 17 (fp).....	86
21. Hälsofrågor, hiv/aids och funktionshindrades situation, punkt 19 (m).....	87
22. Hälsofrågor, hiv/aids och funktionshindrades situation, punkt 19 (kd).....	90
23. Hälsofrågor, hiv/aids och funktionshindrades situation, punkt 19 (c).....	94
24. Handel, skuldavskrivningar och de internationella finansieringsinstitutionerna, punkt 20 (m).....	95
25. Handel, skuldavskrivningar och de internationella finansieringsinstitutionerna, punkt 20 (fp).....	97
26. Handel, skuldavskrivningar och de internationella finansieringsinstitutionerna, punkt 20 (v, mp).....	98
27. Handel, skuldavskrivningar och de internationella finansieringsinstitutionerna, punkt 20 (kd).....	100
28. Internationella vattenfrågor, punkt 21 (kd, c).....	104
29. Internationella miljöfrågor, punkt 22 (kd).....	105
30. Internationella miljöfrågor, punkt 22 (mp).....	107
31. Biståndets geografiska inriktning, punkt 24 (fp).....	108
32. Biståndets geografiska inriktning, punkt 24 (kd).....	109
33. Biståndets geografiska inriktning, punkt 24 (v).....	111
34. Biståndets genomförande och organisation, punkt 25 (m).....	112
35. Biståndets genomförande och organisation, punkt 25 (fp).....	113
Särskilda yttranden.....	114
1. Anslagen för 2005 under utgiftsområde 7 Internationellt bistånd m.m., punkt 1 (m).....	114
2. Anslagen för 2005 under utgiftsområde 7 Internationellt bistånd m.m., punkt 1 (fp).....	115
3. Anslagen för 2005 under utgiftsområde 7 Internationellt bistånd m.m., punkt 1 (kd).....	117
4. Biståndsmålen, avbindningen av biståndet m.m., punkt 8 (v).....	118

5. Biståndsmålen, avbindningen av biståndet m.m., punkt 8 (v).....	118
6. Beräkning av bistånd enligt OECD/DAC, punkt 15 (v).....	119
7. Biståndets geografiska inriktning, punkt 24 (m).....	119
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag.....	121
Propositionen.....	121
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2002.....	121
Motion från allmänna motionstiden hösten 2003.....	122
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2004.....	122
<i>Bilaga 2</i>	
Förslag till anslagsfördelning för budgetåret 2005 för utgiftsområde 7	
Internationellt bistånd.....	140
<i>Bilaga 3</i>	
Jämställdhet inom utvecklingssamarbetet.....	141
 <i>Tabeller</i>	
Anslagsbelopp.....	11
Multilaterala organ.....	16
Regeringens och oppositionspartiernas förslag till anslag för år 2005 inom utgiftsområde 7 Internationellt bistånd.....	140

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. **Anslagen för 2005 under utgiftsområde 7 Internationellt bistånd m.m.**

Riksdagen anvisar, med de anslagsvillkor som utskottet angivit, för budgetåret 2005 anslag inom utgiftsområde 7 Internationellt bistånd i enlighet med regeringens förslag i tabell i bilaga 2 till betänkandet. Därmed bifaller riksdagen proposition 2004/05:1, volym 4, utgiftsområde 7 Internationellt bistånd, punkterna 1, 5 och 7 samt avslår motionerna 2004/05:U283 yrkande 15, 2004/05:U293, 2004/05:U307 yrkande 18, 2004/05:U321 yrkandena 1 och 2, 2004/05:U331 yrkandena 38, 40 och 41 samt 2004/05:U339 yrkandena 1 och 3.

Reservation 1 (c)

2. **Ändringar i Sidas regleringsbrev**

Riksdagen avslår motion 2004/05:U226 yrkande 13.

Reservation 2 (fp)

3. **Biståndets inriktning**

Riksdagen avslår motionerna 2004/05:U219 yrkande 13, 2004/05:U255, 2004/05:U257 yrkande 2, 2004/05:U337 yrkande 1 och 2004/05:U339 yrkande 2.

Reservation 3 (c)

4. **Åtaganden och garantier under budgetåret 2005**

Riksdagen bifaller proposition 2004/05:1 Utgiftsområde 7 punkterna 2 och 3.

5. **Avsättning för förlustrisker och exportkreditgarantier**

Riksdagen bifaller proposition 2004/05:1 Utgiftsområde 7 punkt 4.

6. **Anslagskredit för Riksrevisionen**

Riksdagen bifaller proposition 2004/05:1 Utgiftsområde 7 punkt 6.

7. **Ökad insyn i beslutsprocesser**

Riksdagen avslår motion 2004/05:U249.

Reservation 4 (m, fp, kd, c)

8. **Biståndsmålen, avbindningen av biståndet m.m.**

Riksdagen avslår motionerna 2002/03:Fö271 yrkandena 1 och 3, 2003/04:Ju447 yrkande 11, 2004/05:U226 yrkandena 1, 3, 22 och 30, 2004/05:U258 yrkandena 1 och 2, 2004/05:U261 yrkande 4, 2004/05:

U278 yrkande 2, 2004/05:U307 yrkande 1, 2004/05:U310 yrkandena 2 och 3, 2004/05:U331 yrkandena 1, 3, 15, 23 och 39, 2004/05:U337 yrkande 2 och 2004/05:Sf266 yrkandena 25 och 26.

Reservation 5 (m)

Reservation 6 (kd)

Reservation 7 (v)

Reservation 8 (mp)

9. Ökat stöd till internationellt flyktingbistånd

Riksdagen avslår motion 2004/05:U315 yrkande 6.

Reservation 9 (kd)

10. Bistånd till kvinnor

Riksdagen avslår motion 2004/05:U306 yrkande 10.

Reservation 10 (kd)

11. Ökning av de hiv/aidsrelaterade insatserna i biståndsbudgeten

Riksdagen avslår motion 2004/05:U333 yrkandena 10 och 11.

Reservation 11 (kd)

12. Stöd till humanitär minhantering

Riksdagen avslår motion 2004/05:Fö241 yrkande 1.

Reservation 12 (mp)

13. Sveriges medlemskap i IOM

Riksdagen avslår motion 2004/05:Sf266 yrkande 4.

Reservation 13 (v, mp)

14. Politikens inriktning

Riksdagen avslår motionerna 2002/03:U313 yrkande 16, 2002/03:U322 yrkande 19, 2004/05:U219 yrkandena 4–6, 2004/05:U253 yrkandena 1 och 2, 2004/05:U261 yrkande 7, 2004/05:U290 yrkande 1, 2004/05:U302 yrkandena 1 och 6, 2004/05:U307 yrkande 13, 2004/05:U308 yrkandena 13 och 14, 2004/05:U331 yrkandena 11, 16 och 21 samt 2004/05:A352 yrkande 7.

Reservation 14 (m)

Reservation 15 (kd, c)

Reservation 16 (mp)

15. Beräkning av bistånd enligt OECD/DAC

Riksdagen avslår motionerna 2004/05:U261 yrkandena 1, 3 och 6 samt 2004/05:U278 yrkandena 4 och 5.

Reservation 17 (mp)

16. Demokrati och mänskliga rättigheter

Riksdagen avslår motionerna 2004/05:U225 yrkandena 11 och 14, 2004/05:U226 yrkande 25, 2004/05:U307 yrkandena 2, 4 och 15, 2004/05:U331 yrkandena 2, 13, 14 och 17 samt 2004/05:Kr363 yrkande 1.

Reservation 18 (m)

Reservation 19 (fp)

17. Bistånd till diktaturstater

Riksdagen avslår motion 2004/05:U226 yrkandena 4–7.

Reservation 20 (fp)

18. Partinära bistånd

Riksdagen avslår motionerna 2004/05:U250, 2004/05:U302 yrkande 10 och 2004/05:U331 yrkandena 18 och 19.

19. Hälsfrågor, hiv/aids och funktionshindrades situation

Riksdagen avslår motionerna 2004/05:U219 yrkandena 7 och 8, 2004/05:U226 yrkandena 23 och 24, 2004/05:U241 yrkandena 1, 3–6 och 8–20, 2004/05:U271, 2004/05:U290 yrkandena 2 och 3, 2004/05:U302 yrkandena 8 och 9, 2004/05:U307 yrkandena 5 och 6, 2004/05:U331 yrkandena 24 och 36, 2004/05:U333 yrkandena 1–9 och 14–17 samt 2004/05:U340.

Reservation 21 (m)

Reservation 22 (kd)

Reservation 23 (c)

20. Handel, skuldavskrivningar och de internationella finansieringsinstitutionerna

Riksdagen avslår motionerna 2004/05:U226 yrkande 21, 2004/05:U279 yrkandena 6–11, 2004/05:U299, 2004/05:U300, 2004/05:U302 yrkande 3, 2004/05:U307 yrkande 10, 2004/05:U311 yrkandena 11 och 14, 2004/05:U313 yrkandena 2 och 3, 2004/05:U315 yrkande 8, 2004/05:U317 yrkandena 2–6, 2004/05:U320 och 2004/05:U331 yrkandena 20, 26–30 och 37.

Reservation 24 (m)

Reservation 25 (fp)

Reservation 26 (v, mp)

Reservation 27 (kd)

21. Internationella vattenfrågor

Riksdagen avslår motionerna 2004/05:U219 yrkande 11 och 2004/05:U302 yrkande 7.

Reservation 28 (kd, c)

22. Internationella miljöfrågor

Riksdagen avslår motionerna 2004/05:Fi228 yrkandena 1–3, 2004/05:U307 yrkande 8, 2004/05:U311 yrkandena 1–4, 7–10, 22 och 24 samt 2004/05:MJ498 yrkande 9.

Reservation 29 (kd)

Reservation 30 (mp)

23. Medier, kultur och utbildning

Riksdagen avslår motionerna 2004/05:U226 yrkandena 26 och 28, 2004/05:U241 yrkande 2, 2004/05:U303 yrkandena 2 och 3, 2004/05:U307 yrkande 7 och 2004/05:U331 yrkande 22.

24. Biståndets geografiska inriktning

Riksdagen avslår motionerna 2002/03:U284 yrkande 27, 2004/05:U226 yrkande 16, 2004/05:U227 yrkandena 1 och 2, 2004/05:U278 yrkande 3, 2004/05:U302 yrkande 11, 2004/05:U331 yrkande 10 och 2004/05:U337 yrkande 4.

Reservation 31 (fp)

Reservation 32 (kd)

Reservation 33 (v)

25. Biståndets genomförande och organisation

Riksdagen avslår motionerna 2004/05:U226 yrkandena 17, 19 och 20 samt 2004/05:U307 yrkandena 11, 12, 16 och 17.

Reservation 34 (m)

Reservation 35 (fp)

Stockholm den 18 november 2004

På utrikesutskottets vägnar

Urban Ahlin

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Urban Ahlin (s), Berndt Ekholm (s), Cecilia Wigström (fp), Carina Hägg (s), Birgitta Ahlqvist (s), Kent Härstedt (s), Göran Lindblad (m)¹, Kaj Nordquist (s), Kenneth G Forslund (s), Ewa Björling (m)², Veronica Palm (s), Lotta Hedström (mp), Björn Hamilton (m)³, Rosita Runegrund (kd), Sermin Özürküt (v), Gabriel Romanus (fp) och Annika Qarlsson (c).

¹ Deltar ej under punkt 1

² Deltar ej under punkt 1

³ Deltar ej under punkt 1

Redogörelse för ärendet

Bakgrund

I propositionen konstateras att riksdagen i december 2003 antog propositionen Gemensamt ansvar – Sveriges politik för global utveckling (prop. 2002/03:122, bet. 2003/04:UU3, rskr. 2003/04:112). I beslutet anges dels ett mål för politiken för global utveckling, som gäller alla politikområden, dels ett mål för internationellt utvecklingssamarbete. Målet för alla politikområden är att bidra till en rättvis och hållbar global utveckling. Målet för politikområde 8 Internationellt utvecklingssamarbete är att bidra till att skapa förutsättningar för fattiga människor att förbättra sina levnadsvillkor. Det innebär en koncentration på målet om fattigdomsbekämpning.

Två perspektiv skall vara vägledande vid prioriteringar och utformning av politiken: ett rättighetsperspektiv och de fattigas perspektiv på utveckling. Det innebär att människors rättigheter skall utgöra grund för de åtgärder som vidtas för en rättvis och hållbar utveckling. Det innebär också att fattiga kvinnors, mäns och barns behov, intressen och förutsättningar skall vara utgångspunkt i strävandena mot en rättvis och hållbar utveckling. Ett antal huvuddrag skall genomsyra politiken, både vad gäller åtgärder och stöd i enskilda länder och den politik som förs på global nivå. De grundläggande värdena är demokrati och god samhällsstyrning, respekt för mänskliga rättigheter och jämställdhet mellan kvinnor och män. Hållbar utveckling omfattar hållbart utnyttjande av naturresurserna och omsorg om miljön, ekonomisk tillväxt samt social utveckling och trygghet. Politiken skall därutöver inriktas på två områden där nya krav ställs på helhetssyn och samverkan. Det gäller dels konflikthantering och säkerhet, dels globala gemensamma nyttigheter. Den svenska politiken skall bidra till uppfyllandet av FN:s millenniedeklaration och millennieutvecklingsmålen. Sverige skall fortsätta att bedriva ett effektivt utvecklingssamarbete med tyngdpunkt på de fattigaste länderna. Sverige står fast vid den internationellt formulerade ambitionen att 0,25 % av givarländernas BNI skall gå till de minst utvecklade länderna (MUL). År 2002 gick 0,26 % av Sveriges BNI till MUL.

Propositionen

Internationellt bistånd

Utgiftsområde 7 Internationellt bistånd omfattar politikområde 8 Internationellt utvecklingssamarbete. Förvaltningsmyndigheter inom utgiftsområdet är Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete (Sida), Nordiska Afrika-institutet (NAI) och Folke Bernadotteakademin (FBA). Dessutom har Riksrevisionen ett ramanslag för internationella uppdrag. Från och med 2005 föreslår regeringen ett nytt anslag, 8:7 Institutet för utvärdering av internationellt utvecklingssamarbete.

Politikområdet finansieras framför allt från biståndsramen. Från biståndsramen görs avräkningar för sådana kostnader inom andra utgiftsområden vilka klassificeras som bistånd enligt OECD/DAC:s definition. Den del av politikområdet som inte finansieras från biståndsramen är de medel för Östeuropa som inte klassificeras som bistånd.

Regeringen respektive Riksrevisionens styrelse föreslår i budgetpropositionen att riksdagen för budgetåret 2005 anvisar anslagen inom utgiftsområde 7 Internationellt bistånd i enlighet med den uppställning som redovisas i propositionen. Av uppställningen framgår att anslagsbeloppen för utgiftsområdet år 2005 sammanlagt uppgår till 22 417 678 kr.

1 Fördelningen inom utgiftsområdet

Propositionen

I propositionen föreslås att biståndsramen 2005 uppgår till 23 946 miljoner kronor, vilket motsvarar 0,882 % av beräknad bruttonationalinkomst (BNI) plus 200 miljoner kronor. För 2006 respektive 2007 uppgår ramen till 1 % av BNI.

De sammanlagda avräkningarna från biståndsramen minskar något och uppgår 2005 till 2 176 miljoner kronor. Avräkningen för kostnader för asylsökande från utvecklingsländer har minskat i jämförelse med beräkningar i budgetpropositionen för 2004. Minskningen beror på ett minskat antal asylsökande från utvecklingsländer under 2003. För 2005 uppgår denna avräkning till 1 072 miljoner kronor.

Från biståndsramen avräknas vidare kostnader för det svenska bidraget till den del av Europeiska unionens (EU) gemensamma bistånd som finansieras över EU:s reguljära budget. För 2005 uppgår avräkningen till 811 miljoner kronor. Avräkningen för administrativa kostnader m.m. består främst av Utrikesdepartementets administration av utvecklingssamarbetet samt den del av bidrag till Förenta nationerna (FN) som utbetalas från andra utgiftsområden och som klassificeras som bistånd. Avräkningen uppgår till 293 miljoner kronor.

För budgetåret 2005 föreslår regeringen i budgetpropositionens *yrkande 5* att anslagen under utgiftsområde 7 Internationellt bistånd fördelas enligt följande uppställning:

Anslagsbelopp

Tusental kronor

Anslag		Anslagstyp	Anslagsbelopp
8:1	Bistandsverksamhet	ramanslag	21 732 194
8:2	Styrelsen för internationellt utvecklings- lingssamarbete (Sida)	ramanslag	589 970
8:3	Nordiska Afrikainstitutet	ramanslag	13 514
8:4	Folke Bernadotteakademien	ramanslag	25 000
8:5	Avsättning för förlustrisker vad av- ser garantier för finansiellt stöd och exportkreditgarantier	ramanslag	1 000
8:6	Riksrevisionen: Internationella upp- drag	ramanslag	46 000
8:7	Institutet för utvärdering av interna- tionellt utvecklingssamarbete	ramanslag	10 000
Summa			22 417 678

Motionerna

I olika parti- och kommittémotioner har Moderaterna, Folkpartiet, Kristdemokraterna och Centerpartiet motionerat om, i förhållande till regeringens förslag i propositionen, alternativa fördelningar på anslagen under utgiftsområdet 7 Internationellt bistånd. Motionsförslagets fördelningar av anslagen under utgiftsområdet framgår av tabell i bilaga 2.

Moderaterna menar att det svenska statliga biståndet bör koncentreras till de länder där det mest effektivt bidrar till att utrota fattigdomen. Därför bör biståndet fokusera på Afrikas låginkomstländer söder om Sahara. Det svenska biståndet måste framför allt inriktas på följande akuta huvudproblem: krigen och konflikterna som plågar en betydande del av Afrika, hiv/aids och andra allvarliga utbredda sjukdomar som hindrar utvecklingen och den stora skuldbördan. Att som nu ange biståndsmålet som andel av BNI lägger tyngdpunkten på hur mycket som spenderas i stället för på resultatet.

Enligt Moderaternas förslag i kommittémotion 2004/05:U293 (*m*) liksom i kommittémotion 2004/05:U307 *yrkande 18 (m)* anvisas totalt 17 989 895 000 till utgiftsområde 7 anslaget 8:1 Bistandsverksamhet för budgetåret 2004. I anslaget föreslås bl.a. för år 2005 att enskilda organisationer ges en utökad roll, särskilt i länder med korrupta regimer, och för detta ändamål anvisas 1 250 000 000 kr. Noggrann utvärdering ger kunskap om hur svenskt bistånd kan effektiviseras och förbättras, och därför välkomnas inrättandet av Institutet för utvärdering av internationellt utvecklingssamarbete och anvisas 10 000 000 kr för detta ändamål. Särskilda

medel anslås för snabb fattigdomsutrotning i Afrika. Totalt handlar det om 4 500 000 000 kr för fredsfrämjande insatser, skuldavskrivningar, effektiv bekämpning av fattigdom och hiv/aids samt upprättande av utvecklingsenheter i Afrika.

Folkpartiet menar att Sverige skall vara ett föredöme och gå i spetsen för en generös biståndspolitik. Motionärerna vill se en kraftig satsning på biståndet och välkomnar därför att regeringen i årets vårbudget presenterar en tidtabell för hur enprocentsmålet skall uppnås till 2006.

I kommittémotion 2004/05:U339 (*fp*) *yrkande 3* föreslås att biståndet höjs med 1 349 miljoner kronor för 2005, jämfört med regeringens förslag. Förslaget innebär att steget till att uppnå enprocentsmålet 2006 inte blir lika stort som i regeringens förslag. Det är Folkpartiets åsikt att denna tidtabell för att uppnå enprocentsmålet 2006 är mer realistisk än regeringens.

I *yrkande 1* föreslås ökat stöd för utvecklingssamarbetet och skapandet av en Marshallplan för Östafrika/Afrikas Horn och Stora Sjöregionen. De akuta behoven måste styra den omedelbara medelstilledelningen och FN:s livsmedelsprogram, WFP, har en viktig roll att spela vid humanitära katastrofer, likaså UNHCR, som är en central aktör i arbetet med att ge skydd till människor på flykt samt WHO, som hanterar situationer av ohälsa. Motionärerna föreslår medel till Läkare utan gränser och deras arbete med medicinsk katastrofhjälp. Folkpartiet anslår 325 miljoner ytterligare till vart och ett utav dessa organ, sammanlagt 1 349 000 000 kr.

I *yrkande 2* krävs en omfördelning av biståndsmedlen. Motionärerna anser att ett generöst och högkvalitativt bistånd är nödvändigt och önskvärt. Regeringens politik bör kompletteras med ökade satsningar på demokratisk utveckling, god samhällsstyrning och interna reformer samt frihandel. Vidare skall de länder som kommer i fråga för långsiktigt utvecklingssamarbete vara länder som i allt väsentligt delar svenska värderingar när det gäller vikten av demokrati. En utfasning av biståndet till Laos och Vietnam bör ske. Samtidigt bör det ske en prioritering av insatser för de kvinnor och flickor som riskerar att dras in i människohandel, speciellt i Central- och Östeuropa. Motionärerna anser det vara särskilt viktigt att prioritera insatser för återuppbyggnaden av ett demokratiskt Irak, och även fortsatta insatser i Afghanistan behövs. I kommittémotion 2004/05:U226 (*fp*) *yrkande 13* krävs att det i Sidas regleringsbrev även tas hänsyn till situationen för HBT-personer i de svenska samarbetsländerna.

Kristdemokraterna framhåller att det främsta syftet med utvecklingspolitiken är att uppnå målen i millenniedeklarationen – som i första hand handlar om att halvera andelen extremt fattiga till år 2015. Humanitärt stöd och utvecklingsbistånd är viktigt, men detta måste samverka med andra faktorer och åtgärder för att fattigdom skall kunna utrotas. Det är främst genom ekonomisk tillväxt som fattigdomen verkligen kan minskas, och västvärlden måste ta sitt ansvar och montera ned de handelshinder som i dag hindrar många utvecklingsländer från att delta på världsmarknaden. Avskrivningar

av de fattigare ländernas skulder måste också vara ett starkt prioriterat område för utvecklingspolitiken. För en rättvisare utveckling krävs också spridning, fördjupning och respekt för de demokratiska principerna och de grundläggande mänskliga rättigheterna. Bistånd som riktas till kvinnor och barn skall prioriteras eftersom dessa grupper drabbas hårdast av fattigdom, krig och sjukdomar. Motionärerna konstaterar i partimotion 2004/05:U331 (kd) yrkande 38 att regeringen gått motionärerna till mötes vad gäller enprocentsmålet men anser att mer resurser skulle behövas tidigare och förslår därför ytterligare medel 2005 för att satsa på hiv/aidsbekämpning. Dessutom görs omfördelningar av medel inom ramen för regeringens föreslagna anslagsnivå. I motionen föreslås i förhållande till regeringens förslag ökade medel om totalt 200 miljoner kronor till anslaget 8:1 Biståndsverksamhet under utgiftsområde 7 Internationellt bistånd (yrkande 41).

I motionen föreslås att det införs en ny delpost för ett nytt anslag på 500 miljoner kronor för hiv/aidsbekämpning, varav 200 miljoner är extra medel som Kristdemokraterna satsar utöver regeringens föreslagna budgetnivå. I övrigt är beloppet en omfördelning. Till FN:s flyktingarbete inom ramen för UNHCR föreslås en ökning med ytterligare 50 miljoner kronor och till anslaget för humanitära insatser föreslås en ökning med 100 miljoner kronor samt en ökning av anslaget till Unicef med 100 miljoner kronor. Anslaget till Asien, Mellanöstern och Nordafrika minskar med 250 miljoner kronor, anslaget till Östeuropa och Centralasien minskar med 150 miljoner kronor och anslaget till Latinamerika minskar med 150 miljoner kronor (yrkande 40). I motion 2004/05:U283 (kd) yrkande 15 framhålls vikten av att utöka Unicefs resurser för att förbättrar analys, statistik och undersökningar om barns utsatthet i konflikter och krig

Centerpartiet anser att det är av största vikt att de medel som anslås till svensk biståndsverksamhet används på rätt sätt. Riksrevisionen har kritiserat regeringens styrning och uppföljning av utvecklingsbiståndet. Sida har de senaste åren genomfört en tydlig expansion av sin fältverksamhet. Detta är helt i linje med tidigare krav från Centerpartiet men har samtidigt medfört en risk för att viss typ av kompetens inte räcker till för att klara alla arbetsuppgifter.

I kommittémotion 2004/05:U321 (c) redovisar Centerpartiet sitt förslag till fördelning av anslagen under utgiftsområde 7 och hur förutsättningar skapas för att år 2007 nå enprocentsmålet. Centerpartiet har sedan 2003 avsatt pengar för miljöbistånd, och motionärerna föreslår för 2005 ett nytt anslag för miljöbistånd inom ramen för utgiftsområde 7 (yrkande 2), för att på detta sätt renodla biståndsverksamheten. I yrkande 1 anslås 300 miljoner kronor för miljöbistånd, som finansieras genom att minska anslaget 8.1 Biståndsverksamhet med 285 000 000 kr och anslaget 8.4 Folke Bernadotteakademien med 5 000 000 kr samt genom att avslå förslaget om inrättandet av ett nytt institut för utvärdering, vilket innebär en besparing på 10 000 000 kr

jämfört med regeringens förslag. Vidare framhålls i motion 2004/05:U219 (c) yrkande 13 vikten av att omvärlden inte minskar sitt stöd till UNHCR:s arbete.

I flerpartimotion 2004/05:U249 (m, fp, kd, c) framhålls att Sverige i EU arbetar för en ökad insyn och större öppenhet när det gäller olika beslutsprocesser. I delar av regeringens förslag till statsbudget, gällande multilateralt bistånd inom utgiftsområde 7, gäller inte denna princip om tydlighet och öppenhet och därmed har riksdagens insyn beskurits. Det multilaterala biståndet blir ett allmänt anslag som regeringen fritt förfogar över. Detta innebär att riksdagens ledamöter inom detta område inte förväntas ha några synpunkter på hur det multilaterala anslaget skall fördelas. Motionärerna begär att regeringen i nästa års budgetproposition redovisar anslagen gällande multilateralt bistånd på ett lika tydligt sätt som görs för övriga delar ingående i utgiftsområde 7.

I flerpartimotion 2004/05:U255 (m, fp, v, c, kd, mp) framhålls att sexuell och reproduktiv hälsa (SRH) inte finns med som angivet mål i FN:s millennieutvecklingsmål. Motionärerna menar att det inte är möjligt att uppnå målen utan mer intensiva och tydliga satsningar på SRHR (sexual and reproductive health rights) och de anser att Sverige och andra ledande givare på området måste höja den finansiella nivån med målet att avsätta minst 10 % av biståndsbudgeten till området sexuell och reproduktiv hälsa.

I motion 2004/05:U257 (v) yrkande 2 framhålls att Sverige i samband med biståndsgivning skall ta upp en diskussion med berört land kring mänskliga rättigheter. Sidas regleringsbrev bör beakta detta så att Sverige vid biståndsgivning tar särskild hänsyn till HBT-personers mänskliga rättigheter. Även i motion 2004/05:U337 (mp, fp, v, c) yrkande 1 framhålls behovet av insatser för att stödja framväxten av HBT-personers egna organisationer i de länder där förtryck och diskriminering förekommer. Det bör i Sidas regleringsbrev framgå hur implementeringen av HBT-perspektiven sker i de policydokument som Sida använder för styrningen av sin verksamhet.

Utskottets överväganden

Utskottet har i betänkande 2003/04:UU3 Sveriges politik för global utveckling ställt sig bakom målformuleringen att politiken för global utveckling skall bidra till en rättvis och hållbar global utveckling med de två perspektiven – ett rättighetsperspektiv och de fattigas perspektiv.

I betänkandet ställde sig utskottet också bakom målet för det svenska utvecklingssamarbetet, som skall vara att bidra till att skapa förutsättningar för fattiga människor att förbättra sina levnadsvillkor. I nämnda betänkande tillstyrkte utskottet också att samarbetet med Central- och Östeuropa slogs samman med det internationella utvecklingssamarbetet.

Utskottet konstaterar att regeringens nya förslag (prop. 2004/05:1) genomgående vägleds av rättighetsperspektivet och de fattigas perspektiv och att förslagen därtill är fokuserade på de åtta huvuddragen för utvecklingspolitiken och Sveriges utvecklingssamarbete.

Utskottet konstaterar att ramarna för 2005 uppgår till 0,882 % av beräknad bruttonationalinkomst (BNI) plus 200 miljoner kronor. För 2006 respektive 2007 uppgår ramen till 1 % av BNI.

Utskottet vill framhålla att propositionens förslag på utgiftsområde 7 Internationellt bistånd skapar goda förutsättningar för genomförandet av politiken för global utveckling och det svenska internationella utvecklingssamarbetet. Den i propositionen redovisade geografiska inriktningen på Sveriges utvecklingssamarbete har utskottets stöd vad gäller ändamål, länder och regioner.

Utskottet konstaterar vidare att det till grund för regeringens förslag ligger tydliga politiska prioriteringar och motiveringar som utskottet kan ställa sig bakom. Motiven till regeringens förslag redovisas i budgetpropositionen. Utskottet anser att förslagen i propositionen är lämpliga och väl avvägda.

Utskottet menar att förtryck, diskriminering eller bestraffning av människor på grund av deras sexuella läggning eller könsidentitet strider mot de mänskliga rättigheterna. Skydd för privatliv och personlig säkerhet samt förbud mot diskriminering på grund av bl.a. kön, social härkomst eller ställning i övrigt finns stadgat i bl.a. FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna och i den internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter. De principer och värderingar som ligger till grund för dessa internationella instrument genomsyrar också det svenska utvecklingssamarbetet. Inom svenskt biståndssamarbete accepteras inte argument som hänvisar till kulturell, religiös eller liknande specifika förhållanden för att rättfärdiga kränkningar av mänskliga rättigheter, t.ex. HBT-personers rättigheter i de länder där förtryck och diskriminering förekommer. Utskottet förutsätter att regeringen på lämpligt sätt för vidare detta synsätt, och därför är någon ytterligare åtgärd från riksdagens sida inte erforderlig. Av Sidas regleringsbrev för 2004 framgår följande.

Sida skall rapportera om stödet för sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter. Fokus skall därvidlag läggas på genomförandet av handlingsprogrammet från Kairokonferensen, genomslag för sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter i det multilaterala samarbetet, samt stöd till såväl länder, multilaterala organisationer som till svenska och internationella enskilda organisationer. Sida skall rapportera hur man har arbetat för att stärka HBT-perspektivet (Homosexuella, Bisexuella och Transpersoner), bl. a. kapacitetshöjande stöd för att stärka HBT-personers rättigheter i samarbetsländerna.

Syftet med åiterrapporteringskravet är att få en överblick över hur svensk utvecklingspolitik och praktik förhåller sig till sexuell läggning och till HBT-frågor. Resultatet av åiterrapporteringen kommer att presenteras vid årsskif-

tet 2004/05. Sida skall genomföra en studie om Sveriges arbete kring frågor om sexuell läggning och HBT-frågor i svensk utvecklingspolitik och utvecklingssamarbete. Studien påbörjas under hösten 2004.

Utskottet anser att insatser inom området sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR) är ett viktigt medel för att minska fattigdomen i världen och en förutsättning för att millennieutvecklingsmålen skall kunna nås. Det är även ett värde i sig att människor kan bestämma över sin reproduktion och sexualitet. Sverige har i olika internationella sammanhang tydligt fört fram vikten av att genomföra Kairoprogrammet. Utskottet menar att det är särskilt viktigt att Sverige ger fortsatt stöd till både länder och organisationer så att handlingsprogrammet från Kairo kan genomföras. Sverige har en tydlig roll att spela för att lyfta fram frågor kring SRHR. Under 2005 stärks SRHR-arbetet genom ökat stöd och intensifierad dialog med berörda aktörer, inklusive EG-kommissionen, UNFPA, UNAIDS, Unicef, Globala fonden, International Planned Parenthood Federation (IPPF) samt svenska och internationella enskilda organisationer. Utskottet konstaterar att hiv/aids är ett prioriterat område för särskilda satsningar i budgetpropositionerna såväl 2004 som 2005 och innebär ökade insatser inom såväl det multilaterala samarbetet som Sidas bilaterala stöd. Utskottet anser att det multilaterala biståndet skall styras av samma inriktning, formulerat i politiken för global utveckling, som gäller för det övriga biståndet.

Anslagen till multilaterala FN-organ utvecklas på följande sätt under åren 2003–2005:

Multilaterala organ

Miljoners kronor

Organ	2003	2004	2005
UNAIDS	60	100	150
UNFPA	205	270	355
UNDP	550	640	720
Unicef	300	340	400

Sverige har under 2002–2004 bidragit med 616 miljoner kronor till *Globala fonden* mot aids, tbc och malaria, och ökat stöd kommer också att utgå till UNAIDS och WHO. Vidare får UNIFEM:s särskilda initiativ (*Global Coalition on Women and Aids*) svenskt stöd för att belysa kvinnors situation till följd av aidsepidemin. Utskottet noterar att det svenska utvecklingssamarbetet i hög grad är inriktat på arbetet mot hiv/aids i de länder som är hårdast drabbade av sjukdomen.

Utskottet vill vidare framhålla att utgiftsområde 7 för budgetåret 2005 föreslås innehålla anslaget 8:6 Riksrevisionen: Internationella uppdrag. Riksrevisionens huvuduppgifter är att enligt lagen (2002:1022) om statlig revision bedriva årlig revision och effektivitetsrevision. Enligt lagen (2002:1023)

med instruktion för Riksrevisionen får myndigheten inom sitt verksamhetsområde också utföra uppdrag och tillhandahålla tjänster på det internationella området.

Utskottet har i ett tidigare betänkande (2003/04:UU2 utgiftsområde 7 Internationellt bistånd) ställt sig positivt till att Riksrevisionen utför nya uppdrag och tillhandahåller nya tjänster och ställer sig positivt till det föreslagna anslagets storlek. Utskottet anser att verksamheten bör kunna utgöra en viktig del av det svenska förvaltningsbiståndet. Riksdagen får genom tillkomsten av ett särskilt anslag möjlighet att årligen ta ställning till omfattningen och inriktningen av denna verksamhet samtidigt som den ges sådana former att Riksrevisionens självständighet och oberoende inte kan sättas i fråga. Utskottet förutsätter att Riksrevisionen endast använder anslaget för uppdrag som överensstämmer med OECD/DAC:s definition av bistånd och att användningen står i överensstämmelse med målet för Sveriges internationella utvecklingssamarbete sådant det anges i betänkande 2003/04:UU3. Vidare förutsätter utskottet att Riksrevisionen tillser att den för uppdrag och tjänster får full finansiering inom ramen för anslaget och inte belastar myndighetens förvaltningsanslag inom utgiftsområde 2. Utskottet förutsätter också att Riksrevisionen återrapporterar till riksdagen hur myndigheten utnyttjat anslaget.

Mot denna bakgrund kan utskottet tillstyrka propositionens förslag såvitt avser anslaget 8:6 Riksrevisionen: Internationella uppdrag, under utgiftsområde 7 Internationellt bistånd.

Utskottet vill framhålla det nära samband som råder mellan biståndsramen och de medel som anvisas inom utgiftsområde 7. Den återgång till enprocentnivån som inletts och som utskottet välkomnat i det föregående förutsätter ökningarna inom utgiftsområdet, främst av anslaget 8:1, på sätt som föreslås i propositionen. Utskottet menar också att det är viktigt att Sverige fortsättningsvis bedriver ett effektivt utvecklingssamarbete med tyngdpunkt på de fattigaste länderna och att Sverige står fast vid den internationellt formulerade ambitionen att 0,25 % av givarländernas BNI skall gå till de minst utvecklade länderna (MUL).

Utskottet anser således propositionens förslag rörande utgiftsområde 7 Internationellt bistånd (propositionens *yrkanden 1–7*) vara väl avvägda och tillstyrker därför regeringens förslag. I konsekvens härmed menar utskottet att motionerna 2004/05:U219 (c) *yrkande 13*, 2004/05:U226 (fp) *yrkande 13*, 2004/05:U249 (m, fp, kd, c), 2004/05:U255 (m, fp, v, c, kd, mp), 2004/05:U257 (v) *yrkande 2*, 2004/05:U283 (kd) *yrkande 15*, 2004/05:U293 (m), 2004/05:U307 (m) *yrkande 18*, 2004/05:U321 (c) *yrkandena 1 och 2*, 2004/05:U331 (kd) *yrkandena 38, 40 och 41*, 2004/05:U337 (mp, fp, v, c) *yrkande 1* samt 2004/05:U339 (fp) *yrkandena 1–3* bör avstyrkas.

Utskottet vill i övrigt understryka att det utgår från att riksdagens beslut avspeglas i regeringens regleringsbrev till myndigheterna.

2 Biståndsmålen, avbindning av biståndet m.m.

Propositionen

Målet för Sveriges internationella utvecklingssamarbete skall vara att bidra till att skapa förutsättningar för fattiga människor att förbättra sina levnadsvillkor. Sverige skall fortsätta att bedriva ett effektivt utvecklingssamarbete med tyngdpunkt på de fattigaste länderna. De huvuddrag som gäller för politiken för global utveckling skall även vara styrande för verksamheten inom politikområdet för internationellt utvecklingssamarbete. Utvecklingssamarbetet skall präglas av rättighetsperspektivet och de fattigas perspektiv. Målsättningen att 1 % av Sveriges BNI skall avsättas för internationellt utvecklingssamarbete ligger fast. Dessutom är ambitionen att minst 0,25 % av BNI skall nå de minst utvecklade länderna.

Motionerna

I motion 2003/04:Ju447 (fp) yrkande 11 krävs att Sidas insatser i Öst-europa kraftigt utökas och att bistånd går till särskilda åtgärder för att motverka kvinnohandel.

I kommittémotion 2004/05:U226 (fp) yrkande 1 framhålls vikten av att genusperspektivet tillåts få genomslag i utvecklingssamarbetet och att regeringen lever upp till löften om att utarbeta s.k. könskonsekvensanalyser. Vidare framhålls i yrkande 3 att demokrati bör vara det överordnade målet för svenskt utvecklingssamarbete. I yrkande 22 understryks att bistånd genom krav på upphandling i givarländer inte bör förekomma och att Sverige starkare än i dag bör verka internationellt för ett sådant hållningssätt. I yrkande 30 välkomnas att regeringen presenterar en tidsplan för hur detta mål skall uppnås under mandatperioden, och motionärerna understryker vikten av att enprocentsmålet verkligen uppnås och att biståndet inte kommer att användas som budgetregulator när regeringen står inför akuta problem att klara statens utgiftstak.

I motion 2004/05:U258 (v) yrkande 1 krävs en ökning av andelen bistånd som går till utbildning till 15 % och i yrkande 2 att det ställs skärpta krav på kvalitet och könsperspektiv i biståndet till utbildning.

I motion 2004/05:U261 (mp) yrkande 4 framhålls behovet av mätbara och operativa mål i biståndet och att en kvalitetssäkringsdiskussion måste kunna föras så att inte eventuella argument för minskad eller bibehållen biståndsnivå på grund av bristande kvalitet eller uppföljning kan göras.

I motion 2004/05:U278 (v) yrkande 2 ställs krav på att det skall finnas konsekvensanalyser utifrån fattigdoms- och rättighetsperspektivet i beredningen av regeringens beslut.

I motion 2004/05:U306 (kd) yrkande 10 framhålls att bistånd inriktat på kvinnor och barn kan bidra till en större ekonomisk frihet och även öka förståelsen för mänskliga rättigheter. Ett genusperspektiv på biståndet skulle

i högre utsträckning ta hänsyn till kvinnors behov av utbildning, deltagande, självbestämmande och inflytande och därmed minska benägenheten för prostitution.

I motion 2004/05:U307 (m) yrkande 1 krävs att det svenska statliga biståndet som övergripande mål skall främja en snabb utrotning av fattigdomen och bör fokusera på Afrikas låginkomstländer där huvudproblemen finns.

I motion 2004/05:U310 (fp) yrkande 2 krävs att kvinnors rätt till fri abort och god sexuell och reproduktiv hälsa blir ett prioriterat politiskt mål i svensk utrikespolitik och att detta blir ett prioriterat finansiellt mål i den svenska biståndsbudgeten (yrkande 3).

I motion 2004/05:U315 (kd) yrkande 6 krävs att Sverige och EU skall öka sina ansträngningar att skydda flyktingar i nöd och att säkra UNHCR:s ekonomiska resurser i detta syfte.

I motion 2004/05:U331 (kd) yrkande 1 krävs att de övergripande målen för det internationella biståndet inkluderar främjandet av mänskliga rättigheter, demokrati och fattigdomsbekämpning. I yrkande 3 krävs en begränsning av antalet mottagarländer, s.k. programländer, med vilka Sverige arbetar fram utförliga nationella handlingsplaner och program. I yrkande 15 framhålls att obundet bistånd och direkt budgetstöd inte skall ges till alla utan endast till dem som uppvisar goda resultat och har en dokumenterat god vilja till förändring. Detta ger fattiga länder en möjlighet till ökat självstyre. Motionärerna kräver en successiv avbindning av biståndet och betonar vikten av flexibilitet i en sådan process. I yrkande 23 framhålls vikten av att betona betydelsen av det humanitära biståndet för det internationella utvecklings-samarbetet och frivilligorganisationernas viktiga roll i arbetet samt att öka anslagen till det humanitära biståndet. I yrkande 39 krävs att regeringen förbättrar transparensen inom den multilaterala sektorn vad gäller fördelningen av anslagen under utgiftsområde 7 Internationellt bistånd.

I motion 2004/05:U333 (kd) yrkande 10 framhålls att regeringen bör avsätta 10 % av biståndsanslaget till reproduktiv hälsa och hiv/aids-prevention och i yrkande 11 att regeringen bör avsätta ytterligare medel för hiv/aids-bekämpning, utöver det som är föreslaget i budgeten för 2005.

I motion 2004/05:U337 (mp, fp, v, c) yrkande 2 krävs att Sverige driver frågan om en resolution och likaså en konvention om HBT-personers mänskliga rättigheter då detta skulle få en normerande effekt på hela världssamfundet.

I motion 2002/03:Fö271 (mp) yrkande 1 liksom i motion 2004/05:Fö241 (mp) yrkande 1 konstateras att Sverige redan 1994 föreslog att det skulle införas ett internationellt förbud mot personminor. En omfattande kampanj från ICBL (International Campaign to Ban Landmines) ledde till att ett sådant avtal kunde undertecknas i december 1997. Motionärerna menar att det är viktigt att Sverige och Sida inte minskar utan snarare ökar sitt stöd

till humanitär ammunitions- och minröjning. I motion 2002/03:Fö271 (mp) yrkande 3 krävs att svenska minröjningsinsatser inte skall utgöras av isolerade insatser utan integreras i en genomtänkt biståndspolitik.

I motion 2004/05:Sf266 (v) konstateras att IOM (The International Organization for Migration) i motsats till FN:s flyktingkommissariat (UNHCR) inte har sin grund i internationell rätt och internationella överenskommelser, utan är en medlemsorganisation. Den är inte ett demokratiskt organ utan svarar enbart inför medlemsstaterna, och mot bakgrund av allvarliga och bestående missförhållanden i IOM:s verksamhet bör Sverige avsluta sitt medlemskap i organisationen (yrkande 4).

I motion 2004/05:Sf266 (v) konstateras att UNHCR:s verksamhet finansieras genom årliga bidrag från medlemsstaterna. Detta medför att organisationen får svårigheter med sin planering då finansieringen blir osäker och fluktuerande. Systemet påverkar också organisationens vilja att öppet kritisera givare. Därför bör Sverige i FN verka för att UNHCR skall finansieras via FN:s budget (yrkande 25). Vidare framhålls att UNHCR:s mandat endast omfattar flyktingar, som passerat en nationsgräns. Numera utgör emellertid de s.k. internflyktingarna en mycket stor del av alla flyktingar, och det är viktigt att UNHCR:s mandat utvidgas så att organisationen t.ex. får möjlighet att vid behov hjälpa internflyktingar att lämna sitt hemland (yrkande 26).

Utskottets överväganden

Utskottet understryker att målet för Sveriges utvecklingssamarbete är att bidra till att skapa förutsättningar för fattiga människor att förbättra sina levnadsvillkor. Politiken skall präglas av två perspektiv, rättighetsperspektivet och de fattigas perspektiv, vilket innebär att människors rättigheter skall utgöra grunden för de åtgärder som skall vidtas liksom att de fattigas behov, intressen och förutsättningar skall vara en utgångspunkt i strävandena mot ett uppfyllande av målet. Rättighetsperspektivet inkluderar både mänskliga rättigheter och demokrati.

Utskottet har vidare slagit fast (bet. 2003/04:UU3 Sveriges politik för global utveckling) att den sammanhållna svenska politiken för global utveckling bygger på ett samlat synsätt på de uppgifter som olika politikområden har för en rättvis och hållbar global utveckling och på en ökad samverkan med andra länder och aktörer. Den svenska politiken skall bidra till att uppfylla FN:s millenniedeklaration, och den är ett av Sveriges bidrag för att uppnå FN:s millenniemål – att halvera fattigdomen till 2015. Utskottet ser millennieutvecklingsmålen som en konkretisering – om än ej fullständig – av det övergripande målet om en rättvis och hållbar utveckling. Utskottet vidhåller det riktiga i att i målformuleringen sätta fokus på rättvis och hållbar utveckling samt att därmed inte tynga det övergripande målet med preciserade tillägg. Utskottet konstaterar att utvecklingen av millennieutvecklingsmålen (MDG) och de indikatorer som är kopplade till målen

förbättrar möjligheterna att mäta utvecklingen i de enskilda länderna. Ett större internationellt arbete med att ytterligare förfina och utveckla indikatorerna till millennieutvecklingsmålen har inletts.

Utskottet har även vid flera tillfällen tidigare, senast i betänkande 2003/04:UU3 Sveriges politik för global utveckling, framhållit att kunskapen om och stödet för enprocentsmålet är väl befästa i riksdagen och i den allmänna opinionen. Samtidigt är återgången till enprocentsnivån också en viktig symbolfråga, varför utskottet, även av det skälet, ansett att det bör prioriteras. Utskottet har vid flera tillfällen, bl.a. i ovan nämnda betänkande, välkomnat en återgång till enprocentsnivån. Utskottet ser med stor tillfredsställelse att enprocentsmålet nu kommer att uppnås. Någon ytterligare detaljerad tidsplan än den regeringen nu presenterar anser dock utskottet inte nödvändig att slå fast. Utskottet konstaterar också att EU-länderna enats om att arbeta för att uppnå FN:s rekommendationer om att minst 0,7 % av BNI skall avsättas till bistånd.

Utskottet konstaterar att politiska prioriteringar kombinerade med hänsyn till tidigare gjorda åtaganden ligger till grund för regeringens förslag. Motiven till regeringens förslag redovisas i budgetpropositionen. Regeringen kan, om behov uppstår under året, omfördela mellan posterna. Likaså kan Sida i mindre utsträckning omfördela mellan de bilaterala delposterna. När det gäller bidragen till bl.a. organisationer som UNFPA, IPPF och UNHCR, som också tas upp i flera motioner, delar utskottet regeringens syn på medelsfördelningen som den presenteras i budgetpropositionen.

Utskottet menar att åtgärder som syftar till att främja en rättvis och hållbar global utveckling kan ha olika effekter för kvinnor och män. Det är därför viktigt att uppmärksamma sådana skillnader. Utskottet menar att åtgärder som syftar till att främja en rättvis och hållbar global utveckling kan ha olika effekter för kvinnor och män. Det är därför viktigt att uppmärksamma sådana skillnader. Det praktiska arbetet med att konsekvent införliva en genusmedvetenhet och ett feministiskt perspektiv i den internationella verksamheten pågår kontinuerligt. I utvecklingssamarbetet har utrikesförvaltningen och Sida påbörjat ett arbete med inventering, kartläggning och analys av verksamheten från ett genderperspektiv.

Utskottet kan konstatera att Sverige, inom ramen för arbetet med kvinnors åtnjutande av de mänskliga rättigheterna, har givit hög prioritet åt frågor kopplade till kvinnors sexuella och reproduktiva hälsa och rättigheter, inklusive människors möjlighet att själva fatta beslut om sexualitet och barnafödande. Kvinnor har en rätt att bestämma över sina egna kroppar och sin sexualitet, däri inbegripet en möjlighet att bestämma om de vill föda barn eller inte. Frågan om sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter, i synnerhet kopplingen till abort, möter emellertid ett hårdnande motstånd på många håll i världen, liksom i FN-sammanhang. Inte sällan sker detta med stöd av USA, Heliga Stolen och vissa muslimska länder. Utskottet menar att Sverige i internationella sammanhang, inklusive i EU, måste fortsätta att

tydligt driva kvinnors sexuella och reproduktiva rättigheter. Det är angeläget att dessa rättigheter ges ett starkare skydd. Utskottet vidhåller sin tidigare ståndpunkt (bet. 2003/04:UU3 Sveriges politik för global utveckling) att alla kvinnor skall ha rätt till fri och säker abort.

Utskottet har tidigare konstaterat att rätten till delaktighet, inflytande och jämlika villkor för personer med funktionshinder sedan länge är en viktig del av det svenska utvecklingssamarbetet, och regeringen verkar aktivt för att dessa frågor skall ges en central plats. Sida har många aktiviteter som syftar till att förbättra livsvillkoren för personer med funktionshinder och SHIA är en aktiv partner i detta arbete. Över anslaget för internationellt bistånd finansierar Sida ett arbete för att ta fram en handikappkonvention inom FN.

Utskottet har inhämtat att IOM (The International Organization for Migration) på uppdrag av sina medlemsstater bedriver migrationsrelaterade projekt som huvudsakligen består av att organisera transporter för flyktingar och frivilliga transporter av personer som avvisats. Sverige använder sig bl.a. av IOM för överföring av s.k. kvotflyktingar till Sverige. Vidare stöder Sverige bl.a. IOM:s arbete med återvändande av internflyktingar i Afrika och Afghanistan samt dess arbete mot människohandel i Östeuropa, främst på Balkan. Sverige har goda erfarenheter av samarbetet med IOM.

Utskottet kan konstatera att man i EU:s nya konstitutionella fördrag, som dock ännu inte trätt i kraft, fastställer målet att uppnå en gemensam och enhetlig asyl- och invandringspolitik. I förhandlingarna om enskilda rättsakter finns möjligheter att verka för en hög ambitionsnivå vad gäller humanitet, solidaritet och effektivitet. En harmoniserad asylopolitik för hela unionen, där medlemsstaterna tillämpar samma bestämmelser och erkänner varandras beslut, ger en sammantaget bättre ordning för medlemsstater och för den enskilde, och en mer rättvis ansvarsfördelning. Samverkan med UNHCR är en viktig och naturlig del i harmoniseringsarbetet. Såväl kommissionen som enskilda medlemsstater har kontinuerliga kontakter med UNHCR. UNHCR har ett unikt globalt mandat att skydda och bistå flyktingar, och därmed bör det internationella samfundet samfällt känna ett större ansvar för organisationens finansiering. Organisationen är i dag beroende av frivilliga bidrag från en rätt begränsad krets medlemsländer då tolv givarländer står tillsammans för 90 % av UNHCR:s finansiering. År 2004 har UNHCR för första gången på många år uppnått en stabil finansiell situation. Sverige och andra länder har vid återkommande tillfällen uppmanat UNHCR att bredda givarbasen och att upprätta en behovsbaserad budget, för att kunna visa för givarkretsen och potentiellt nya givare vilka de faktiska behoven och kostnaderna verkligen är.

Utskottet framhåller att frivilliga organisationer gör viktiga insatser i det svenska utvecklingssamarbetet. Det s.k. projektbidraget är en av grundvalarna i samarbetet med de svenska enskilda organisationerna. Det innebär att organisationerna själva driver och genomför en verksamhet som Sida ger

bidrag till. Målsättningen är att genom stöd till enskilda organisationer utvecklingssamarbete främja utveckling av ett livskraftigt och demokratiskt civilt samhälle och att stärka de lokala samarbetsorganisationerna. Detta görs genom att den svenska organisationen betonar kunskapsuppbyggnad och kompetensutveckling hos sina lokala samarbetspartner.

En viktig del av det svenska biståndet utgörs av humanitärt bistånd till människor som är nödställda på grund av väpnade konflikter, naturkatastrofer eller andra svåra förhållanden. Utskottet konstaterar vidare att antipersonnella minor och oexploderad ammunition är ett mycket allvarligt problem som bidrar till mänskligt lidande och hinder för utveckling. Stöd till humanitär minhantering är en viktig fråga för det svenska utvecklingssamarbetet, och det svenska stödet till humanitär minröjning och till röjning av ammunition som inte har exploderat är omfattande. Utskottet noterar med tillfredsställelse att regeringen utarbetat en samlad svensk syn på minhantering. Utskottet konstaterar att Sverige i enlighet med svensk politik på minområdet numera i hög grad stöder mindrabbade länders egen kapacitet att hantera minproblemen, vilket i många fall på kort sikt är mindre kostsamt än de högteknologiska lösningar som tidigare finansierats. Utskottet förutsätter att det samlade svenska engagemanget för humanitär minröjning ävenledes i framtiden ligger på en fortsatt hög ambitionsnivå där kvalitet och långsiktighet bör vara vägledande principer för svenska insatser.

Med vad som ovan anförts anser utskottet att de frågor som motionerna väckt är besvarade och avstyrker därmed motionerna 2002/03:Fö271 (mp) yrkandena 1 och 3, 2003/04:Ju447 (fp) yrkande 11, 2004/05:U226 (fp) yrkandena 1, 3, 22 och 30, 2004/05:U258 (v) yrkandena 1 och 2, 2004/05:U261 (mp) yrkande 4, 2004/05:U278 (v) yrkande 2, 2004/05:U306 (kd) yrkande 10, 2004/05:U307 (m) yrkande 1, 2004/05:U310 (fp) yrkandena 2 och 3, 2004/05:U315 (kd) yrkande 6, 2004/05:U331 (kd) yrkandena 1, 3, 15, 23 och 39, 2004/05:U333 (kd) yrkandena 10 och 11, 2004/05:U337 (mp, fp, v, c) yrkande 2, 2004/05:Fö241 (mp) yrkande 1 samt 2004/05:Sf266 (v) yrkandena 4, 25 och 26.

3 Politikens inriktning

Propositionen

I propositionen framhålls att många av de viktiga globala frågorna inte kan hanteras med traditionella politiska medel eller inom nationsgränser. Kampen mot världsfattigdomen, förvaltningen av våra naturresurser, brott mot mänskliga rättigheter, främjande av fred och säkerhet samt spridningen av smittsamma sjukdomar är exempel på frågor av sådan omfattning att de kräver en global ansats. Världen blir alltmer integrerad och länder alltmer ömsesidigt beroende. Därför ligger det i såväl fattiga som rika länders intresse att globala och regionala ödesfrågor, liksom nationella utvecklingsfrågor, hanteras på ett bättre sätt. Större ansvarstagande och nya samarbets-

former krävs av flera olika aktörer. I dag finns en dagordning för internationell utveckling som överenskommit mellan världens länder. Dagordningen representeras främst av FN:s millenniedeklaration, som antogs år 2000, och de konkreta målsättningar som hämtas därifrån: de s.k. millenniutvecklingsmålen.

Utvecklingsländerna själva har huvudansvaret för att nå millenniutvecklingsmålen nationellt. De har åtagit sig att skapa gynnsamma villkor för utveckling inklusive god samhällsstyrning, sund makroekonomisk politik och bekämpning av korruption. Målet är att minska och på sikt utrota fattigdomen i världen. De rika ländernas åtaganden finns framför allt i millenniutvecklingsmål åtta om det globala partnerskapet. En svensk millenniemålsrapport har presenterats. Det internationella ekonomiska samarbetet spelar en central roll för att nå millenniutvecklingsmålen. De internationella finansiella institutionerna bidrar, genom insatser för bl.a. förbättrad ekonomisk och finansiell stabilitet och ökad handel, till högre global tillväxt.

Väpnad konflikt utgör ett av de allvarligaste hindren för utveckling i många fattiga länder. Därför är förebyggande av väpnade konflikter, däribland främjande av mänskliga rättigheter och konflikthantering, viktiga delar i utvecklingssamarbetet. Världstoppmötet om hållbar utveckling i Johannesburg 2002 följs upp genom arbetet i FN:s kommission för hållbar utveckling (CSD – Commission for Sustainable Development).

De fattigaste länderna behöver stärka sin produktionskapacitet, förbättra sin kunskap om exportmarknaderna och bygga upp institutioner som är nödvändiga för ett fungerande handelsutbyte. Biståndsinsatser på detta område är därför viktiga. Även om biståndet är en viktig katalysator är villkoren för t.ex. handel och jordbruk än mer betydelsefulla för utvecklingen.

EU är en viktig arena även för en samstämmig politik, och i EU ägnas alltmer intresse och kraft åt att utveckla en sådan. Särskilt uppmärksammade politikområden i sammanhanget är utvecklingssamarbete, säkerhet, mänskliga rättigheter och demokrati, migration, utrikeshandel, jordbruk, fiske samt miljö.

Tillsammans med Frankrike har Sverige tagit initiativ till en internationell arbetsgrupp för globala gemensamma nyttigheter. Uppgiften är att undersöka hur de viktigaste globala gemensamma nyttigheterna tillhandahålls i dag samt att lämna förslag till hur dessa bättre kan hanteras i framtiden. En slutrapport skall läggas fram 2005.

Till de fattigaste länderna ges biståndet företrädesvis som gåva eller som mycket fördelaktigt lån. Sammantaget erhåller utvecklingsländerna bistånd i olika form från ett stort antal aktörer. Mångfalden av insatser ställer stora krav på varje utvecklingsland. En viktig uppgift för biståndsgivarna är därför att underlätta utvecklingsländernas arbete med att ta emot och sam-

ordna bistånd. I arbetet med att definiera och effektivisera bistånd spelar OECD/DAC en central roll. I OECD/DAC leder Sverige tillsammans med Världsbanken en grupp för harmonisering av biståndsprocedurer.

Motionerna

I motion 2002/03:U322 (m) yrkande 19 krävs att svenskt bistånd inte skall gå till regimer som kränker de mänskliga rättigheterna eller för anfallskrig.

I kommittémotion 2002/03:U313 (fp) yrkande 16 krävs att svensk biståndspolitik måste få större inriktning på ett förebyggande av konflikter och krishantering samt att arbetet med uppföljning av konflikter måste ges större vikt i biståndspolitik.

I motion 2004/05:U219 (c) yrkande 4 krävs att landsbygds- och jordbruksutvecklingen får högre prioritet i samarbetet med utvecklingsländer och i yrkande 5 att mer uppmärksamhet och fler insatser inriktas på kvinnor och deras roll i familjeförsörjningen och resursanvändningen. Vidare krävs i yrkande 6 att stöd ges så att traditionella kunskaper inte går förlorade, eftersom de fungerar som en buffert mot svält och är anpassade till lokala förhållanden och åtminstone ger en minimal skörd också under Afrikas återkommande torkperioder.

I motion 2004/05:U253 (mp) yrkande 1 framhålls att FAO:s riktlinjer för rätten till tillräcklig, lämplig och säker mat bör prioriteras och inkluderas i Sveriges politik för global utveckling och att möjligheten att uppfylla millenniemålen bör vara vägledande för svensk politik i långivningshänseende, i biståndsgivning och i den samlade hanteringen av den globala utvecklingspolitiken (yrkande 2).

I motion 2004/05:U261 (mp) yrkande 1 anser Miljöpartiet att regeringen tar biståndsbudgeten i anspråk för allehanda syften. Motionärerna menar att det under inga förhållanden skall vara legitimt att ur biståndsbudgeten använda medel för militär trupp, eller för utbildning av militärer i t.ex. demokrati eller mänskliga rättigheter. Det är även oacceptabelt att biståndsmedel används för olika former av asylmottagning eller migrationsfrågor. I yrkande 3 krävs att en kritisk granskning av OECD:s s.k. DAC-kriterier skall ske eftersom motionärerna anser att kriterier vidgats på ett oroväckande sätt, och det är enligt motionärerna oklart hur Sverige ställt sig till dessa förändringar. I yrkande 6 krävs att riksdagen årligen får del av de positioneringar och prioriteringar som regeringen intar i OECD:s utvecklingskommitté DAC. I yrkande 7 framhålls att svensk långivning och bistånd bör kopplas till möjligheten till måluppfyllelse i millenniemålen och att man som medel utvecklar PRSP-metodiken.

I motion 2004/05:U278 (v) yrkande 4 krävs att regeringen årligen redovisar vilka kriterier som gäller, vad som är under diskussion, vilken politik som Sverige har och hur Sverige har agerat i de olika diskussionerna som förs inom OECD. I yrkande 5 krävs att regeringen verkar för att

OECD:s kriterier när det gäller vad som räknas som bistånd skärps så att biståndet inte används till sådant som direkt eller indirekt motverkar utveckling och främjande av de mänskliga rättigheterna.

I motion 2004/05:U290 (*fp*) *yrkande 1* krävs ett ökat multilateralt stöd till organisationer som UNFPA och IPPF.

I motion 2004/05:U302 (*kd*) *yrkande 1* anförs att Sverige bör stödja UNDP:s presenterade "millenniekontrakt" med syfte att huvudsakligen inrikta fattigdomsbekämpningen på de högst prioriterade länderna för att uppnå millenniemålen för de länder som är i störst behov av hjälp. I *yrkande 6* krävs att ökat stöd går till utvecklingen av självständiga bondeorganisationer i Afrika.

I motion 2004/05:U308 (*kd*) *yrkande 13* krävs att Sverige inom ramen för biståndspolitikerna i högre utsträckning skall rikta mer stöd till kampen mot kvinnlig könsstympning och i *yrkande 14* framförs behovet om riktade utbildningsinsatser om kvinnlig könsstympning.

I motion 2004/05:U307 (*m*) *yrkande 13* framhålls att mycket bistånd under lång tid inte har lett till snabba framsteg utan insatserna har i vissa fall lett till tillbakagång, och därför behövs en nystart i biståndet för att fattigdomsutrotningen skall bli framgångsrik.

I motion 2004/05:U331 (*kd*) *yrkande 11* krävs ett utökat stöd för att säkerställa globala nyttigheter. Sverige måste också agera för att skapa bättre fungerande internationella regelverk och standarder för dessa nyttigheter. Motionärerna ser det som önskvärt att man från svensk sida fokuserar arbetet på ett begränsat antal nyttigheter och att de prioriterade områdena bör vara kampen för en effektivisering av energi- och materialhantering inom ramen för en hållbar utveckling, klimatfrågan, försörjningen av rent vatten, kampen mot hiv/aids och förebyggandet av väpnade konflikter. Vidare framhålls att det för att bedriva en effektiv fattigdomsbekämpning krävs insatser som framför allt riktas mot kvinnor och barn. Kvinnor saknar ofta ekonomiska tillgångar, egendom, makt, utbildning, sjukvård och är utsatta för våld och diskriminering på grund av sitt kön. Motionärerna anser att svenskt bistånd i ökad grad skall riktas till kvinnor i mottagarländerna (*yrkande 16*). I *yrkande 21* framhålls kravet på att låta ett IT-perspektiv integreras i samtliga utvecklingsstrategier och program.

I motion 2004/05:A352 (*kd*) konstateras att kvinnor utför nära 70 % av allt arbete på jorden, men äger mindre än 1 % av allting som går att äga. Det är viktigt att ett genderperspektiv finns på biståndet, så att hänsyn tas till både kvinnors och mäns behov. I de länder där demokratin är bristfällig kan kvinnor spela en central roll i arbetet att införa och stärka demokratin och därför bör svenskt bistånd i ökad grad riktas till kvinnor i mottagarländerna (*yrkande 7*).

Utskottets överväganden

Politiken för global utveckling omfattar ett gemensamt mål för samtliga politikområden. För det internationella utvecklingssamarbetet skall målet för politikområdet kompletteras med operativa delmål utformade inom ramen för specifika planeringsinstrument för olika länder, multilaterala organ och områden. En utgångspunkt skall vara landets eller organisationens egna strategier och planer för fattigdomsbekämpning och utveckling. De internationella utvecklingsmålen utgör en grund för formulering av de operativa målen.

Utskottet kan konstatera att det i Sverige finns en lång och stark tradition av internationell solidaritet. Folkrörelser, kyrkor och andra religiösa samfund, forskningsinstitutioner, fackliga organisationer och många olika solidaritets- och biståndsorganisationer har varit viktiga för framväxten och utvecklingen av det nuvarande svenska utvecklingssamarbetet.

Utskottet framhåller i betänkande 2003/04:UU3 Sveriges politik för global utveckling konflikthantering och säkerhet som ett av huvuddragen i inriktningen för Sveriges politik för global utveckling. Utskottet konstaterar att nedrustning är en av hörnstenarna i den svenska utrikespolitiken och att ett fullständigt avskaffande av massförstörelsevapen är ett prioriterat mål för Sverige. Sverige har aktivt arbetat för nedrustning och icke-spridning såväl inom EU som globalt inom FN. Sverige verkar för att EU:s handlingsplan med konkreta åtgärder för nedrustning och icke-spridning genomförs i praktiken. Sverige arbetar också aktivt för att genomföra FN:s handlingsprogram mot illegal handel med lätta vapen, bl.a. genom stärkta regler för exportkontroll. Sverige prioriterar vidare frågor som har direkt koppling till konsolidering av fred och utveckling, bl.a. stöd till avväpning av f.d. soldater, inklusive barnsoldater och återintegrering av soldater i samhället.

Jordbruks- och miljöfrågor

Utskottet anser att jordbruket i ett lokalt, nationellt och globalt perspektiv kan ses som nyckeln till utveckling. Jordbruket måste vara såväl ekonomiskt, socialt som miljömässigt hållbart. Ett jordbruk som har denna inriktning har en viktig funktion i arbetet för en rättvis och hållbar global utveckling. Utskottet menar vidare att det finns en stor potential för minskad fattigdom genom ökad tillväxt, höjd sysselsättning, produktion och export på jordbruksområdet.

Utskottet konstaterar också att det parallellt med handelsliberaliseringar och krav på reformer av EU:s jordbrukspolitik måste ske satsningar på landsbygdsutveckling och på att skapa förutsättningar för en tillräcklig livsmedelsproduktion genom en jordbrukspolitik som stärker familj jordbrukets ställning och de lokala marknaderna. Fattigdomsbekämpning är nära kopplad till ett hållbart jordbruk och en tryggad livsmedelsförsörjning.

Det sammansatta utrikes-, miljö- och jordbruksutskottet (bet. 2002/03:UMJU1 Johannesburg – FN:s världstoppmöte om hållbar utveckling) har slagit fast att vattenfrågorna tillhör de viktigaste miljö- och utvecklingsfrågorna och att rent vatten är en förutsättning för livskvalitet, ekonomisk och social utveckling samt för ett väl fungerande ekosystem. Uppskattningsvis saknar 20 % av världens befolkning tillgång till färskt dricksvatten och ca 40 % saknar tillgång till sanitära anläggningar. Detta förorsakar sjukdomar och död bland världens fattigaste. Bristen på vatten är ofta bakgrunden till konflikter inom och mellan stater.

Regionalt vattensamarbete påverkar ofta en rad gränsöverskridande ekonomiska, sociala och miljömässiga problem och är av central betydelse för en god utveckling. Gränsöverskridande samarbete om vattenresurser kan vara av stort värde i olika utvecklingsregioner. Regeringen antog 2002 en strategi för svenskt stöd till regionalt och subregionalt utvecklingssamarbete i Afrika söder om Sahara. Strategin anger att bättre förvaltning och utveckling av gemensamma naturresurser inklusive vattentillgångar skall vara ett prioriterat samarbetsområde.

Jämställdhet

Jämställdhet mellan kvinnor och män utgör ett av huvuddragen för politiken för global utveckling. Kvinnor och flickor bör tillförsäkras samma rättigheter som män och pojkar. Utskottet vill peka på vikten av att Sverige i utvecklingssamarbetet arbetar med ett tydligt jämställdhetsperspektiv inom alla sektorer och program där Sverige samarbetar och inte minst inom jordbruksområdet. Det är av stor vikt att kvinnors förutsättningar, kompetens och rätt till beslutsfattande tas till vara i så stor utsträckning som möjligt då det inte sällan är kvinnorna som är de främsta bärarna av ett lokalsamhälles traditionella kunskaper. Trots att många fattiga kvinnor är analfabeter har det visat sig att undervisning av flickor och kvinnor ger störst utdelning i kunskapsspridning, förbättrad hälsa och höjd levnadsstandard. Kvinnor utgör ca 80 % av arbetskraften inom livsmedelsproduktionen i Afrika och tar ett mycket stort ansvar för försörjningen. Trots detta utesluts de ofta från beslutande församlingar på alla nivåer i frågor som rör fördelning av gemensamma ekonomiska resurser.

I det sammansatta utrikes-, miljö- och jordbruksutskottet (i bet. 2002/03:UMJU1) har tidigare betonats att globala vattenfrågor bör diskuteras ur ett *genusperspektiv*. Tillgång till rent vatten och till god sanitet, en grundförutsättning för fattigdomsbekämpningen i stort, har en särskild påverkan på levnadsvillkoren för utvecklingsländernas kvinnor och flickor som ofta är ansvariga för vattenhämtning för hygien, hälsa, matlagning, tvätt och hushållsjordbruk. Det finns enligt utrikesutskottet anledning att återigen framhålla hur viktigt det är att kvinnor medverkar i utformning, förvaltning och övervakning av vattenprojekt och att jämställdhetsaspekter uppmärksammas i sådana projekt.

Utskottet menar att en avsikt med utvecklingssamarbetet är att på ett tydligt sätt lyfta fram fattiga kvinnor, män och barn som aktiva subjekt. De fattigas perspektiv på utveckling skall vara vägledande för Sveriges globala politik som helhet. Utvecklingssamarbetet skall vara ett stöd och ett komplement till de utvecklingsansträngningar som görs av fattiga människor i fattiga länder. Utskottet menar att samarbetsländernas egna fattigdomsstrategier skall vara utgångspunkten för utvecklingssamarbetet, och en fortlöpande dialog skall föras för att få fattiga människors aktiva medverkan i analys, prioriteringar och beslutsprocesser av utvecklingsansträngningarna.

Kvinnlig könsstympning är ett övergrepp som orsakar kvinnor och flickor fysiskt och psykiskt lidande och som det enligt MR-konventioner åligger regeringar att avskaffa. Frågan är föremål för behandling i olika internationella organ, bl.a. FN:s övervakningskommittéer av olika MR-konventioner, i Unicef, WHO och UNFPA. Särskilda insatser görs och program läggs fast för att sprida kunskap om sedvänjans skadliga effekter och för att medverka till att kvinnlig könsstympning avskaffas. Sverige har inte bara stött utan i flera fall också tagit initiativ till att FN aktivt skall verka för att eliminera kvinnlig könsstympning. Sverige har också tagit upp frågan vid en rad tillfällen i FN. Stöd har också givits av Sverige till Internationella familjeplaneringsfederationen (IPPF) för insatser mot könsstympning. Sverige har också under en rad olika FN-konferenser framfört att det är nödvändigt att säkerställa kvinnors reproduktiva rättigheter och sexuell rådgivning och service. Särskilt gäller detta unga kvinnor och för att därmed minska antalet oönskade graviditeter.

Utskottet kan konstatera att FN:s fjärde kvinnokonferens i Beijing 1995 liksom uppföljningskonferensen i Beijing 2000 var framgångsrika i strävandet att föra upp tidigare tabubelagda ämnen på agendan och utgör således en solid bas för det fortsatta arbetet. I början av 2005 genomför FN uppföljningskonferensen Beijing +10. Inför denna har IPU (Interparlamentariska unionen) under den gångna hösten vid sin 111:e församling i Genève antagit resolutionen ”Beijing +10: An evaluation from a parliamentary perspective”. Den svenska IPU-delegationen har varit en av medförfattarna. Som bilaga till detta betänkande har lagts rapporten från utrikesutskottets projektgrupp, Jämställdhet inom utvecklingssamarbetet.

OECD/DAC och kriterierna

Utskottet menar att det regelverk som fastställts inom OECD för att precisera vad som får räknas som utvecklingsbistånd och vilka länder som kan få tillgodoräkna sig sådant bistånd fastställdes i huvudsak år 1972. Sedan dess har olika justeringar av regelverket kontinuerligt skett. Den internationella diskussionen om att utvidga ODA-kriterierna (*official development assistance*) för att kunna använda bistånd för att finansiera dels fredsbevarande trupp, dels säkerhetsrelaterade insatser har pågått under en längre tid.

Den har intensifierats i och med den alltmer utbredda insikten att det finns ett ömsesidigt samband mellan säkerhet och utveckling. Insikten har vuxit om att säkerhet förutsätter demokrati, respekt för de mänskliga rättigheterna, jämställdhet, ekonomisk och social utveckling, rättvis fördelning, miljöhänsyn och förstärkt internationellt samarbete. Konfliktförebyggande och konflikthantering har blivit allt viktigare uppgifter för utvecklingssamarbetet. Till denna insikt bidrar också att det ofta är de fattigaste länderna som drabbas av konflikter. Det finns behov av säkerhetsfrämjande bistånd och det finns behov av att hjälpa till med reformer av säkerhetssektorn i de drabbade länderna. Detta är en realitet som måste återspeglas även i arbetet i DAC. Sverige är aktivt i de diskussioner som förs i DAC om en utvidgning av ODA-kriterierna. En del av diskussionen rör en utvidgning av gällande kriterier på säkerhetsområdet, framför allt om att demokrati och god samhällsstyrning också måste gälla säkerhetssektorn. Utvidgningen av ODA-kriterierna är viktig för det konflikthanteringsarbete som i dag bedrivs inom utvecklingssamarbetet och för de områden där det finns ett ökande behov, till exempel demokratisk styrning och kontroll av budgetprocessen för säkerhetssektorn, stöd som förebygger rekrytering av barnsoldater, utbildning av försvarsmakten i bl.a. mänskliga rättigheter och genderfrågor. Truppkostnader är inte långsiktigt utvecklingsbistånd. Det finns dock länder som vill vidga kriterierna mer än vad Sverige vill. Utskottet finner det självklart att svenska biståndsmedel endast används i enlighet med OECD/DAC:s definition för utvecklingssamarbete, vilket innebär att insatser av militär karaktär inte finansieras ur biståndsanslagen.

WTO-frågor

Sverige verkar för ökad transparens inom WTO, och Sveriges uppfattning är att alla WTO-medlemmar skall ges full insyn i pågående arbete i WTO, inklusive fullständig information om informella samråd och om generaldirektörens och sekretariatets aktiviteter. Samtidigt måste – i en organisation med nästan 150 medlemmar – diskussioner kunna tillåtas i mindre kretsar. Nuvarande arbetssätt innebär att WTO genomför särskilda informationsmöten för icke-statliga organisationer (NGO:er) och medier om mer betydande WTO-möten. När det gäller de svenska positionerna och förhandlingarna i WTO tillämpas öppenhet från regeringens sida genom bl.a. den information som löpande ges till riksdagen. Näringsministern informerade t.ex. om WTO:s femte ministermöte i Cancún i kammaren i september 2003. Riksdagen var också representerad i regeringens delegation till ministermötet liksom NGO-företrädare. Regelbundna möten hålls i regeringens referensgrupp för WTO-frågor med företrädare för fackföreningar, näringslivsorganisationer och enskilda organisationer. Gruppen möts ungefär en gång i månaden, och rapporterna från mötena finns tillgängliga på Utrikesdepartementets hemsida. I EU-arbetet argumenterar Sverige bl.a. för mer intensiva konsultationer med en bred krets intressenter.

Utskottet framhåller att Sveriges politik för global utveckling innebär att miljömässig hållbarhet bör beaktas i tillväxt- och utvecklingsstrategier, såväl nationellt som internationellt. Länder som Sverige samarbetar med bör själva ta ett långsiktigt nationellt ansvar och säkerställa att hållbarhetsperspektivet tydliggörs i lagstiftning och strategier. Sveriges uppgift är att stödja och komplettera dessa ansträngningar. Utskottet anser, i likhet med tidigare gjorda uttalanden av sammansatta utrikes-, miljö- och jordbruksutskottet i betänkande 2002/03:UMJU1, att det är angeläget att industriländerna verkligen uppfyller sina skyldigheter gentemot utvecklingsländerna, såsom de kommer till uttryck i klimatkonventionen, bl.a. i fråga om stöd till kapacitetsuppbyggnad, tekniköverföring samt anpassning till och minskad påverkan på klimatet. Speciell uppmärksamhet bör riktas mot sådana länder som är särskilt sårbara. Enligt såväl konventionen som Kyotoprotokollet skall industriländerna dessutom i sitt arbete för att uppnå sina utsläppsmål ta hänsyn till eventuella skadeverkningar i utvecklingsländerna.

Globala gemensamma nyttigheter

Utskottet välkomnar att globala gemensamma nyttigheter har gjorts till ett huvuddrag för politiken för global utveckling. Detta begrepp rymmer viktiga element för den framtida utvecklingspolitiken. Utskottet menar att Sverige bör fortsätta att vara drivande och ha en hög profil i samarbetet om de globala gränsöverskridande frågorna. Världssamfundet har ett ansvar för att värna kunskapsutveckling, miljö och hälsa. Handel och kapitalflöden måste utformas på ett sätt som ger incitament för ett mer långsiktigt agerande bland marknadens aktörer.

Utskottet menar att Sverige bör fortsätta att vara drivande och ha en hög profil i samarbetet om de globala gränsöverskridande frågorna. Den oberoende internationella arbetsgrupp som Sverige och Frankrike har etablerat – the International Task Force on Global Public Goods – innebär ett viktigt steg i arbetet med att söka bättre lösningar på globala problem.

Utskottet menar att IT är ett kraftfullt verktyg för ekonomisk utveckling och på väg att integreras i utvecklingsländer och följaktligen också alltmer i utvecklingsstrategier och program. Det kan dock komma att ta tid innan de fattiga i dessa länder kan utnyttja IT fullt ut med de brister som i dag finns i telefonnät och annan infrastruktur. Den tekniska och ekonomiska basen för att nå en bred anslutning och få ett bra nyttjande av nätet är ännu svag i de flesta svenska samarbetsländer.

Millennieutvecklingsmålen

Utskottet konstaterar att prioriterade frågor, teman och sektorer inom ramen för fattigdomsbekämpning och främjandet av en rättvis och hållbar global utveckling bl.a. omfattar förstärkta insatser inom området sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter inklusive särskilda insatser mot hiv/aids, bekämpning av narkotika inklusive kopplingar till människohandel, kon-

flikthantering, konfliktförebyggande och gemensam säkerhet, tillväxtfrågor och miljö samt arbetet med att uppfylla intentionerna i FN:s millenniedeklaration och millenniutvecklingsmålen. Samtliga dessa områden har viktiga rättighets-, köns- och jämställdhetsdimensioner.

Utskottet konstaterar att en ny helhetssyn på utveckling har vuxit fram. Under de senaste åren har kopplingarna mellan hållbar utveckling, respekt för de mänskliga rättigheterna samt fred och säkerhet blivit alltmer tydliga och accepterade. Säkerhet från våld eller hot om våld är en grundläggande förutsättning för fattigdomsbekämpning och för att nå millenniutvecklingsmålen och, i ett vidare perspektiv, hållbar ekonomisk, social och politisk utveckling. Väpnad konflikt utgör ett av de allvarligaste hindren för utveckling i många fattiga länder. Därför är förebyggande av väpnade konflikter, däribland främjande av mänskliga rättigheter och konfliktthantering, viktiga delar i utvecklingssamarbetet. Vidare konstaterar utskottet att om millenniutvecklingsmålen skall nås krävs att både rika och fattiga länder uppfyller sina åtaganden. Stora ansträngningar kommer att krävas av regeringar, organisationer och näringsliv. Den samlade politiska viljan hos världens länder att prioritera global utveckling framför andra mer kortsiktiga nationella intressen är avgörande.

Milleniutvecklingsmålen skall ses som etappmål på vägen mot målet att helt avskaffa fattigdomen. Det första och mest centrala slår fast att extrem fattigdom och hunger skall avskaffas och att en halvering av andelen människor som lever i extrem fattigdom och som lider av hunger skall åstadkommas under perioden 1990–2015. De andra målen rör barns och ungas rätt till grundläggande utbildning, jämställdhet och kvinnors ställning, mödra- och spädbarnsdödlighet, hiv/aids, malaria och andra sjukdomar, miljömässig hållbarhet samt globalt utvecklingssamarbete. Målen kompletteras med delmål och indikatorer på måluppfyllelse. Utskottet menar att de minst utvecklade länderna kommer att prioriteras vid implementeringen av millenniemålen genom att biståndet är tydligt fattigdomsriktat.

Med vad som ovan anförts anser utskottet att de frågor som motionerna väckt är besvarade och avstyrker därmed motionerna 2002/03:U313 (fp) yrkande 16, 2002/03:U322 (m) yrkande 19, 2004/05:U219 (c) yrkandena 4–6, 2004/05:U253 (mp) yrkandena 1 och 2, 2004/05:U261 (mp) yrkandena 1, 3, 6 och 7, 2004/05:U278 (v) yrkandena 4 och 5, 2004/05:U290 (fp) yrkande 1, 2004/05:U302 (kd) yrkandena 1 och 6, 2004/05:U307 (m) yrkande 13, 2004/05:U308 (kd) yrkandena 13 och 14, 2004/05:U331 (kd) yrkandena 11, 16 och 21 samt 2004/05:A352 (kd) yrkande 7.

Formerna för utvecklingssamarbetet – särskilda satsningar

4 Demokrati och mänskliga rättigheter

Propositionen

Sveriges stöd till åtgärder som stärker yttrandefriheten, fria och oberoende medier, tillgången till information, granskningsfunktioner såsom ombudsmän eller oberoende revision bidrar till detta. Det gör även stödet för att stärka rättsväsendet så att människor kan hävda sina rättigheter.

De fattigdomsstrategier som tagits fram i samarbetsländerna – särskilt då de utarbetats med ett folkligt deltagande och deltagande av respektive nationellt parlament – utgör i dag de bästa instrumenten för att minska fattigdomen och är en utgångspunkt för ett mer effektivt och samordnat utvecklingssamarbete. Människors rättigheter, behov och intressen och egna förutsättningar skall utgöra grunden för de åtgärder som vidtas för att nå en rättvis och hållbar global utveckling. Inom ramen för utvecklingssamarbetet skall därför ansträngningar göras för att alla, inklusive fattiga kvinnor och män, liksom legitima företrädare för fattiga grupper, bereds möjlighet att delta, höras och respekteras, bl.a. i utformningen av ländernas egna strategier för fattigdomsbekämpning.

För svenskt utvecklingssamarbete innebär denna tonvikt vid demokrati och mänskliga rättigheter – som mål och som medel för utveckling – att dialogen med utvecklingsländerna om mänskliga rättigheter och demokrati ytterligare kommer att intensifieras och att samarbete med länderna där utvecklingen i dessa avseenden går åt fel håll omprövas. Samordningen av utvecklingssamarbetet fungerar bäst när den sker på plats under ledning av landet självt.

Motionerna

I kommittémotion 2004/05:U225 (fp) yrkande 11 framhålls att biståndspolitikerna bör användas för att främja mänskliga rättigheter, och därför bör det bilaterala biståndssamarbetet om möjligt villkoras med krav på insatser för demokrati och respekt för mänskliga rättigheter. I yrkande 14 framhålls betydelsen av oberoende och fria massmedier och att stöd till dessa skall vara en viktig del av svenskt demokratibistånd.

I motion 2004/05:U226 (fp) yrkande 4 framhålls att bistånd till diktaturstater kanaliseras genom enskilda organisationer och att det i utvecklingssamarbetet byggs upp kontrollfunktioner som säkerställer att biståndet inte tillfaller regimerna i dessa stater (yrkande 5). Vidare krävs att Sverige fasar ut bistånd till odemokratiska länder som inte uppvisar trovärdig vilja att genomföra politiska reformer (yrkande 6). Motionärerna menar vidare i yrkande 7 att Sverige måste ge öppet och konkret stöd till kampen för

demokrati och utarbeta en strategi för att stärka demokratiåtgärder så att människor på plats kan arbeta för en demokratisk utveckling. Vidare framhålls i *yrkande 25* att bistånds- och flyktingpolitiken hänger ihop och att den satsning på bistånd som främjar demokrati, respekt för mänskliga rättigheter och minoriteters rättigheter är motiverad även i ett flyktingpolitiskt perspektiv.

I motion *2004/05:U250 (m)* framhålls att de politiska partierna vid sidan av parlamenten spelar en viktig roll som aktörer i utformningen av utvecklingspolitiken. Partiväsendet är som regel svagt i biståndsländerna, och därför är stödet från bl.a. de svenska partierna ett värdefullt bidrag i arbetet med att bygga upp partiorganisationerna. Motionärerna kräver ökad självständighet och flexibilitet när det gäller verksamhetsplaner, rapportering och redovisning av det partinära stödet för demokratisamarbete, utan att göra avkall på strikt ekonomiska redovisningskrav för detta stöd. Även i motion *2004/05:U302 (kd)* *yrkande 10* krävs att det sker ökad samordning av det partinära biståndet med det övriga demokratibiståndet.

I motion *2004/05:U307 (m)* *yrkande 2* krävs att centrala målsättningar i samarbetet med biståndsländerna skall vara rättsstaten, respekten för de mänskliga rättigheterna, demokrati och marknadsekonomi och att Sverige kraftigt bör stärka resurserna för fredsfrämjande insatser (*yrkande 4*). Vidare framhålls i *yrkande 15* att frivilligorganisationer bör få en utökad roll i biståndet, särskilt i länder med korrupta regimer.

I motion *2004/05:U331 (kd)* *yrkande 2* framhålls vikten av att i samarbete med partnerländer ta fram nationella handlingsplaner för mänskliga rättigheter inklusive en översyn av nationell lagstiftning i förhållande till internationella avtal. I *yrkande 13* krävs att biståndsinsatser i första hand skall stödja det civila samhället och gå via enskilda icke-statliga organisationer i de fall då mottagarlandet styrs av en demokratiskt tvivelaktig regim. Vidare framhålls i *yrkande 14* att det rättighetsbaserade svenska biståndet i mindre utsträckning bör vara villkorsbundet och uppbyggt på sanktionsprinciper, utan snarare vara grundat på stödjande åtgärder för att ge människor möjlighet till en positiv utveckling. I *yrkande 17* krävs att demokratifrämjande åtgärder effektiviseras genom bättre samarbete med internationella aktörer och nationella krafter som verkar för demokratisering och flerpartisystem i utvecklingsländer. I *yrkande 18* framhålls att olika kommun- och parlamentarikerorganisationer bör ses som viktiga aktörer i främjandet av stabila demokratier samt att det partinära biståndet bör öka och bättre samordnas med det övriga demokratibiståndet (*yrkande 19*).

I motion *2004/05:Kr363 (kd)* *yrkande 1* framhålls att kulturpolitiken skall verka för en kultur för alla överallt även utanför vårt lands gränser. Sverige bidrar till utveckling i andra länder genom bistånd och detta bör uppmärksammas i den svenska biståndspolitik. Möjligheten till kommunikation genom böcker och tidningar bör vara viktiga kulturella inslag i en biståndssatsning med yttrandefrihet och demokrati som mål.

Utskottets överväganden

Utskottet instämmer i regeringens bedömning att Sveriges insatser ska främja människors möjligheter, säkerhet, makt och rätt till ett värdigt liv genom att bidra till en demokratisk samhällsutveckling i samarbetsländerna. Demokratiska beslutsprocesser förstärker skyddet av mänskliga rättigheter. Respekt för mänskliga rättigheter bidrar till och är en förutsättning för demokratisering. En fungerande rättsstat och god samhällsstyrning utgör förutsättningar för deltagande, inflytande och åtnjutande av mänskliga rättigheter för alla.

Utskottet menar att en rad beslut inom FN understryker vikten av att de olika rättigheterna ses som ömsesidigt samverkande och som delar av samma helhet. Den markeringen har kommit som en reaktion på att de ekonomiska, sociala och kulturella rättigheterna i praktiken fått lägre prioritet än andra rättigheter och ibland även beskrivits som ambitioner snarare än som verkliga rättigheter. Den svenska ambitionen att ge de ekonomiska, sociala och kulturella rättigheterna ökad vikt i utrikespolitiken och i utvecklingssamarbetet kvarstår emellertid. Utskottet konstaterar att ett flertal rättigheter som direkt, eller indirekt, utgör grunden för ett demokratiskt samhälle återfinns i FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna, i konventionen om de medborgerliga och politiska rättigheterna samt även i regionala konventioner om mänskliga rättigheter. Politiker och andra makthavare behöver granskas för att de skall kunna hållas ansvariga för sin verksamhet, och fria och oberoende medier har därför en mycket viktig funktion som bidrar till att förbättra offentliga verksamheters öppenhet, legitimitet och ansvar.

Mänskliga rättigheter och demokrati ingår som delar i rättighetsperspektivet och skall således prägla utvecklingssamarbetet för att bidra till en rättvis och hållbar global utveckling. För att uppnå detta är frivilligorganisationer som arbetar för demokrati och mänskliga rättigheter viktiga aktörer. Utskottet menar att ökad samverkan bör ske med svenska organisationer och folkrörelser samt att de enskilda organisationernas roll som internationella aktörer för solidaritet och samarbete bör stärkas.

Utvecklingssamarbetet är ett uttryck för solidaritet med fattiga och utsatta människor i andra länder. Utskottet menar att det finns länder där förutsättningar saknas för ett långsiktigt och brett samarbete, men där olika typer av riktade insatser för att stödja demokratiska processer kan vara möjliga. Insatser i dessa länder kan då göras genom enskilda organisationer, och de måste avgöras från fall till fall och med beaktande av ett helhetsperspektiv. Utskottet menar att ett val av samsarbetskanaler och samsarbetsformer skall göras efter en bred analys av situationen i samsarbetslandet.

Utskottet menar att ett väl fungerande partiväsande krävs för uppbyggnaden av demokratiska samhällen, och det är en förutsättning för att den representativa demokratin skall kunna uppfylla ett av sina viktigaste ändamål, nämligen att skapa kanaler mellan medborgare och politiska besluts-

fattare. Utskottet har inhämtat att, i enlighet med regeringsbeslutet 2001 om stödet till partianknutna organisationer (PAO) till demokratiuppbyggnad i u-länder och länder i Central- och Östeuropa, en översyn har gjorts under 2004 av denna stödform. Slutrapporten från denna översyn med rekommendationer för framtida utformning av denna stödform kommer att presenteras för Sida under senhösten 2004. Utskottet har nyligen haft en föredragning om den pågående översynen av det partinära stödet och förutsätter att regeringen återkommer i ärendet med ett konkret förslag. Utskottet menar att det är väsentligt att Sida i sitt övriga demokratibistånd tar del av de partinära organisationernas erfarenheter.

Utskottet har i tidigare betänkande (bet. 2003/04:UU3 Sveriges politik för global utveckling) framhållit vikten av att det partinära stödet stärks och utvecklas och att:

Det behövs en betydligt större satsning än hittills för att bygga upp och stärka det svaga partiväsendet i många utvecklingsländer. Utskottet menar också att det partinära stödet kan utformas betydligt mer flexibelt vad gäller rapportering och redovisning än vad som nu är fallet, utan att göra avkall på strikta ekonomiska redovisningskrav. De svenska partierna kan på ett effektivt sätt bidra till utvecklingen av samarbetsländernas partiorganisationer, genom den kunskap de svenska partierna samlat under många års internationella kontakter. Liksom för de enskilda organisationerna är det viktigt att de partinära organisationerna kan delta i både planerings- och landstrategiarbetet.

EU har i flera fall påtalat och uppmärksammat fängslanden och annan förföljelse av journalister. Sverige arbetar aktivt genom utvecklingssamarbetet för åsikts-, yttrande- och mediefrihet exempelvis genom att stödja utbildning av journalister i olika länder, samt genom ett omfattande mediestöd.

I dag finns en dagordning för global utveckling överenskommen av alla världens länder. Den bygger på samlade erfarenheter som kommer till uttryck i slutsatserna från de världs- och FN-konferenser som särskilt under 1990-talet behandlade många av de frågor som är relevanta för fattigdomsbekämpning och global utveckling. Dagordningen representeras främst av FN:s millenniedeklaration som antogs år 2000 och innehåller åtaganden om fred, säkerhet och avrustning, utveckling och fattigdomsbekämpning, miljöhänsyn, mänskliga rättigheter, demokrati och god samhällsstyrning, skydd för särskilt utsatta samt Afrikas speciella behov. Ur denna deklaration har hämtats mer konkreta målsättningar, de s.k. millennieutvecklingsmålen.

Huvudorganet för det internationella arbetet till skydd för världens flyktingar är FN:s högkommissarie för flyktingar (UNHCR). Sverige är en av UNHCR:s största bidragsgivare och en aktiv partner till organisationen i dess arbete att bistå och skydda flyktingar. Genom Amsterdamfördraget stärktes arbetet inom EU för en bättre samordnad migrations- och flyktingpolitik, som enligt fördraget vilar på flyktingkonventionens grund. Därmed är asyl- och migrationsfrågorna sedan fördragets ikraftträdande 1999 en del av gemenskapsrätten och arbetet med ett gemensamt europeiskt asylsystem har påbörjats.

Utskottet har inhämtat att Sverige i det internationella samarbetet beträffande asyl- och migrationsfrågorna kommer att fortsätta att lyfta fram internationella konventioner och överenskommelser om mänskliga rättigheter. Bedömningar av situationen för de mänskliga rättigheterna i enskilda länder utgör en central komponent i den svenska asylprocessen. Utrikesdepartementets årliga rapporter om situationen för mänskliga rättigheter i världens länder utgör en av flera källor därvidlag.

Den ökade betoningen på fattigdomsbekämpning och de fattiga ländernas ökade ansvar för sin egen utveckling har kommit till uttryck i de nationella fattigdomsstrategier som de flesta utvecklingsländer har utarbetat. De landstrategier som utarbetats för Sveriges samarbete med utvecklingsländer ska ha landets fattigdomsstrategi som utgångspunkt för att inrikta en allt större del av samarbetet på fattigdomsminskning. Sverige har också aktivt bidragit till att utarbeta riktlinjer inom OECD/DAC för biståndsgivarnas arbete med fattigdomsbekämpning. I EU och de internationella finansieringsinstitutionerna har Sverige varit starkt pådrivande för att institutionernas strategier ska baseras på nationella fattigdomsstrategier och att institutionernas instrument ska anpassas för att på bästa sätt stödja genomförandet av desamma. Frågor om harmonisering och ökad samordning har lyfts fram.

Med vad som ovan anförts anser utskottet att de frågor som motionerna väckt är besvarade och avstyrker därmed motionerna 2004/05:U225 (fp) yrkandena 11 och 14, 2004/05:U226 (fp) yrkandena 4–7 och 25, 2004/05:U250 (m) 2004/05:U302 (kd) yrkande 10, 2004/05:U307 (m) yrkandena 2, 4 och 15, 2004/05:U331 (kd) yrkandena 2, 13, 14 och 17–19 samt 2004/05:Kr363 (kd) yrkande 1.

5 Hälsofrågor, hiv/aids och funktionshindrades situation

Propositionen

Världens samlade insatser för att bekämpa hiv/aids och dess följder fortsätter att vara otillräckliga. Det gäller både finansiella resurser, fokus och ledarskap. Uppföljningen i september 2003 av den FN-deklaration om hiv/aids som antogs i juni 2001, visade att fastställda mål hittills inte nåtts trots stora ansträngningar från bl.a. Sverige. En kraftsamling krävs – nationellt och internationellt.

Inom ramen för politiken för internationellt utvecklingssamarbete fortsätter regeringen att särskilt lyfta fram hiv/aids, sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter, samt konflikthantering, konfliktförebyggande, gemensam säkerhet och fredsbyggande. Dessutom avser regeringen göra fördjupade insatser avseende sysselsättning och arbetsmarknad.

Det förebyggande arbetet fortsätter att vara huvudspåret i kampen för en långsiktig lösning av hiv/aids. Här tydliggörs den klara kopplingen mellan hiv/aids och frågor kring sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter. Denna koppling är både naturlig och nödvändig.

I det svenska bilaterala samarbetet förutses markant ökade satsningar mot hiv/aids, både vad gäller det stöd som integreras i all verksamhet och för mer direkta insatser av spetskaraktär. Åtgärder krävs bl.a. för att mildra de långsiktiga följderna av hiv/aids inom så gott som alla samhällssektorer i de hårdast drabbade länderna.

Såväl planering och genomförande av projekt och program som det centrala dialogarbetet kräver insatser av en samlad svensk förvaltning. Den svenska utrikesrepresentationen spelar i detta sammanhang en central roll.

Motionerna

I motion 2004/05:U219 (c) yrkande 7 krävs att större insatser görs för att öka kunskapen kring sexuell och reproduktiv hälsa och för det civila samhällets roll i kampen mot hiv/aids och i yrkande 8 att Sverige i FN bör driva linjen att WHO skall ges möjlighet att, för de fattiga ländernas räkning, köpa loss patent för bromsmediciner mot aids.

I kommittémotion 2004/05:U226 (fp) yrkande 23 krävs att en större del av biståndet gå till sexuell och reproduktiv hälsa och åtgärder för att motverka spridning av hiv och aids. I yrkande 24 framhålls att människor med funktionsnedsättning ofta utgör de fattigaste av de fattiga, och svenskt bistånd bör därför uppmärksamma denna grups utsatthet och utveckla strategier för att nå de funktionshindrade med bistånd.

I motion 2004/05:U241 (m) yrkande 1 konstateras att hiv/aids-epidemin har fått förödande konsekvenser i stora delar av världen, och ännu har den inte kulminerat. Det svenska biståndet bör fokusera på bekämpningen av sjukdomen. I yrkande 3 framhålls att behandlingsskostnaderna för både hälso- och sjukvård samt medicin måste sänkas och att svensk läkemedelsindustri skulle kunna vara en förebild inom detta område genom att via ökat partnerskap och samarbete med Afrika både tillverka och distribuera antivirala medel till u-länder på ett bättre sätt än i dag (yrkande 4). I yrkande 5 framhålls att hiv/aids har dödat en eller båda föräldrarna för 14 miljoner barn under 15 år, varav de flesta i Afrika och siffrorna fortsätter stiga. Redan år 2010 beräknas 25 miljoner barn vara föräldralösa på grund av hiv. Traditionella system för att ta hand om föräldralösa barn fungerar inte längre och därför måste speciella program skapas inom afrikanska länders ordinarie fattigdomsstrategier. I yrkande 6 framhålls vikten av att det skapas garantier för utveckling av läkemedel mot sjukdomar som drabbar afrikanska stater. I yrkande 8 krävs insatser för en ökad medvetenhet hos alla och för att fler politiska ledare deltar fullt ut i kampen mot hiv och insatser för att öka samarbetet mellan stater, regeringar och frivilliga och enskilda organisationer för att ytterligare sprida kunskap om hiv (yrkande 9). I yrkande 10

framhålls vikten av att skapa internationell samverkan för att bygga sociala strukturer och nätverk som kan motverka flyktingströmmar. I *yrkande 11* framhålls vikten av att tillse att hivprevention omfattar alla barn i skolan och i *yrkande 12* att det skapas en effektiv struktur för olika hälso- och sjukvårdsinsatser i Afrika. Vidare krävs (*yrkande 13*) att det skapas fler utvecklingsenheter som arbetar med hivprevention på plats i Afrika och att inom svenska insatser verka för att inrätta hivpreventionsprogram på alla lokala arbetsplatser och bygemenskaper i Afrika (*yrkande 14*). I *yrkande 15* krävs ökad information till alla barn, ungdomar och vuxna när det gäller hiv/aids.

Motionärerna menar vidare att ytterligare resurser måste tillföras för att öka möjligheten för människor i Afrika att hivtesta sig (*yrkande 16*) och att ge ekonomiska möjligheter för afrikanska stater att själva kunna tillverka eller efterfråga antivirala medel (*yrkande 17*). I *yrkande 18* krävs att alla gravida kvinnor måste få tillgång till antiviral behandling och så även efter förlossningen för att både mor och barn skall överleva. Det behövs speciella åtgärder för att stärka kvinnornas ställning i Afrika. Framför allt gäller det att stärka kvinnors roll och deras beslutanderätt till sin egen sexualitet. Samtidigt behöver männen ändra sitt sexuella beteende och dessutom öka användningen av preventivmedel (*yrkande 19*). Motionärerna framhåller vidare i *yrkande 20* att svenskt bistånd kan syfta till att överföra kunskap för att bygga de samhällsstrukturer som behövs för att skapa en fungerande hälso- och sjukvård. Samtidigt som detta måste genomföras krävs det ytterligare satsningar på grundforskningen angående hiv då den allra största vinsten i kampen mot hiv kommer då ett vaccin som fungerar kan framställas.

I motion 2004/05:U271 (s) framhålls behovet och vikten av att medel anslås från svenskt bistånd för att snabbt utveckla och distribuera bra och billigare mediciner till tredje världens folk.

I motion 2004/05:U290 (fp) *yrkande 2* krävs att i de analyser och strategier som ligger till grund för Sveriges internationella utvecklingssamarbete skall lyftas fram kvinnors och mäns tillgång till sexuell och reproduktiv hälsoservice, exempelvis tillgång till preventivmedel. Vidare krävs i *yrkande 3* att Sverige skall utarbeta program för att stödja mottagarländer att själva bygga upp ett fungerande system av import eller produktion, kvalitetskontroll och distribution av SRHR-materiel.

I motion 2004/05:U302 (kd) konstateras att den forskning som bedrivs för att finna nya mediciner mot sjukdomar som främst drabbar utvecklingsländerna är av obetydlig storlek till skillnad från den tid då västvärlden hade koloniala intressen i dessa länder. Därför krävs i *yrkande 8* att mer resurser måste tillföras forskningen om sjukdomar i fattiga länder. Vidare krävs i *yrkande 9* att Sida bör förbättra sina konsekvensanalyser vad gäller hivspridning i de projekt man stöder i Afrika. Även i motion 2004/05:U307 (m) *yrkande 5* framhålls att det svenska biståndet bör inriktas på bekäm-

pandet av hiv/aids i Afrika och att större insatser måste göras för att ytterligare sänka behandlingskostnaderna för både hälso- och sjukvård och kostnaderna för medicin (*yrkande 6*).

I motion 2004/05:U331 (*kd*) *yrkande 24* krävs att i ökad grad integrera ”icke prioriterade grupper” och människor med handikapp i svensk utvecklingspolitik. I *yrkande 36* krävs en ny patentregistreringsmodell med prissänkingskrav för läkemedelsbolagens försäljning av t.ex. hivmediciner till fattiga länder. Även i motion 2004/05:U333 (*kd*) *yrkande 1* krävs att Sverige stöder utvecklingen av nya modeller för patentregler som har folkhälsan i fattiga länder i fokus och ett ökat ansvarstagande av läkemedelsbolagen som utarbetar och framställer bromsmediciner mot hiv/aids (*yrkande 2*). Vidare krävs i *yrkande 3* att Sverige i ökad utsträckning fokuserar biståndsarbetet på att bygga upp fungerande hälso- och sjukvårdssystem och infrastruktur i svårt hivdrabbade länder, och vikten av att tydliggöra kopplingen mellan fattigdom och hivspridning i utvecklingsarbetet framhålls i *yrkande 4*.

I motion 2004/05:U333 (*kd*) *yrkande 5* framhålls att en förutsättning för att bekämpa hiv/aids i utvecklingsländerna är att kvinnors status höjs. I *yrkande 6* krävs att Sverige agerar som pådrivare och opinionsbildare i bilaterala dialoger med länder som är svårt utsatta av hiv/aids-spridningen och att Sverige arbetar för att föra upp hiv/aids-frågan på högsta politiska nivå. Vidare framhålls i *yrkande 7* att det säkerhetspolitiska begreppet måste vidgas till att även gälla epidemier.

I motion 2004/05:U333 (*kd*) *yrkande 8* understryks vikten av att använda kyrkors och andra organisationers befintliga nätverk och infrastruktur för att effektivisera kampen mot hiv/aids och, i *yrkande 9*, att vidareutveckla stödjande åtgärdsprogram för de barn som blivit föräldralösa till följd av hiv/aids-spridningen. Vidare krävs i *yrkande 14* att Sverige utvecklar en bred strategi som kan omfatta både kondomer och förändrat sexualbeteende för att hejda smittspridningen. I *yrkande 15* konstateras att i världen finns över 13 miljoner sprutnarkomaner och i vissa regioner har över 50 % smittats. För att rädda liv bör därför sprututbytesprogram, under reglerade former, kunna ingå som en av flera åtgärder för att stoppa smittspridningen. I *yrkande 16* framhålls att för många länder har hiv/aids-epidemin inneburit att ekonomiska vinster och den sociala utveckling som uppnåtts äts upp av virusspridningen i samhället. Det är absolut nödvändigt att i utvecklingspolitiken se sambanden mellan hälsa, utveckling och minskad fattigdom, och det är uppenbart att det behövs ökad forskning och kartläggning kring epidemiens påverkan på utvecklingen (*yrkande 16*). I *yrkande 17* framhålls att många fattiga människor varken har hört talas om hiv/aids eller skydd mot sexuellt smittsamma sjukdomar och för dem krävs det information om hälso- och smittorisker. Det förebyggande arbetet och förändrade sexualvanor är av största vikt. Alltför ofta är sexualundervisningen bristfäll-

lig och tillgång till preventivmedel begränsad. Så länge det inte går att diskutera sjukdomen går den inte att bekämpa effektivt och det är särskilt viktigt att involvera ungas organisationer i arbetet

I motion 2004/05:U340 (s) konstateras att bland de hivsmittade i Sydafrika är det kvinnor som drabbas hårdare än män. Av barnen som dör före 5 års ålder har konstaterats att i 40 % av fallen är dödsorsaken följdverkningar av aids. Sverige skulle kunna vara en viktig samarbetspartner i framtagande av program för att förhindra för tidig död hos mödrar och förhindra fortsatt spridning av hiv.

Utskottets överväganden

Utskottet konstaterar att sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter är prioriterade frågor för det svenska biståndet. Sverige bidrar aktivt för att öka tillgången till SRHR-materiel och under innevarande år avsätts bl.a. 15 miljoner kronor till UNFPA:s Reproductive Health Comodity Fund med syftet att just öka tillgången på preventivmedel i de fattigaste länderna. Sverige arbetar också tillsammans med likasinnade länder och UNFPA för att hitta en långsiktig hållbar lösning för att säkra tillgången till preventivmedel i de fattigaste länderna.

Utskottet menar att frågan om tillgång till läkemedel är av särskilt stor betydelse i många u-länder eftersom epidemier och andra hälsoproblem begränsar befolkningens och därmed ländernas utvecklingsmöjligheter. Patentsystemet påverkar priset på patenterade läkemedel, men är endast en faktor bland andra som påverkar u-ländernas tillgång till dessa produkter. Samtidigt har patentsystemet den viktiga funktionen att ge incitament till forskning och utveckling av nya mediciner, som staterna i tredje världen själva inte förmår finansiera. Beroende på främst utvecklingsnivån kan länder i olika hög grad tillgodogöra sig de immaterialrättsliga reglerna som regleras i det s.k. TRIPS-avtalet. Vilka immaterialrättsliga krav som skall ställas på ett land i t.ex. bilaterala avtal får därför bedömas från fall till fall. Möjligheten att producera kopior av läkemedel i den rika världen skall utgöra ett komplement till produktion i andra delar av världen och de billiga kopiorna av läkemedel i första hand produceras av de företag som innehar patentet. Utskottet konstaterar att WTO:s patentregler bara är en pusselbit i ambitionen att få fram läkemedel till behövande i världens fattigaste länder, och EU har därför skapat ett system för billig export av fler typer av läkemedel till en stor del av u-länderna. Detta system är ett viktigt komplement till WTO-överenskommelsen. TRIPS-avtalet är enbart en faktor bland många andra som påverkar tillgången på läkemedel och mycket återstår att göra inom andra områden t.ex. genom att öka forskningsinsatserna, satsa på jämställdhet, stärka de nationella hälsosystemen och bygga en fungerande infrastruktur i u-länder.

Utskottet kan konstatera att Sverige i aidsarbetet betonar vikten av att barn och ungdomar får möjlighet till skolgång samt får undervisning om sexuellt överförda sjukdomar och om hur man skyddar sig mot dem. Undervisning om hiv/aids i skolan är en central förebyggande insats. Sverige stöder också särskilda utbildningsinsatser riktade till ungdomar i Tanzania och andra länder i södra Afrika. Genom Sida och RFSU genomförs t.ex. program där unga kvinnor och män utbildas för att i sin tur kunna vara informatörer för andra ungdomar. Utskottet menar att det är utomordentligt viktigt att ta med åtgärder riktade till och för män i hiv/aids-arbetet. Eftersom så många kvinnor blir smittade av sin egen make, eller genom våldtäkt, är det uppenbart att insatser för att påverka och förändra mäns sexuella beteende spelar en central roll. Utskottet understryker att en central del av arbetet i kampen mot hiv/aids är att sprida information och att på alla sätt höja medvetandet både om sjukdomen och hur man hanterar den. Attitydpåverkan är en väsentlig del i detta sammanhang. Detta kräver insatser för information och kunskap genom existerande och nya strukturer och tillsammans med många aktörer och utvecklingspartner. Inte minst bör lagstiftningens och rättsväsendets ansvar uppmärksammas tydligare i detta sammanhang.

Utskottet menar att det är av yttersta vikt att hiv/aids-epidemin hejdas och att fattiga länder får tillgång till bromsmediciner. Ansvar för tillgängligheten av läkemedel är dock en komplicerad fråga. Rätten till hälsa slås fast i FN:s grundläggande MR-konventioner som också fastslår att huvudansvaret för att mänskliga rättigheter respekteras åligger staterna. Vilket ansvar företag kan anses ha i relation till detta är föremål för diskussion liksom prissättningen av medicinerna. Från svensk sida har företag uppmanats att ta hänsyn till och redovisa sitt arbete med socialt och miljömässigt ansvarsstagande, vilket många företag gör genom att ge ut s.k. hållbarhetsrapporter. Det är knappast möjligt att flera afrikanska länder själva ska kunna tillverka bromsmediciner. Ett mer resurseffektivt alternativ vore att länder kan importera läkemedlen från andra länder som t.ex. Indien och Brasilien. Utskottet menar också att det alternativ som EU förespråkar med ett system av differentierade priser på läkemedel i i- och u-länder kan vara en möjlig utvecklingsväg.

Utskottet konstaterar att det både nationellt och internationellt pågår arbete för att funktionshindrade människor ska kunna fullt ut delta i samhällslivet på jämlika villkor. Det svenska utvecklingssamarbetet omfattar insatser med särskild inriktning på handikappade. Stöd går till projekt t.ex. i Bosnien, Nicaragua, Tanzania och Sri Lanka. SHIA, en av Sidas ramorganisationer, vars medlemmar utgörs av 26 svenska handikapporganisationer, driver en aktiv opinionsbildning och har ett åttiotal projekt i 27 olika länder. Verksamheten fokuseras på framväxten av handikappades egna organisationer i utvecklingsländerna. Under våren 2004 genomförde Sida en kartläggning av

hur funktionshindrade människors rättigheter integrerats i Sidas verksamhet i stort. Kartläggningen skall ligga till grund för arbetet med att främja dialog, erfarenhetsutbyte och samordning inom Sida.

Utskottet har tidigare konstaterat att rätten till delaktighet, inflytande och jämlika villkor för personer med funktionshinder sedan länge är en viktig del av det svenska utvecklingsarbetet och att Sverige aktivt verkar för att dessa frågor skall ges en central plats.

Med vad som ovan anförts anser utskottet att de frågor som motionerna väckt är besvarade och avstyrker därmed motionerna 2004/05:U219 (c) yrkandena 7 och 8, 2004/05:U226 (fp) yrkandena 23 och 24, 2004/05:U241 (m) yrkandena 1, 3–6, 8–20, 2004/05:U271(s), 2004/05:U290 (fp) yrkandena 2 och 3, 2004/05:U302 (kd) yrkandena 8 och 9, 2004/05:U307 (m) yrkandena 5 och 6, 2004/05:U331 (kd) yrkandena 24 och 36, 2004/05:U333 (kd) yrkande 1–9, 14–17 samt 2004/05:U340 (s).

6 Handel, skuldavskrivningar och internationella finansieringsinstitutioner

Propositionen

Fattigdomsminskning är och har varit den centrala utgångspunkten för Sveriges agerande i samtliga utvecklingsbanker och -fonder. Sverige har tillsammans med likasinnade länder sedan en rad år framgångsrikt försökt förmå de multilaterala utvecklingsbankerna att bredda sin syn på fattigdomsminskning från ett alltför ensidigt fokus på ekonomisk tillväxt till en mer mångdimensionell fattigdomssyn. Ett viktigt sätt att göra detta på har varit att verka för en anpassning av bankernas arbetsformer och interna organisation för att bättre kunna stödja länders egna fattigdomsstrategier.

Svenskt stöd går till internationella skuldåtaganden som bidrag till *HIPC Trust Fund*, kompensation till Exportkreditnämnden (EKN) för skuldavskrivningar på svenska fordringar i enlighet med överenskommelse i Parisklubben, samt till kapacitetshöjande insatser. Syftet är att stödja länder som genomför ekonomiska reformprogram som främjar ekonomisk tillväxt, bekämpar fattigdom och bidrar till hållbar utveckling.

Utvecklingsländerna har ofta en fördel i produktion av arbetsintensiva och klimatberoende produkter. Tullar och andra former av handelshinder hindrar emellertid ett effektivt handelsutbyte. Sverige arbetar därför för avskaffande av handelssnedvridande inhemska stöd och handelshinder gentemot omvärlden samt stöder arbetet med att utveckla andra former av statliga inkomster än tulluppbörd. Sverige har under 2003 även varit engagerat i och lämnat stöd till *Integrated Framework* (IF). IF är en process som syftar till att dels stödja involverade minst utvecklade länder (MUL) i att ta

fram utvecklingsfrämjande handelsstrategier och att integrera handel i sina nationella utvecklingsstrategier, dels att skapa givarsamordning i handelsbiståndet.

Motionerna

I motion 2004/05:U226 (*fp*) *yrkande 21* krävs att Sverige och övriga i-länder bör göra mer för att minska skuldbördan i de allra fattigaste länderna. Motionärerna menar att det inte går att acceptera att skulder avskrivs till länder som är ovilliga att genomföra demokratiska och ekonomiska reformer, och skuldavskrivningar måste därför förses med villkor för att sådana reformer genomförs.

I motion 2004/05:U279 (*v*) *yrkande 6* krävs att Sverige i Världsbanken och IMF bör föra fram behovet av att skriva av skulderna till HIPC-länderna utan att som motprestation kräva ekonomiska reformer som är politiskt kontroversiella och tar lång tid att genomföra och i *yrkande 7* att Sverige bör agera för att inriktningen av fattigdomsbekämpningen inom IMF och Världsbanken tar hänsyn till vikten av en rättvis fördelningspolitik och att institutionernas verksamhet utvärderas i förhållande till millenniemålen. I *yrkande 8* framhålls att Sverige i Världsbanken bör agera för att banken har en inriktning som uppmärksammar växthuseffektens stora problem för fattiga människor i utvecklingsländerna. Vidare framhåller motionärerna i *yrkande 9* att Sverige i IMF och Världsbanken bör agera för att Kyotoprotokollet implementeras och att lån till utvecklingsländerna ligger i linje för att nå klimatmålen och att Sverige i IMF och Världsbanken agerar för att privatiseringar inom vattensektorn inte skall vara ett krav för att beviljas lån (*yrkande 10*). Vidare krävs att Sverige i internationella institutioner bör dela med sin erfarenhet av och kunnande om att driva vattenverk och vattendistribution i offentlig regi (*yrkande 11*).

I motion 2004/05:U299 (*s*) framhålls att Sverige bör verka för att Valutafonden IMF:s och Världsbankens krav på enskilda länder inte får motverka de nationellt förankrade och utvecklade fattigdomsstrategierna. Även i motion 2004/05:U300 (*s*) framhålls att flera länder som medgivits skuldavskrivningar ändå är så skuldyngda att millenniemålen svårligen kan uppnås och att Sverige aktivt bör verka för att initiera nya koncept och mekanismer för avskrivning.

I motion 2004/05:U302 (*kd*) *yrkande 3* krävs att Sverige bör vara ett föredöme i det internationella samfundet och leda den globala opinionen för radikalare skuldavskrivningar.

I motion 2004/05:U307 (*m*) *yrkande 10* krävs att Sverige skall ta initiativ till en total skuldavskrivning år 2006 för högt skuldsatta låginkomstländer och att en sådan skuldavskrivning skall kombineras med fyra villkor som inbegriper att ingen nyupplåning får ske; att korruption och vanstyre inte främjas; att inte bidra till finansiering av anfallskrig, samt att avskrivningen av skulderna skall komma de fattiga till godo.

I motion 2004/05:U311 (kd) yrkande 11 krävs att handel med varor som har framställts i enlighet med kraven om en hållbar utveckling skall främjas. Vidare framhålls att Sverige bör vara pådrivande i att utveckla nya finansieringsmekanismer för globala miljöinsatser i enlighet med de idéer som presenterades i samband med FN-konferensen Finansiering för utveckling 2002 (yrkande 14).

I motion 2004/05:U313 (kd) yrkande 2 krävs att Sveriges ställningstagande vid globala handelsavtal skall vara att u-länder skall tillåtas att gradvis öppna sina marknader i takt med sin egen förmåga och att den internationella handeln skall underkastas kravet på miljöskydd och en hållbar utveckling vad avser påverkan av fysiska transporter (yrkande 3).

I motion 2004/05:U315 (kd) yrkande 8 krävs att internationella företag, som medverkar i svenska utvecklings- och biståndsprojekt, skall ha en hållbar etisk kod för sina verksamheter.

I motion 2004/05:U317 (kd) framhålls att internationella finansiella institutioner som Världsbanken och Internationella valutafonden (IMF) har ett stort inflytande över utvecklingen i många länder i syd men att många folkvalda får för lite information om dessa organisationers arbete. I yrkande 2 krävs att regeringen årligen skall tillstålla riksdagen en rapport om den nordisk/baltiska valkretsens agerande inklusive röstning i principiella frågor. Riksdagen måste också på ett helt annat sätt än i dag involveras i processen kring nominering av styrelseledamot och ordförande i Världsbanken och IMF (yrkande 3). I yrkande 4 krävs att regeringen årligen skall redovisa sina ställningstaganden i Världsbanken och IMF genom en skrivelse för att möjliggöra en offentlig debatt om Sveriges långsiktiga mål för medlemskapet i Världsbanken och IMF. Vidare krävs i yrkande 5 att regeringen låter utreda dels huruvida principen om rösträtt i relation till ekonomisk styrka är förenlig med Världsbankens och IMF:s stadgar, dels om sättet att ställa krav på de lånetagande ländernas inhemska politik är förenligt med Sveriges nya politik för global utveckling (yrkande 6).

I motion 2004/05:U320 (s) framhålls att patentreglerna i världshandelsorganisationen WTO är mycket omtvistade. Avtalet från 1995 går under namnet TRIPS (Trade Related Aspects of Intellectual Property Rights) reglerar immaterialrätt eller skydd av intellektuell egendom. Motionären menar att många u-länder har utvecklat egna inhemska läkemedelsföretag, med kapacitet att tillverka och exportera lokala varianter av mediciner från väst till avsevärt lägre priser. Industriländerna och de stora läkemedelsbolagen utsätter fattiga länder för stor press att inte använda sig av billiga kopior utan att så strikt som möjligt följa existerande patentlagstiftning under TRIPS. Forskare har pekat på riskerna med att bl.a. Thailand och Indien måste anpassa sig till TRIPS och varnat för prisökningar på flera hundra procent. Motionären kräver att detta agerande måste motverkas.

I motion 2004/05:U331 (kd) yrkande 20 framhålls att konvergensen inom EU:s bistånds-, jordbruks- och handelspolitik måste öka. Den europeiska handels- och jordbrukspolitiken måste göras förenlig med internationell solidaritet och Sverige måste aktivt verka för att stärka det handelsrelaterade utvecklingsarbetet och demontera EU:s hinder. I yrkande 26 understryks behoven av regelbunden rapportering till riksdagen kring svenskt handlande inom EU, WTO och regionala handelsavtal vad det gäller svenska positioner och svenskt handlande för att uppfylla målen i den svenska utvecklingspolitiken och i yrkande 27 att en översyn görs av nuvarande svenska handelspositioner i förhållande till utvecklingsmålen. Vidare krävs i yrkande 29 att lokalt utformade fattigdomsstrategier skall styra Världsbankens och Valutafondens politik. I yrkande 30 krävs att Sverige verkar för ökad transparens och demokratiska reformer av Världsbanken och Valutafondens beslutsformer och att de berörda demokratiska parlamentens inflytande ökar i dessa två institutioner.

I motion 2004/05:U331 (kd) yrkande 28 krävs en ny modell för skuldavskrivning där den skuldsatta statens små steg mot ekonomisk balans, demokratisk utveckling, respekt för mänskliga rättigheter och konkreta handlingsplaner för fattigdomsbekämpning kan ge betydligt större steg i skuldavskrivning samt att Sverige bör verka för att löften om radikala skuldavskrivningar utställs till förmån för de fattigaste länderna utifrån ovanstående kriterier.

I motion 2004/05:U331 (kd) yrkande 37 krävs att Sverige bör verka för att utvecklingsländerna monterar ned tullar och handelshinder gentemot varandra och att Sverige stöder arbetet för att öka den regionala integrationen mellan utvecklingsländerna.

Utskottets överväganden

Utskottet har i tidigare nämnda betänkande (2003/04:UU3) utvecklat sin mening om skuldavskrivningar. Utskottet anser att skuldbördan utgör ett utvecklingshinder i många av de fattigaste länderna. Utskottet ser därför positivt på svenskt agerande för ökade skuldnedskrivningar för dessa länder. Det är också utskottets uppfattning att Sverige på flera sätt och sedan lång tid har föregått med gott exempel vad gäller skuldlättnader för de allra fattigaste länderna. Sverige har också sedan starten 1996 välkomnat det s.k. HIPC-initiativet (Heavily Indebted Poor Countries) som ett första viktigt steg mot en lösning av skuldkrisen i de fattiga länderna. Sverige har också sedan detta initiativ startade år 1996 gjort betydande inbetalningar till Världsbankens HIPC Trust Fund. Kostnaderna för initiativets genomförande är dock så omfattande att insatser från Sverige och andra likasinnade givare inte räcker till för att finansiera initiativet. Därför måste även de stora länderna axla sin del av finansieringsbördan. Regeringen har mot denna bakgrund varit drivande i arbetet med att lägga fast en finansieringsprocess för HIPC-initiativet.

Utskottet understryker också vikten av att minska de fattiga ländernas skuld-
börda och att skuldavskrivning måste ske på ett sådant sätt att det främjar
utveckling och därmed fattigdomsbekämpning. En av de grundläggande tan-
karna bakom HIPC-initiativet (Heavily Indebted Poor Countries) är att ge
de fattiga och skuldyngda länderna en möjlighet att permanent ta sig ur sin
ohållbara skuldsituation. Skuldållbarhet är en funktion av sund ekono-
misk politik, koncessionella resurser, direktinvesteringar, utveckling av
exportmarknader, fattigdomsbekämpning och skuldhanteringskapacitet. Län-
derna har härvidlag ett stort eget ansvar för hur deras framtida skuld
utvecklas, och biståndets roll är att stödja denna process. Grunden för att
ett fattigt och skuldyngt land skall beviljas skuldavskrivningar under HIPC-
initiativet är att landet bedriver en god ekonomisk politik med en tydlig
fattigdomsinriktning. Ett särskilt villkor för stöd är att länderna formulerar
egna fattigdomsstrategier med en tydlig plan för hur fattigdomen bäst
bekämpas i det egna landet. Denna strategi är också vägledande för hur de
resurser som frigörs används. Detta är också en garanti för att de medel som
frigörs inom ramen för initiativet kommer till så god användning som möj-
ligt. Likaså är en förnuftig ekonomisk politik, där åtgärder vidtas för att
bekämpa korruption, en garanti för att fattigdomsbekämpningen är så effek-
tiv som möjligt.

Utskottet konstaterar vidare att för fattiga länder är en öppen handel ett
viktigt verktyg för snabbare och mer långsiktig utveckling. Från i-länder-
nas sida måste ett första steg vara snabbare avveckling av de handelshin-
der som finns för de produkter som u-länder kan exportera och avveckling
av inhemska stöd som missgynnar utvecklingsländernas förutsättningar att
konkurrera. Utskottet menar att Sverige skall fortsätta att verka för en öppen
och regelbaserad handel och att den ökade handeln skall komma de fattiga
länderna till del. Sverige driver frågorna inom EU om att de åtagandena
som gjorts vid WTO:s ministerkonferens i Doha skall infrias. EU skall dels
verka för ett ökat marknadstillträde för u-länderna på områden av särskilt
intresse för dem, dels bistå fattiga länder med stöd för att bedriva förhand-
lingarna på ett effektivt sätt, vilket kan bidra till att deras intressen får ökat
genomslag. Det behövs ett förstärkt handelsrelaterat bistånd för att stödja u-
länders egen kapacitet att formulera sin handelspolitik, analysera handels-
förhandlingar, driva sina egna intressen och genomföra handelspolitiska
åtaganden. Handelsrelaterade biståndsinsatser behövs också för att avhjälpa
praktiska hinder som begränsar u-landsexportörernas möjligheter att utnyttja
det marknadstillträde som erbjuds dem. Handel måste i högre grad integre-
ras i strategier för det bilaterala utvecklingssamarbetet. Sverige är en av de
mest aktiva förespråkarna för ett stärkt multilateralt handelsrelaterat stöd
liksom för att större vikt läggs vid handel i givarländernas bilaterala utveck-
lingssamarbete.

Vid världstoppmötet om hållbar utveckling i Johannesburg år 2002 kom länderna överens om en genomförandeplan som bl.a. skall ge stöd till initiativ för att skapa och utöka marknader för ekologisk produktion. Sverige har drivit denna fråga inom ramen för arbetet med en europeisk handlingsplan för ekologisk produktion.

Utskottet har i tidigare avsnitt behandlat det s.k. TRIPS-avtalet i förhållande till vissa hälsofrågor i u-länder. Utskottet menar även att u-ländernas särskilda utvecklingsintressen måste beaktas och att det är av stort reellt värde att TRIPS-avtalet anpassas till u-ländernas behov. Enligt överenskommelsen skall i-länderna erbjuda u-länderna tekniskt bistånd för att inrätta systemet och för att stimulera åtgärder för överföring av teknik.

Utskottet menar att en jämnare fördelning av inkomster och tillgångar har en central betydelse för starkare tillväxt och fattigdomsbekämpning och att detta bör betonas i högre grad i Bretton Wood-institutionernas verksamhet. Vidare anser utskottet att fördelningsfrågornas betydelse för tillväxt och effektiv fattigdomsbekämpning kraftigare bör belysas i den internationella debatten om millennieutvecklingsmålen. Utskottet konstaterar vidare att det inom institutionerna förts en aktiv diskussion om hur man kan mäta biståndets effektivitet, och lämpliga indikatorer för detta. Det är utvecklingen på landnivå som är relevant, inte vilken insats eller organisation effekterna kan attribueras till. Vidare är det viktigt att betona långsiktigheten i arbetet med att uppnå och visa resultat. Kapacitetsuppbyggande insatser tar tid och att tvinga fram snabba resultat kan leda till att ägarskapet i landet går förlorat. De indikatorer som används för att mäta resultat bör utgå från millenniemålen men måste anpassas efter ländernas egna prioriteringar.

Utskottet konstaterar att regeringen årligen offentliggör rapporter som produceras av valkretskontoren vid Världsbanken och IMF. Utskottet har vidare inhämtat att dessa rapporter kommer att bifogas till den särskilda skrivelse om verksamheten som regeringen avser att lämna till riksdagen under innevarande riksmöte. I respektive rapport anges de frågor som under året har varit aktuella på agendan samt de principiella frågorna som valkretsen drivit och varit aktiv i inom institutionerna. Vilket land som representerar den nordisk-baltiska valkretsen i styrelsen, dvs. innehar posten som exekutivdirektör (ED), bestäms av valkretsen enligt ett rotationsschema för respektive institution. Inför innehavande av ED-posten skall det berörda landet nominera en kandidat i valkretsen. I enlighet med gällande rotationschema innehar för närvarande Island exekutivdirektörsposten i Världsbanken och Norge i IMF. Vad gäller val av president i Världsbanken och managing director i IMF verkar Sverige för att en öppen process och bred inventering av lämpliga kandidater tillämpas och att cheferna för IMF respektive Världsbanken skall vara personer med stor och bred kompetens samt ha en relevant bakgrund för tjänsterna.

Utskottet konstaterar att Sverige i Världsbanken och IMF starkt betonat vikten av ökat ägarskap och anpassning till utvecklingsländernas egna system. Samtidigt visar erfarenhet att ländernas strategier inte alltid är t.ex. miljömässigt eller finansiellt hållbara, varför det i vissa fall kan finnas skäl för finansieringsinstitutionerna att ställa särskilda krav på utvecklingen i landet. Det är av vikt att institutionernas erfarenhet och kunskap inom ett antal områden framförs i dialog med samarbetsländerna, för att säkerställa ekonomisk, social och miljömässigt hållbar utveckling och fattigdomsminskning. Fattigdomsbekämpningsstrategiernas metodik är emellertid inte fullt utvecklade och i många länder krävs särskilda insatser för att stärka det parlamentariska och det civila deltagandet i PRSP-processerna.

Sverige har mycket aktivt verkat för att såväl Världsbankens som IMF:s program baseras på utvecklingsländernas egna fattigdomsbekämpningsstrategier. Det är av vikt att huvudansvaret för fattiga länders utveckling och vilka investeringar som skall göras ligger hos respektive lands regering. Det internationella utvecklingssamarbetet skall ta fattiga länders egna strategier och planer som utgångspunkt och stödja och komplettera ländernas ansträngningar att bekämpa fattigdomen.

Utskottet anser att Världsbankens primära mål vad gäller fortsatt engagemang inom energisektorn bör vara fattigdomsbekämpning genom hållbara insatser. Utskottet välkomnar bankens ökade engagemang inom området för förnybara energikällor och gas.

Med vad som ovan anförts anser utskottet att de frågor som motionerna väckt är besvarade och avstyrker därmed motionerna 2004/05:U226 (fp) yrkande 21, 2004/05:U279 (v) yrkandena 6–11, 2004/05:U299 (s), 2004/05:U300 (s), 2004/05:U302 (kd) yrkande 3, 2004/05:U307 (m) yrkande 10, 2004/05:U311 (kd) yrkandena 11 och 14, 2004/05:U313 (kd) yrkandena 2 och 3, 2004/05:U315 (kd) yrkande 8, 2004/05:U317 (kd) yrkandena 2–6, 2004/05:U320 (s) samt 2004/05:U331 (kd) yrkandena 20, 26–30 och 37.

7 Miljöfrågor

Propositionen

I det globala arbetet för en framsynt hushållning med naturresurser och omsorg om miljön tar svenska insatser sin utgångspunkt i resultatet från Världstoppmötet om hållbar utveckling i Johannesburg (WSSD).

Vatten- och sanitetsfrågornas betydelse i det multilaterala samarbetet har ökat genom besluten vid WSSD och vid Världsvattenforumet i Kyoto under 2003. Sverige har medverkat aktivt i EU:s vatteninitiativ, som presenterades i Johannesburg och som lett till ett intensifierat samarbete på området inom unionen. Initiativet syftar till att genom samordning av medlemslän-

dernas och gemenskapens insatser effektivare kunna bidra till uppfyllandet av millennieutvecklingsmålet om vatten och sanitet. Även inom Sverige har initiativ tagits för att öka kapacitet och samordning inom vattenområdet.

Miljöaspekter skall integreras i all biståndsverksamhet. En stor del av Sidas stöd till forskning har miljö som huvudmål.

Motionerna

I motion 2004/05:U219 (c) yrkande 11 krävs att Sverige i framtiden lägger större tyngd på vattenprojekt i det svenska utvecklingssamarbetet.

I motion 2004/05:U302 (kd) yrkande 7 krävs att Sverige bör uppmanas till samarbeten kring vattenfrågan inom Afrikanska unionen (AU).

I motion 2004/05:U307 (m) yrkande 8 framhålls att alla länder har ansvar för miljön till kommande generationer. Arbetet med att skapa en bättre miljö måste därför intensifieras, och för att de fattiga länderna i södra Afrika skall kunna ha en möjlighet att leva upp till målet om en hållbar utveckling är det viktigt att miljöfrågorna inarbetas i ländernas egna nationella fattigdomsstrategier.

I motion 2004/05:U311 (kd) yrkande 1 krävs att världens regeringar följer upp de mål som upprättades under FN-toppmötet i Johannesburg år 2002 om att integrera miljöaspekterna i alla former av fattigdomsbekämpning och att skydda de naturresurser som är basen för ekonomisk utveckling. I yrkande 2 kräver motionärerna att regeringen skall klargöra vilka kapaciteter och kompetenser Sverige skall bidra med i samarbetsländerna för att på sikt skapa ett trovärdigt internationellt miljösamarbete. Vidare krävs i yrkande 3 att Sverige måste driva på för ett starkare globalt samarbete kring hållbarhetsfrågorna, både inom landet och på europeisk nivå. Hänsyn skall tas till de fattiga ländernas villkor och akuta problem, liksom till att etiska dimensioner bör betonas i det fortsatta arbetet mot uthållig utveckling och tillväxt (yrkande 4) och att skydda de naturresurser som är basen för ekonomisk utveckling (yrkande 8). I yrkande 9 framhålls vikten av att öka integrationen av miljöaspekter i fattigdomsbekämpningen och att främja en ekologiskt hållbar globalisering (yrkande 10).

I motion 2004/05:U311 (kd) yrkande 7 framhålls att Sverige bör betona vikten av att skydda produktionen av ”gemensamma globala nyttigheter”. Prioriterade bland dessa bör vara en effektivisering av energi- och materialhanteringen inom ramen för en hållbar utveckling. I yrkande 22 liksom i motion 2004/05:U311 (kd) yrkande 9 krävs att det skapas en energifond som skall användas för att stärka utvecklingsländernas kapacitet att föra en hållbar energipolitik och i 2004/05:U311 (kd) yrkande 24 att Sverige och EU bör uppmanas forskningssatsningar med inriktning på hur utvecklingen av hållbara energisystem och ett effektivt och miljömässigt jordbruk kan utvecklas i fattiga länder.

I motion 2004/05:Fi228 (mp) yrkande 1 framhålls att Sverige aktivt bör verka för en ändring av inriktningen i Världsbankens och andra internationella finansieringsinstitutioners energiutlåning och, i yrkande 2, att kräva årlig rapportering till riksdagen om inriktningen på bankens energiutlåning. Vidare krävs i yrkande 3 en redogörelse om Sveriges ställningstagande angående beviljade fossilenergiprojekt i banken.

Utskottets överväganden

Utskottet menar att hållbar utveckling endast kan uppnås inom ramen för globalt och regionalt samarbete. I Johannesburgsdeklarationen understryks vikten av en integrerad syn på den hållbara utvecklingens tre dimensioner: den sociala, den ekonomiska och den miljömässiga. Utvecklingsländernas nationella strategier för fattigdomsbekämpning, vilka i varierande grad bygger på ett folkligt deltagande, är en central utgångspunkt för förverkligandet av det övergripande målet för Sveriges politik för global utveckling. I samband med Johannesburgsmötet beslutades att ett 10-årigt ramverk för åtgärder för hållbara produktions- och konsumtionsmönster skall utarbetas. Sverige har varit drivande i frågan och kommer att stödja FN-systemet i detta arbete. Länder som Sverige samarbetar med bör själva ta ett långsiktigt nationellt ansvar och säkerställa att hållbarhetsperspektivet tydliggörs i lagstiftning och strategier.

Utskottet menar att Sveriges politik för global utveckling innebär att miljömässig hållbarhet bör beaktas i tillväxt- och utvecklingsstrategier, såväl nationellt som internationellt. Genom att vara drivande i arbetet för hållbara produktions- och konsumtionsmönster kan Sverige bidra till en utveckling av ny teknik och nya ekonomiska och politiska styrmedel. Länder som Sverige samarbetar med bör själva ta ett långsiktigt nationellt ansvar och säkerställa att hållbarhetsperspektivet tydliggörs i lagstiftning och strategier. Sveriges uppgift är att stödja och komplettera dessa ansträngningar.

Utskottet konstaterar vidare att EU:s strategi för hållbar utveckling antogs på svenskt initiativ av Europeiska rådet i Göteborg i juni 2001. I strategin konstateras att hållbar utveckling kräver globala lösningar. Unionen strävar efter att göra hållbar utveckling till ett mål i utvecklingssamarbetet samt inom den internationella handelspolitiken. EU försöker särskilt främja frågor som rör global miljöförvaltning och säkerställa att handels- och miljöpolitik stöder varandra. Utskottet menar att svensk politik bör främja en ekologiskt hållbar globalisering. Mänsklig verksamhet inverkar i allt större utsträckning på de grundläggande ekosystemen och en klok förvaltning av naturresursbasen är en förutsättning för hållbar utveckling. Utskottet menar därför att ohållbara konsumtions- och produktionsmönster måste brytas.

Utskottet har inhämtat att det i december 2003 inrättades ett samordningskansli för hållbar utveckling i Regeringskansliet. Uppgiften är att koordinera Regeringskansliets arbete med hållbar utveckling och att fungera som idéskapare och leda arbetet med att vidareutveckla den nationella strategin.

En samordnad utbildning med UD om hållbar utveckling och politik för global utveckling har påbörjats för att stärka kompetensen hos Regeringskansliets personal.

Utskottet kan konstatera att Sverige har antagit en strategi för stöd till regionalt och subregionalt utvecklingsamarbete i Afrika söder om Sahara åren 2002–2006. I denna strategi är ett stöd till samarbete kring gemensamma naturresurser, t.ex. att uppnå ett hållbart nyttjande av floder och grundvattenresurser, ett prioriterat område. Sverige stöder även regionala och subregionala organisationer med inriktning på vattensamarbete. Utskottet kan konstatera att Sverige under lång tid stött åtgärder för bättre vattenförsörjning, bl.a. genom stöd till hållbart utnyttjande av vattenresurser i södra Afrika. Inom ramen för samarbetet för att utveckla området kring Victoria-sjön är vattenfrågorna mycket betydelsefulla.

Med vad som ovan anförts anser utskottet att de frågor som motionerna väckt är besvarade och avstyrker därmed motionerna *2004/04:U219 (c) yrkande 11*, *2004/05:U302 (kd) yrkande 7*, *2004/05:U307 (m) yrkande 8*, *2004/05:U311 (kd) yrkandena 1–4, 7–10, 22 och 24*, *2004/05:MJ498 (kd) yrkande 9* samt *2004/05:Fi228 (mp) yrkandena 1–3*.

8 Medier, kulturfrågor och utbildning

Propositionen

Sverige har prioriterat arbetet med FN:s decennium för utbildning och främjar utbildningsfrågor genom att driva på nödvändig resursmobilisering och förbättrad harmonisering av stöd till utbildningssektorn. Sverige avser att verka för ett intensifierat arbete för jämställdhet och utbildning på landnivå.

Regeringen har även initierat en framåtblickande studie om ett effektivt internationellt system för utvecklingsfinansiering. Med utgångspunkt i fattiga länders, medelinkomstländers och transitionsekonomiers resursbehov diskuterar studien nya och existerande instrument för finansiering samt förslag till reformer av FN, de internationella finansieringsinstitutionerna, EU och andra aktörer i systemet. Särskild vikt läggs vid nödvändiga strategiska val för ett bättre fungerande system. Studien slutförs under 2004. Resultaten skall kunna användas för fortsatta svenska reformsträvanden vad gäller det internationella systemet för utvecklingsfinansiering.

Vidare har Sverige prioriterat en förstärkning av forsknings- och utbildningskapaciteten i samarbetsländerna samt att skapa fungerande och långsiktiga nätverk mellan universitet och högskolor i Sverige och i närområdet.

Motionerna

I motion *2004/05:U226 (fp) yrkande 26* framhålls att lokala eller regionala konflikter ofta exploaterar etniska eller kulturella motsättningar för att skapa folklig legitimitet och mobilisering. Människors kulturarv är en möjlighet

att finna identitet och trygghet, vilket krävs för att utveckla öppna samhällen och därför måste det ske ett medvetet arbete med att utveckla mekanismer för att skydda kulturarvet. Vidare framhålls i *yrkande 28* att det finns ett tydligt samband mellan fattigdom och bristen på utbildning och en bred samsyn kring värdet av utbildningsinsatser i kampen mot fattigdom. Speciellt viktigt är flickors rätt till utbildning, och motionärerna kräver ökade satsningar på riktade utbildningsinsatser för flickor och unga kvinnor.

I motion 2004/05:U241 (m) *yrkande 2* framhålls att för att skapa utveckling, demokrati och öka hälsan i Afrika är utbildning en nyckelfråga, och sett utifrån ett demokratiperspektiv är och bör rätten till utbildning vara en grundläggande rättighet. Även i motion 2004/05:U307 (m) *yrkande 7* framhålls utbildning som en nyckelfråga, både för flickor och pojkar men särskilt viktigt är att alla flickor får utbildning eftersom de ofta diskrimineras.

I motion 2004/05:U303 (kd) *yrkande 2* krävs att Sverige i förhållande till EU:s nya grannländer fokuserar biståndsinsatser till institutioner för utveckling av demokrati, mänskliga rättigheter, rättssamhällets principer och deras praktiska genomförande och att biståndsresurserna skall användas för att överbrygga etniska och religiösa barriärer med målet att nå ökad förståelse och tolerans (*yrkande 3*).

I motion 2004/05:U331 (kd) *yrkande 22* krävs en ökad satsning på utbildningsbiståndet och undervisningsstödet till mottagarländerna för att motverka brain-drain och verka för att främja en god utveckling i de fattigaste länderna.

Utskottets överväganden

Utskottet menar att såväl kultur- som utbildningspolitiken har en central roll i utvecklingsarbetet och fattigdomsbekämpningen. Kulturen är ett viktigt verktyg för att uppnå målet för politiken för global utveckling. Sverige har en lång och omfattande tradition av att sätta in kulturfrågorna i ett internationellt utvecklingssammanhang. Sverige var också ett av de första länderna att ge kulturen plats i det statliga utvecklingssamarbetet.

Utskottet ser det som självklart att politiken för global utveckling måste värna kulturarvet och svenska insatser inom området skall inriktas på t.ex. kulturbevarande insatser och kulturminnesvård.

Utbildning är av avgörande betydelse för att främja jämställdhet mellan flickor och pojkar och för att förhindra diskriminering, exploatering och våld mot flickor. Sverige stöder därför aktivt den ökande uppmärksamhet som det internationella samfundet (FN, inklusive Unicef, DAC och Världsbanken) ger flickors utbildning och de faktorer som hindrar denna utbildning. Regeringen anser att det är angeläget att rikta uppmärksamheten på flickors situation i ett bredare perspektiv och angripa de attityder och de grundläggande orsaker som leder till övergrepp mot flickor.

Utskottet menar att utvecklingssamarbetet med länderna i Östeuropa bör inriktas på åtgärder som främjar dessa länders närmande till europeiska samarbetsstrukturer och värdegemenskaper. Med samarbetsländernas behov som utgångspunkt kan insatser inriktas på områden där Sverige har en erkänd och efterfrågad kompetens. EU har ett ansvar för att utveckla relationerna med sina östra grannländer. Ett gott samarbetsklimat kan överbrygga etniska och religiösa barriärer vilket leder till ökad förståelse och tolerans.

Utskottet konstaterar vidare att Sverige aktivt deltar i styrning av EU:s olika biståndsprogram som stöder utvecklingen av demokrati, mänskliga rättigheter, rättssamhällets principer samt deras praktiska genomförande. Phareprogrammet syftar till att förbereda kandidatländerna för åtaganden vad gäller EU:s regelverk. Ett av de direktiv som kandidatländerna skall anpassa sig till är EU:s nya antidiskrimineringsdirektiv som trädde i kraft i juni 2003 och bl.a. rör diskriminering av romer.

Med vad som ovan anförts anser utskottet att de frågor som motionerna väckt är besvarade och avstyrker därmed motionerna 2004/05:U226 (*fp*) yrkandena 26 och 28, 2004/05:U241 (*m*) yrkande 2, 2004/04:U303 (*kd*) yrkandena 2 och 3, 2004/05:U307 (*m*) yrkande 7 samt 2004/05:U331 (*kd*) yrkande 22.

9 Biståndets geografiska inriktning

Propositionen

Varje land har det övergripande ansvaret för att skapa gynnsamma förutsättningar för den egna utvecklingen. Hållbar ekonomisk tillväxt, en rättvis fördelningspolitik och ett brett och aktivt deltagande av det civila samhället i beslutsprocesser är nödvändiga förutsättningar. Även om det offentliga biståndet, i ljuset av de samlade resursflödena, volymmässigt spelar en begränsad roll är det avgörande inom vissa sektorer och särskilt för de fattigaste länderna. Minst 0,25 % av BNI skall därför gå till de minst utvecklade länderna. Behoven och effektiviteten i fattigdomsbekämpningen ligger till grund för den geografiska fördelningen av medlen. Tyngdpunkten i samarbetet ligger därför på de fattigaste länderna i Afrika och Asien. Den särskilt utsatta situationen för människorna i Afrika motiverar en större tilldelning av resurser för den kontinenten. Samarbetet skall utformas för att stödja samarbetsländernas nationella strategier för fattigdomsbekämpning, bl.a. genom budget- och sektorstöd.

Motionerna

I motion 2004/05:U226 (*fp*) yrkande 16 krävs att det svenska utvecklingssamarbetet koncentreras till ett mindre antal länder.

I motion 2004/05:U227 (v) yrkande 1 krävs att Sverige bör utarbeta en sammanhängande strategi för konfliktlösning och fattigdomsbekämpning i Östafrika och i yrkande 2 att Sverige i FN och EU bör verka för att Sveriges strategi för fattigdomsbekämpning och konfliktlösning i Östafrika bildar underlag till en gemensam strategi för EU och FN.

I motion 2002/03:U284 (kd) yrkande 27 framhålls vikten av att utvecklings-samarbetet stöder fred och fredsbyggande processer.

I motion 2004/05:U302 (kd) yrkande 11 framhålls att Sverige bör sätta hård press på konfliktvärjande stater i Afrika så att barn skyddas från tvångsrekrytering till egna eller andra väpnade trupper.

Utskottets överväganden

Utvecklingssamarbetet är ett uttryck för solidaritet med fattiga och utsatta människor i andra länder. Utskottet menar att det finns länder där förutsättningar saknas för ett långsiktigt och brett samarbete men där olika typer av riktade insatser för att stödja positiva processer kan vara möjliga. Detta gäller även för länder där förutsättningarna för samarbete på ytan kan tyckas vara begränsade, t.ex. i diktaturer. Insatser i dessa länder kan då göras genom enskilda organisationer, t.ex. inom demokratifrämjande eller främjande och skydd av de mänskliga rättigheterna. Insatserna måste avgöras från fall till fall och med beaktande av ett helhetsperspektiv. Utskottet menar att ett val av samarbetskanaler och samarbetsformer skall göras efter en bred analys av situationen i samarbetslandet.

Utskottet konstaterar att ändamålen numera styr biståndets utformning i högre grad än traditionen med länderval. Det är dock viktigt att skilja mellan utformningen av biståndet och hur medelsöverföringen sker. Biståndet kanaliseras vanligen stat-till-stat. Det är en fråga om att ge stöd till utvecklingen i enskilda länder, där folkvalda regeringar bestämmer prioriteringarna. Ett enskilt land är alltså den främsta motparten, och kanalen, för svenskt statligt bistånd. När det gäller utformningen av biståndet skall den sättas i relation till landets prioriteringar, Sveriges målsättningar och internationella åtaganden. Utskottet menar att det kan vara mer ändamålsenligt att genomföra delar av biståndet med andra partner än statsapparater. Biståndet utformas därför utifrån ändamålen men inom ramen för enskilda länders politik och prioriteringar.

Utskottet anser, som framgått tidigare i detta betänkande, att varje land har det övergripande ansvaret för att skapa gynnsamma förutsättningar för utveckling. Hållbar ekonomisk tillväxt, en rättvis fördelningspolitik och ett brett och aktivt deltagande av det civila samhället i beslutsprocesser är nödvändiga förutsättningar. Ett stabilt institutionellt och makroekonomiskt ramverk, en öppen och effektiv förvaltning och ett självständigt rättsväsende behövs. Korruption måste bekämpas, inte minst därför att den utgör ett allvarligt utvecklingshinder.

Utskottet kan vidare konstatera att behoven och effektiviteten i fattigdomsbekämpningen ligger till grund för den geografiska fördelningen av medlen. Tyngdpunkten i det svenska samarbetet med Afrika ligger därför på de fattigaste länderna. Den särskilt utsatta situationen för människorna i Afrika motiverar en större tilldelning av resurser för den kontinenten. Samarbetet skall utformas för att stödja samarbetsländernas nationella strategier för fattigdomsbekämpning, bl.a. genom budget- och sektorstöd. Bilden av demokrati och respekt för mänskliga rättigheter i Afrika är inte entydig. Demokratin i formell mening gör framsteg. Mycket återstår dock för att utveckla en demokratisk kultur som bygger på grundläggande respekt för de mänskliga rättigheterna och jämställdhet. Kvinnorna måste få ökad delaktighet i det politiska livet så att de kan påverka sina villkor. I flera länder är den utbredda korruptionen ett allvarligt hinder för utveckling och måste bekämpas inom ramen för ansträngningarna att åstadkomma bättre samhällsstyrning.

NEPAD (*New Partnership for Africa's Development*) som var de afrikanska ländernas egna initiativ betonar att länderna måste ta ansvar för sin egen utveckling. NEPAD har därför upprättat APRM (*African Peer Review Mechanism*) som syftar till att granska länderna vad politisk och ekonomisk samhällsstyrning angår. Ett tjugotal afrikanska länder har anslutit sig till mekanismen och de första granskningarna har nyligen inletts.

Utskottet konstaterar att betydande framsteg har gjorts för att lösa flera av Afrikas svåraste och mest långvariga konflikter. Samtliga större konfliktområden i Afrika är föremål för afrikanskt ledda fredsprocesser. Afrikanska unionen (AU) verkar för fred, säkerhet och stabilitet. Inrättandet av ett freds- och säkerhetsråd är av stor betydelse för ansträngningarna att förebygga och hantera konflikter på kontinenten. Fredsprocessen i Stora sjöregionen fortsätter trots flera djupa kriser med allvarliga övergrepp mot de mänskliga rättigheterna.

Utskottet konstaterar att länderna på Afrikas horn är drabbade både av interna och gränsöverskridande konflikter. Konflikterna i regionen har många inbördes beröringspunkter och länderna driver ofta en politik för att stödja oppositionsgrupper i varandras länder. Under de senaste åren har en arkitektur för att hantera konflikter i Afrika börjat växa fram – med Afrikanska unionen som i samråd med FN tar ett övergripande ansvar. Sverige förbereder en samlad strategi för hur Afrikanska unionen bäst kan stödjas i arbetet för fred och utveckling. Samtidigt arbetar Sverige bilateralt med de olika konflikter som präglar regionen. Sverige spelar en mycket aktiv roll i arbetet med att stödja fredsprocessen i Somalia, bl.a. genom ett internationellt möte i Stockholm. Sverige har också aktivt agerat på olika sätt kring krisen i Darfur och fortsatt stött fredsprocessen i södra Sudan.

Utskottet konstaterar vidare att EU arbetar aktivt med olika konflikter och interna problem inom länderna. EU har bidragit med omfattande stöd till Afrikanska unionens arbete, inklusive mer generellt finansiellt stöd för

kapacitetsuppbyggnad. EU för också en politisk dialog med länderna på Afrikas horn, där särskilt frågorna om mänskliga rättigheter och demokrati står i fokus. Sverige har även bidragit med stöd till EU:s särskilde representant för Stora sjöarna, liksom i dialogen med Liberia och Sierra Leone.

Utvecklingssamarbetet, inte minst dialogen, bedöms kunna öka med ett antal länder som Sverige bedrivit ett långsiktigt utvecklingssamarbete med och som driver en aktiv politik för att minska fattigdomen.

Med vad som ovan anförts anser utskottet att de frågor som motionerna väckt är besvarade och avstyrker därmed motionerna 2002/03:U284 (kd) yrkande 27, 2004/05:U226 (fp) yrkande 16, 2004/05:U227 (v) yrkandena 1 och 2 samt 2004/05:U302 (kd) yrkande 11.

10 Biståndets genomförande och organisation

Propositionen

Utvecklingsprocessen måste drivas av mottagarlandets egen regering med stöd av befolkningen. Utvecklingssamarbetets roll är att stödja denna process och att skapa förutsättningar för en samstämd politik för global utveckling. Avsikten är att bidra till ländernas utveckling så att de kommer ur sitt biståndsberoende och kan stå på egna ben, inte minst genom ekonomisk tillväxt. Öppna, robusta, rättvisa och legitima ramvillkor för internationell handel och investeringar, minskade jordbruks- och exportsubventioner och ökade insatser för fred och säkerhet är exempel på områden som är avgörande i sammanhanget.

I Sveriges utvecklingssamarbete betonas samarbetslandets eget ansvar och ägarskap. De nationella fattigdomsstrategierna (PRS) banar väg för bättre samordning. Samtidigt som PRS understryker landets ägarskap underlättas samverkan finansörer och aktörer emellan. Detta arbete kan vidareutvecklas ytterligare, vilket manifesteras bl.a. av pågående utvecklingsarbete inom FN, de internationella finansieringsinstitutionerna, EU och OECD/DAC. I propositionen understryks att korruption måste bekämpas och för detta krävs bl.a. att mottagarländerna har ett stabilt institutionellt och makroekonomiskt ramverk, en öppen och effektiv förvaltning och ett självständigt rättsväsende.

Noggrann uppföljning och utvärdering av utvecklingssamarbetet är viktigt för effektiviteten i biståndet. Det svenska stödet kan mycket sällan ses isolerat från andra insatser. Utvärdering och uppföljning av svenskt utvecklingssamarbete måste därför ske brett och tillsammans med flera givare i nära samråd och samarbete med samarbetslandet självt. Den löpande interna uppföljningen och utvärderingen bör kompletteras med oberoende utvärderingar. Regeringen avser att inrätta en myndighet för utvärderingsfunktionen och bedömer att verksamheten kan inledas under 2005. Utvärderingsorganets fristående ställning i förhållande till övriga aktörer inom

biståndsförvaltningen skall tillgodoses genom att organet blir en egen myndighet. Utgångspunkten för verksamheten skall vara utvärdering av hur svenska biståndsmedel används i förhållande till utvecklingssamarbetets mål och syfte, liksom effekter av de använda medlen. Den blivande utvärderingsmyndigheten skall kunna analysera och utvärdera både multi- och bilateralt utvecklingssamarbete. Även Regeringskansliet skall kunna granskas vad avser utvecklingssamarbete. Myndigheten skall komplettera den utvärderingsverksamhet som i dag bedrivs vid Sida.

En ny Sidaenhet kommer att etableras på Gotland under 2005 för att främja ett fördjupat samarbete mellan Sverige och Östersjöregionen. Den nya Sidaenhetens verksamhet kommer att finansieras från utgiftsområde 7 Internationellt bistånd.

Motionerna

I motion 2004/05:U226 (fp) yrkande 17 framhålls att en ny profilenhet inom Sida skall etableras på Gotland och motionärerna menar att det är oacceptabelt att regionalpolitiska hänsyn får styra i biståndspolitik. I yrkande 19 understryks att om bistånd eventuellt skall bedrivas i diktaturstater skall det kanaliseras genom enskilda organisationer. I yrkande 20 välkomnar motionärerna att egeninsatsen för enskilda organisationer i finansieringen av projekt i u-länder skall sänkas men kräver att egeninsatsen helt tas bort när det gäller enskilda organisationers demokratiprojekt i diktaturregimer.

I motion 2004/05:U278 (v) yrkande 3 framhålls att den utvärderingsenhet som presenterades i budgetpropositionen får mandat att ge förslag om hur politiken kan förbättras och att den får ett tydligt mandat att verka självständigt från regeringsmakten.

I motion 2004/05:U307 (m) yrkande 11 framhålls att korruption orsakar stora svårigheter vid val av länder att arbeta i men att det måste vara nolltolerans när det gäller inblandning i korruption i samband med svenskt bistånd. Vidare understryks vikten av att noggrann utvärdering ger kunskap om hur svenskt bistånd kan effektiviseras och förbättras (yrkande 12). I yrkande 16 framhålls att utformningen av biståndet bör ske i u-landsmiljö och svenska insatser bör i högre utsträckning fokusera på kvalitet och resultat (yrkande 17).

I motion 2004/05:U331 (kd) yrkande 10 framhålls att för samordning och samstämmighet inom det civila samhället krävs att ett medborgarforum inrättas för utbyte av kunskap och erfarenheter på nationell nivå. Ett sådant nationellt forum borde ingå i en större global organisation där det civila samhället representeras i expert/specialistgrupper med rådgivande funktion för de stora multilaterala organisationerna.

I motion 2004/05:U337 (*mp, fp, v, c*) yrkande 4 framhålls att en grundförutsättning för att Sveriges utrikespolitik skall kunna ha ett tydligt HBT-perspektiv är att anställda inom Sida och utrikesförvaltningen har en grundläggande kompetens i frågor som rör homosexuellas, bisexuellas och transpersoners mänskliga rättigheter.

Utskottets överväganden

Utskottet konstaterar att ett generöst och högkvalitativt bistånd till utvecklingsländerna är nödvändigt och önskvärt, liksom att den samlade utvecklingspolitiken samverkar till att nå de nya målen. Olika uppföljningsinsatser skall säkerställa detta. Alltfler uppgifter och beslut har under senare år delegerats och en stor del av såväl planering, analys, genomförande som uppföljning sker vid ambassader och fältkontor. En ökad fältorientering har också blivit allt angelägnare i takt med att partnerländernas eget ansvar och ägarskap över den egna utvecklingen har ökat. Under de senaste åren har kraven ökat på att samarbetsländerna måste ta ett tydligare ansvar för samhällsutvecklingen. För att utvecklingssamarbetet skall fungera bra krävs att det finns ett aktivt ägarskap i samarbetsländerna, och en huvuduppgift för biståndet har varit att bygga upp kunskap och institutioner i dessa. Utskottet understryker vikten av att denna utveckling fortsätter.

Utskottet kan konstatera att ett stort antal samarbetsländer har utarbetat egna fattigdomsstrategier. De bildar en utgångspunkt för såväl landsamarbete som givarsamordning. I samtliga regioner medverkar Sida aktivt i harmoniserings- och givarsamordningsinitiativ på landnivå och detta är centrala instrument för Sidas verksamhet. I flertalet regioner ökar inriktningen på sektorsprogramstöd, stöd till finansiell styrning och budgetstöd och i samtliga regioner är hiv/aids och korruption fortsatt allvarliga problem och föremål för särskild prioritering.

Utskottet menar att samordningen av utvecklingssamarbetet fungerar bäst när den sker på plats under ledning av landet självt. Ofta görs detta genom en övergång från projektstöd till mer generellt stöd till sektorer och program när politisk vilja och nationella planer finns för verksamheten, liksom kapacitet att genomföra dem. Sverige har utökat sitt programstöd i länder som har sådana förutsättningar. Det gäller både budgetstöd och sektorsprogramstöd inom framför allt utbildnings- och hälsosektorn. Näringsliv och kommuner har viktiga roller att spela och är också de exempel på aktörer som spelar en stor roll för den svenska politiken för global utveckling. Samarbetet mellan dessa aktörer och deras motsvarigheter i utvecklingsländerna skall stärkas. Det gäller inte minst enskilda organisationer, vars roll för främjandet av utvecklingen av ett livskraftigt och demokratiskt samhälle inte kan överskattas. Enskilda organisationer och det civila samhället har en viktig del i utformandet av samarbetsstrategierna mellan Sverige och olika länder. Det pågår nu en översyn av formerna för strategiarbetet. En viktig målsättning är just att stärka möjligheterna till samråd

mellan olika aktörer både i Sverige och i utvecklingsländerna. Utskottet framhåller att det s.k. projektbidraget är en av grundvalarna i samarbetet med de svenska enskilda organisationerna. Det innebär att organisationerna själva driver och genomför en verksamhet som Sida ger bidrag till. Målsättningen är att genom stöd till enskilda organisationers utvecklingssamarbete främja utveckling av ett livskraftigt och demokratiskt civilt samhälle och stärka de lokala samarbetsorganisationerna. Detta görs genom att den svenska organisationen betonar kunskapsuppbyggnad och kompetensutveckling hos sina lokala samarbetspartner. Utskottet har erfarit att huvudregeln för närvarande är att organisationen står för minst 20 % av det totala beloppet som egeninsats för ett projekt eller program men att regeringen avser sänka egeninsatsen till 10 %. Graden av effektivitet i förhållande till andra former av bistånd kan variera från fall till fall. Avgörande för de svenska insatserna och därmed för Sidas stöd är att mottagarländernas prioriteringar skall vara styrande.

Som framgår av propositionen kommer en ny Sidaenhet att förläggas till Gotland. Liksom Sida i övrigt finansieras den över anslaget 8:2 inom utgiftsområde 7 Internationellt bistånd. Verksamheten vid enheten, som däremot finansieras över utgiftsområde 5 Internationell samverkan, kommer att ha en tonvikt på ett fördjupat samarbete mellan Sverige och EU:s nya medlemsländer i Östersjöområdet. Samarbetet skall utformas på ett sådant sätt att det är till ömsesidig nytta för både svenska och regionala partner. Utrikesdepartementet har beslutat att genomföra en intern utredning som skall lämna förslag på geografisk avgränsning av enhetens verksamheter samt på hur Sidaenheten och det kommande Östersjöcentrum kan samverka med varandra. Utredningen skall vara färdig senast den 30 november 2004.

Utskottet vill understryka att alla individer skall kunna åtnjuta sina rättigheter oavsett sexuell läggning. I vissa länder där motståndet är starkt vad avser homo- och bisexuellas och transpersoners rättigheter är detta ännu kontroversiella frågor. Detta får dock inte hindra Sverige att på lämpligt sätt driva dessa frågor bilateralt och multilateralt, t.ex. i FN:s kommission för mänskliga rättigheter och i Europarådet och som en del av MR-dialogen med svenska samarbetsländer. Utskottet har inhämtat att Utrikesdepartementet har påbörjat en studie om HBT-frågor i svensk utvecklingspolitik och svenskt utvecklingssamarbete.

Utskottet välkomnar även propositionens förslag om ett nytt institut för utvärdering av internationellt utvecklingssamarbete. Diskussion om innehållet och i någon mån formen för dialogen regering-aktörer inom ett ”medborgarforum” har inletts under våren 2004. Önskemål har hittills uttryckts om att ”medborgarforum” skall främja samhällsdialogen, skapa debatt, främja samverkan och samarbete mellan olika aktörer, bidra till erfarenhetsutbyte och ömsesidigt lärande samt spela en viktig roll i diskussionen om mållkonflikter och den årliga resultatskrivelsen. Biståndsministern kommer i slutet av november att i ett större sammanhang introducera ”medborgarfo-

rum”. Detta kommer att ske med deltagande från näringslivet, fackföreningar, universitet, kommuner, enskilda organisationer, myndigheter, riksdagen och Regeringskansliet.

Med vad som ovan anförts anser utskottet att de frågor som motionerna väckt är besvarade och avstyrker därmed motionerna 2004/05:U226 (*fp*) yrkandena 17, 19 och 20, 2004/05:U278 (*v*) yrkande 3, 2004/05:U307 (*m*) yrkandena 11, 12, 16 och 17, 2004/05:U331 (*kd*) yrkande 10 samt 2004/05:U337 (*mp*, *fp*, *v*, *c*) yrkande 4.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Anslagen för 2005 under utgiftsområde 7 Internationellt bistånd m.m., punkt 1 (c)

av Annika Carlsson (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen anvisar, med de anslagsvillkor som utskottet angivit, för budgetåret 2005 anslag inom utgiftsområde 7 Internationellt bistånd i enlighet med Centerpartiets förslag i tabell i bilaga 2 till betänkandet. Därmed bifaller riksdagen proposition 2004/05:1, volym 4, utgiftsområde 7 Internationellt bistånd, punkterna 1 och 7 samt motion 2004/05:U321 yrkandena 1 och 2 samt avslår proposition 2004/05:1, volym 4, utgiftsområde 7 Internationellt bistånd, punkt 5 samt motionerna 2004/05:U283 yrkande 15, 2004/05:U293, 2004/05:U307 yrkande 18, 2004/05:U331 yrkandena 38, 40 och 41 samt 2004/05:U339 yrkandena 1 och 3.

Ställningstagande

Centerpartiet har förordat en annan inriktning av den ekonomiska politiken och budgetpolitiken än den regeringen och dess stödpartier föreslår. För utgiftsområde 7 Internationellt bistånd har Centerpartiet föreslagit en ändrad fördelning av anslagen jämfört med regeringen och dess stödpartier. Genom riksdagens beslut den 24 november 2004 med anledning av betänkande 2004/05:FiU1, vari behandlas budgetpropositionens förslag till utgiftsram för bl.a. utgiftsområde 7, skall summan av de till utgiftsområdet hörande utgifterna högst uppgå till 22 417 678 kr. Anslagen inom varje utgiftsområde skall därtill fastställas genom ett särskilt riksdagsbeslut. Utrikesutskottet lägger i detta betänkande fram förslag beträffande anslagsfördelningen inom utgiftsområde 7. Med anledning av Centerpartiets förslag till ändrad fördelning på anslagen inom utgiftsområdet (se tabell i bilaga 2 till betänkandet) vill Centerpartiet lyfta fram följande:

Centerpartiet menar att det är av största vikt att de medel som anslås till svensk biståndsverksamhet används på rätt sätt. Riksrevisionen har kritiserat regeringens styrning och uppföljning av utvecklingsbiståndet. Sida har de senaste åren genomfört en tydlig expansion av sin fältverksamhet. Detta

är helt i linje med tidigare krav från Centerpartiet. Samtidigt medför denna expansion att det finns risk för att viss typ av kompetens inte räcker till för att klara alla arbetsuppgifter. Tills Sida har fått ordning på hur biståndsanslagen används bör ingen ökning av anslaget ske.

Centerpartiet har sedan 2003 avsatt anslag för miljöbistånd. Så görs även i år då Centerpartiet valt att föreslå ett nytt anslag för miljöbistånd inom ramen för utgiftsområde 7, för att på detta sätt renodla biståndsverksamheten. För 2005 anslås 300 miljoner kronor för miljöbistånd. En hållbar utveckling förutsätter att de tre dimensionerna ekologisk, ekonomisk och social hållbarhet ges utrymme och inte prioriteras bort av kortsiktiga ekonomiska intressen. Ekonomisk och social utveckling förutsätter hänsyn till miljön. Rent dricksvatten, sunda och säkra livsmedel är en förutsättning för vår hälsa. Varje människa har rätt att våga njuta av solen och att kunna äta den fisk som fångas. Därför måste miljöbistånd in som en viktig del i biståndsverksamheten. För att Sida skall klara av administrationen med biståndet, där miljöbistånd ingår som en del, behövs en kompetenshöjning inom Sida. Centerpartiet vill även att allt bistånd skall undergå en klimatpåverkande analys då svenskt utvecklingsbistånd inte skall leda till klimatförsämringar.

Utskottets majoritet föreslår att en ny myndighet skall inrättas. Denna skall utvärdera hur svenskt biståndsmedel används i förhållande till utvecklings-samarbetets mål och syfte liksom effekter av de använda medlen. Centerpartiet avslår förslaget om inrättande av en ny myndighet. Utvärderingen av svenskt biståndsmedel kan och bör skötas dels internt inom Sida, dels av UD och det naturliga granskningsorgan som Riksrevisorerna utgör.

Jag föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad jag framför. Mitt förslag lämnas med anledning av motion 2004/05:U321 yrkandena 1 och 2.

2. Ändringar i Sidas regleringsbrev, punkt 2 (fp)

av Cecilia Wigström (fp) och Gabriel Romanus (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2004/05:U226 yrkande 13.

Ställningstagande

Homosexuellas, bisexuellas och transpersoners grundläggande rättigheter är mänskliga rättigheter. I en lång rad länder utsätts människor för förföljelse, polistrakasserier, fängslanden, tortyr eller i värsta fall dödsstraff på

grund av sin sexuella läggning eller sin könsidentitet. Därför behövs en internationell HBT-konvention för att försvara HBT-personers grundläggande mänskliga fri- och rättigheter.

Totalförbud mot homosexuella handlingar finns i ett stort antal länder, främst i tredje världen, däribland i många tidigare brittiska kolonier samt i de flesta muslimska länder. I andra länder finns organisationsförbud för homosexuellas organisationer. Det händer också att regimer organiserar kampanjer mot homosexualitet, ofta med delsyftet att misskreditera den politiska oppositionen genom att förknippa den med levnadssätt som betecknas som omoraliska (t.ex. Malaysia). Sverige ger bistånd till utvecklingsländer där homosexuella, bisexuella och transpersoner har få eller inga rättigheter. Den förekommande diskrimineringen av dessa grupper bör successivt föras in i biståndsdialogen och om möjligt motverkas genom val av nya projekt och att det i Sidas regleringsbrev även bör tas hänsyn till situationen för HBT-personer.

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att det i Sidas regleringsbrev bör tas hänsyn till situationen för HBT-personer.

Vi föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad vi framför. Vårt förslag lämnas med anledning av motion 2004/05:U226 yrkande 13.

3. Biståndets inriktning, punkt 3 (c)

av Annika Carlsson (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2004/05:U219 yrkande 13 och avslår motionerna 2004/05:U255, 2004/05:U257 yrkande 2, 2004/05:U337 yrkande 1 och 2004/05:U339 yrkande 2.

Ställningstagande

Flyktingarna i världen blir glädjande nog färre. Enligt UNHCR minskade antalet människor på flykt med 18 % under förra året till drygt 17 miljoner – den lägsta nivån på ett årtionde. Trenden har varit densamma under många år. Minskningen har flera orsaker. Flyktingar som har velat återvända har fått mer hjälp de senaste åren. UNHCR satsar mer på hemtransporter, integrering, återuppbyggnad och att hjälpa återvändande att skaffa arbeten och bostäder. Det är viktigt att omvärlden inte minskar sitt stöd till UNHCR:s arbete så att den positiva trenden inte vänds.

Jag föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad jag framför. Mitt förslag lämnas med anledning av motion 2004/05:U219 yrkande 13.

4. Ökad insyn i beslutsprocesser, punkt 7 (m, fp, kd, c)

av Cecilia Wigström (fp), Göran Lindblad (m), Ewa Björling (m), Björn Hamilton (m), Rosita Runegrund (kd), Gabriel Romanus (fp) och Annika Qarlsson (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2004/05:U249.

Ställningstagande

Informationen i budgetpropositionen för budgetåret 2005 visar brister i redovisningen avseende användning av multilateralt bistånd. Detta beskär riksdagens insyn i grunderna för multilateralt bistånd samtidigt som det negativt påverkar riksdagens insyn i det svenska utvecklingssamarbetet generellt sett. Dessutom innebär det att riksdagens ledamöter inom detta område inte förväntas ha några synpunkter på hur det multilaterala anslaget skall fördelas. Det gagnar inte heller de medborgare som har intresse inom detta område. Bristerna är beklagliga och vi begär därmed att regeringen i nästa års budgetproposition redovisar anslagen gällande multilateralt bistånd på ett lika tydligt sätt som görs för övriga delar ingående i utgiftsområde 7. Riksdagens uppgift att i efterhand följa upp och utvärdera fattade beslut försvåras också högst påtagligt när informationen vid beslutstillfället är bristfällig.

Denna ordning måste ifrågasättas. Inför kommande års budgetarbete måste även de delar som innefattar multilateralt bistånd redovisas tydligt.

Vi föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad vi framför. Vårt förslag lämnas med anledning av motion 2004/05:U249.

5. Biståndsmålen, avbindningen av biståndet m.m., punkt 8 (m)

av Göran Lindblad (m), Ewa Björling (m) och Björn Hamilton (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2004/05:U307 yrkande 1 och avslår motionerna 2002/03:Fö271 yrkandena 1 och 3, 2003/04:Ju447 yrkande 11, 2004/05:U226 yrkandena 1, 3, 22 och 30, 2004/05:U258 yrkandena 1 och 2, 2004/05:U261 yrkande 4, 2004/05:U278 yrkande 2, 2004/05:U310 yrkandena 2 och 3, 2004/05:U331 yrkandena 1, 3, 15, 23 och 39, 2004/05:U337 yrkande 2 och 2004/05:Sf266 yrkandena 25 och 26.

Ställningstagande

För att kunna bidra till att uppfylla FN:s millenniedeklaration om att halvera fattigdomen till år 2015 bör den svenska politiken för global utveckling bygga på ett samlat synsätt rörande de funktioner som olika politikområden har. Denna deklARATION innehåller åtaganden om fred, säkerhet och avrustning, utveckling och fattigdomsbekämpning, miljöhänsyn, mänskliga rättigheter, demokrati och god samhällsstyrning samt skydd för särskilt utsatta och behandlar Afrikas speciella behov. Millenniemålen består av åtta olika delmål och skall ses som ett steg på vägen till att helt utrota fattigdomen i världen.

Biståndet måste i ökad utsträckning fokuseras på åtgärder som verkligen utrotar fattigdomen på allvar. Arbete med bistånd, gällande strategi och ledning, måste i större utsträckning vara mer framåtsyftande. Millenniemålen kan vara vägledande i detta arbete. Sveriges politik för global utveckling skall därutöver bidra till att främja respekten för mänskliga rättigheter och demokrati. Sverige skall ta initiativ till en total skuldavskrivning år 2005 för högt skuldsatta låginkomstländer, varav huvuddelen finns i Afrika. Den skall kombineras med fyra villkor: ej ny upplåning, ej leda till korruption och vanstyre, ej användas för krig och komma de fattiga till godo.

Ett system för att garantera de mänskliga rättigheterna och demokrati måste byggas upp. Europarådet kan tjäna som ett föredöme och EU måste ge stöd till detta.

Från moderat håll menar vi att en verklig global utveckling kan nås genom att man anlägger ett globalt perspektiv på utveckling i sin helhet. Vi menar därför att det svenska biståndet här och nu framför allt måste inriktas på följande akuta huvudproblem:

- krigerna och konflikterna som plågar en betydande del av Afrika
- hiv/aids och andra allvarliga utbredda sjukdomar som förlamar utvecklingsansträngningarna
- den stora skuldbördan som ligger som ett ok över många länders ekonomier.

Vi föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad vi framför. Vårt förslag lämnas med anledning av motion 2004/05:U307 yrkande 1.

6. Biståndsmålen, avbindningen av biståndet m.m., punkt 8 (kd)

av Rosita Runegrund (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2004/05:U331 yrkandena 1, 3, 15, 23 och 39 samt avslår motionerna 2002/03:Fö271 yrkandena 1 och 3, 2003/04:Ju447 yrkande 11, 2004/05:U226 yrkandena 1, 3, 22 och 30, 2004/05:U258 yrkandena 1 och 2, 2004/05:U261 yrkande 4, 2004/05:U278 yrkande 2, 2004/05:U307 yrkande 1, 2004/05:U310 yrkandena 2 och 3, 2004/05:U337 yrkande 2 och 2004/05:Sf266 yrkandena 25 och 26.

Ställningstagande

De övergripande målen för det internationella biståndet måste inkludera främjandet av mänskliga rättigheter, demokrati och fattigdomsbekämpning. Kristdemokraterna vill särskilt framhålla de demokratiska rättigheterna som mål i sig, men också som en förutsättning för en utveckling från fattigdom till välfärd. För en rättvisare utveckling krävs också spridning, fördjupning och respekt för de demokratiska principerna och de grundläggande mänskliga rättigheterna. Politikerna i en demokrati måste stå till svars för sina handlingar, vilket leder till bättre fördelning. Skyddet av de mänskliga rättigheterna är därför en ofrånkomlig del av biståndet.

Solidaritet är en av huvudprinciperna i kristdemokratisk ideologi. Ibland uttrycks den i termer av att alla människor är ömsesidigt beroende av varandra och att banden mellan människor inte är något som vi kan – eller vill – klippa av. Vi har ett gemensamt ansvar för varandra och för att trygga människovärdet för alla i hela världen. Denna vision om att alla människor skall kunna åtnjuta mänskliga rättigheter engagerar hundratusentals människor i vårt land att göra betydelsefulla insatser för människor i de fattiga länderna. För kyrkor, folkrörelser, organisationer och en mängd ideella föreningar är solidariteten med utsatta människor en självklarhet. Den svenska utvecklingspolitiken har genomgått viktiga förändringar de senaste åren. Två speciella perspektiv skall nu prägla politiken: Den ena är de fattigas perspektiv på utveckling. De fattigas behov, intressen och förutsättningar skall vara utgångspunkt i strävandena för en rättvis och hållbar utveckling. Det andra perspektivet är rättighetsperspektivet. Sveriges nya utvecklingspolitik vidgar också fattigdomsbegreppet och lyfter fram att fattigdom inte bara handlar om brist på fysiska resurser, utan också brist på makt, säkerhet och möjligheter att välja i livet, något som Kristdemokraterna länge har verkat för och välkomnar.

Ansträngningarna för att bekämpa fattigdomen skall främst göras för dem som drabbas av den, men också därför att fattigdomen och bristen på mänskliga rättigheter är ett globalt problem genom det hot som den utgör för den allmänna tillväxten, välfärden, miljön och säkerheten på jorden.

För att inte förlora effektiviteten i utvecklingssamarbetet och biståndet anser vi att Sverige inom ramen för det breddade synsättet ändå måste fortsätta att prioritera ett antal samarbetsländer. En lämplig begränsning är ca 20 länder, vilket bör ske inom en femårsperiod. Fördelen med prioriterade länder är uppenbar i det att det ökar möjligheterna till kontrollerade samarbetsformer, effektivare samarbete, bättre revision och uppföljning. De länder som i så fall inte ingår i den prioriterade skaran kan Sverige stödja inom ramen för internationellt samarbete. Ett fortsatt system med programländer gör det också lättare att arbeta fram tydliga strategier för när biståndet till ett land skall avslutas och när samarbetet skall övergå i mer normala former av ekonomiskt och politiskt samarbete.

Kristdemokraterna är för en successiv avbindning av biståndet. Vi vill samtidigt betona vikten av flexibilitet för en sådan process. Obundet bistånd och direkt budgetstöd skall inte ges till alla utan endast till dem som uppvisar goda resultat och har en dokumenterat god vilja till förändring. Det positiva med detta är att det ger fattiga länder en möjlighet till ökat självstyre.

Enskilda organisationer bör därför användas i större utsträckning än i dag i planeringen och genomförandet av nationella såväl som internationella biståndsinsatser och i samråd kring landstrategier och möjligheterna att bygga upp starka civila samhällen. I de fall där samarbete ingås med demokratiskt tvivelaktiga regimer bör därför svenska biståndsinsatser i första hand kanaliseras via och till enskilda icke-statliga organisationer. Det är speciellt viktigt att stödja det civila samhället på lokal nivå.

Under behandlingen av regeringens proposition förra året underströk riksdagen också behovet av att det klargörs var samordningsansvaret för politiken skall ligga och att det säkerställs att uppkomna målkonflikter hanteras på ett systematiskt och transparent sätt så att de uppsatta målen verkligen blir de mål som prioriteras.

Jag föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad jag framför. Mitt förslag lämnas med anledning av motion 2004/05:U331 yrkandena 1, 3, 15, 23 och 39.

7. **Biståndsmålen, avbindningen av biståndet m.m., punkt 8 (v)** av Sermin Özurküt (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2004/05:U258 yrkandena 1 och 2 samt avslår motionerna 2002/03:Fö271 yrkandena 1 och 3, 2003/04:Ju447 yrkande 11, 2004/05:U226 yrkandena 1, 3, 22 och 30, 2004/05:U261 yrkande 4, 2004/05:U278 yrkande 2, 2004/05:U307 yrkande 1, 2004/05:U310 yrkandena 2 och 3, 2004/05:U331 yrkandena 1, 3, 15, 23 och 39, 2004/05:U337 yrkande 2 och 2004/05:Sf266 yrkandena 25 och 26.

Ställningstagande

Inte i något samhälle har kvinnor samma möjligheter som män. Därför måste eliminering av skillnader mellan flickor och pojkar, kvinnor och män ges högsta prioritet i all skolutveckling, både av kvantitativ och kvalitativ art. Detta är ett måste för att leva upp till deklARATIONEN om mänskliga rättigheter, och det är också en nödvändighet för det globala samhället. Att investera i flickors och kvinnors utbildning understöder en utveckling med minskande fattigdom, bättre levnadsvillkor, bättre hälsa och nutrition, sjunkande födelsetal och bättre utsikter för framtida generationer. Dessa förhållanden gäller speciellt i länder där skillnaderna i utbildningsmöjligheter för flickor och pojkar i dag är stora. Vetskapen om detta borde få till följd att andelen biståndsmedel som går till utbildning ökar, för genom utbildning, särskilt av flickor och kvinnor, uppnås många eftersträvarvärda effekter.

Nästa år var det tänkt att skillnaderna mellan flickor och pojkar i grundläggande utbildning skulle vara utplånade. Detta mål förband sig det globala samhället vid år 2000 (World Education Forum i Dakar). Vid det tillfället var 57 % av de 104 miljoner av världens barn som ej gick i skolan flickor, och två tredjedelar av världens 860 miljoner analfabeter var kvinnor. Men målet ”lika tillgång till utbildning år 2005” är endast ett delmål. Målet är att 2015 ha nått jämställdhet i utbildningen, och då handlar det inte enbart om tillgång utan om kvalitet, resultat och att utbildning skall vara lika lönsamt för kvinnor och män i ett livslångt perspektiv.

Målet ”en procent av BNI till bistånd” skall enligt budgetpropositionen nås 2006. Hur stor andel av det svenska biståndet som i dag går till utbildning är svårt att fastställa på grund av den tekniska utformningen av biståndet, men det handlar om ca 8 %. I Norge har man beslutat att utbildning skall utgöra 15 % av det totala biståndet redan 2005. Sverige hör till de länder som bidrar mest till Education for all (EFA), och det är bra. Vänsterpartiet

föreslår därför att andelen av det svenska biståndet som går till utbildning bör öka till 15 % av det totala biståndet, samtidigt som kraven på kvalitet och könsperspektiv skärps.

Vidare är det i dag oklart hur många projekt som inkluderar en köns/genus-aspekt. Studier visar snarast att kön/genus i hög utsträckning förblir en obearbetad fråga och att kunskaperna om kön och jämställdhet är bristfälliga. En central fråga inkluderar kunskap om kön/genus i lärarytbildningen världen över. Kraven på kvalitet och könsperspektiv bör därför skärpas.

Jag föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad jag framför. Mitt förslag lämnas med anledning av motion 2004/05:U258 yrkandena 1 och 2.

8. Biståndsmålen, avbindningen av biståndet m.m., punkt 8 (mp)

av Lotta Hedström (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2004/05:U337 yrkande 2 och avslår motionerna 2002/03:Fö271 yrkandena 1 och 3, 2003/04:Ju447 yrkande 11, 2004/05:U226 yrkandena 1, 3, 22 och 30, 2004/05:U258 yrkandena 1 och 2, 2004/05:U261 yrkande 4, 2004/05:U278 yrkande 2, 2004/05:U307 yrkande 1, 2004/05:U310 yrkandena 2 och 3, 2004/05:U331 yrkandena 1, 3, 15, 23 och 39 samt 2004/05:Sf266 yrkandena 25 och 26.

Ställningstagande

Vi anser att Sverige i samband med biståndsgivning skall ta upp en diskussion med berört land kring mänskliga rättigheter, och då även HBT-personers grundläggande rättigheter, i den anda som FN:s konvention om de mänskliga rättigheterna står för. Sidas regleringsbrev bör ändras i denna riktning så att man vid biståndsgivning, vid bedömningen av MR-situationen i ett land, särskilt uppmärksammar situationen för HBT-personer.

Utrikesutskottet uttalade i sitt betänkande 2003/04:UU3 följande:

Utskottet är av den bestämda uppfattningen att förtryck, diskriminering eller bestraffning av människor på grund av deras sexuella läggning strider mot mänskliga rättigheter. Skydd för privatliv och personlig säkerhet samt förbud mot diskriminering på grund av bl.a. kön, social härkomst eller ställning i övrigt finns stadgat i bl.a. FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna och i den internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter. De principer och värderingar som ligger till grund för

dessa internationella instrument genomsyrar också det svenska utvecklings-samarbetet. Inom svenskt biståndssamarbete accepteras inte argument som hänvisar till kulturella, religiösa eller liknande specifika förhållanden för att rättfärdiga kränkningar av de mänskliga rättigheterna. Utskottet förutsätter att regeringen på lämpligt sätt för vidare detta synsätt, och därför är någon ytterligare åtgärd från riksdagens sida inte erforderlig.

Vi instämmer i detta uttalande, men problemet är att det inte räcker med enbart uttalanden. Vår uppfattning är att man också i praktisk handling måste kunna vara beredd att agera. Tyvärr saknar vi exempel på detta.

Under 2003 kunde vi glädjande nog konstatera att Brasilien tog initiativ till ett resolutionsförslag i FN:s kommission för främjande av mänskliga rättigheter om förtrycket på grund av sexuell läggning, ett förslag som tyvärr inte fullföljdes i nästa session. Det svenska stödet till Brasiliens initiativ har varit halvhjärtat. Med tanke på utrikesutskottets uttalande ovan är det mycket förvånande. En resolution och likaså en konvention om HBT-personers mänskliga rättigheter skulle få en normerande effekt på hela världssamfundet. Det är därför angeläget att Sverige driver denna fråga.

Sverige tar varje år emot en rad statsbesök och andra officiella besök från olika länder i världen. Människorättsfrågor uppmärksammas vid dessa besök, men tyvärr kan vi inte notera samma intresse för HBT-personers mänskliga rättigheter. Fortfarande finns ca 70 stater där homosexualitet är kriminaliserat. I ännu fler länder är det accepterat att diskriminera och förfölja HBT-personer. Sverige måste aktivt ta upp situationen för HBT-personer inom den bilaterala dialogen i människorättsfrågor. Dessa frågor kan självklart också tas upp i EU (gentemot tredje land), Europarådet och OSSE.

I förhållande till EU:s ansökarländer måste Sverige bevaka att bedömningen av människorättsituationen (i enlighet med Köpenhamnskriterierna) också måste inkludera en bedömning av hur HBT-personers mänskliga rättigheter respekteras.

Jag föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad jag framför. Mitt förslag lämnas med anledning av motion 2004/05:U337 yrkande 2.

9. Ökat stöd till internationellt flyktingbistånd, punkt 9 (kd) av Rosita Runegrund (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2004/05:U315 yrkande 6.

Ställningstagande

Det enorma antalet flyktingar som flyr undan krig, naturkatastrofer och djupaste fattigdom har inte minskat under det senaste årtiondet. Den 1 januari 2003 befann sig enligt FN:s flyktingkommissariats (UNHCR) beräkningar mer än 20 miljoner människor på flykt i världen. UNHCR menar att alltfler flyktingar söker sina vägar till väst. Om inte omvärlden tar tag i roten till de problem som tvingar människor att lämna sina hemländer kommer detta att utvecklas till en ohållbar situation. Kritik riktas även från UNHCR mot att världens regeringar väljer ut särskilda flyktingområden beroende på strategiska intressen och officiella påtryckningar. Krav måste också ställas på världens regeringar att uppfylla de särskilda rättigheter som tillkommer människor med flyktingstatus. De flyktingar som vill skall beredas möjlighet att återvända till sitt hemland eller, om det handlar om internflyktingar, till sin hembygd. I dessa fall måste säkerheten och skyddet för återvändande flyktingar garanteras.

Kristdemokraterna anser att de minskade bidragen till UNHCR från medlemsländerna utgör ett stort problem, vilket tvingar UNHCR att stänga kontor och lägga ned flyktingläger runt om i världen. Sverige måste arbeta för att ändra EU:s hårda flyktingpolitik, att öka viljan att hjälpa flyktingar i nöd, liksom att öka bidragen till internationella hjälporganisationer.

Jag föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad jag framför. Mitt förslag lämnas med anledning av motion 2004/05:U315 yrkande 6.

10. Bistånd till kvinnor, punkt 10 (kd)

av Rosita Runegrund (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2004/05:U306 yrkande 10.

Ställningstagande

Kristdemokraterna anser att EU:s medlemsländer måste avsätta mer resurser för att bekämpa fattigdom. EU måste gå i täten globalt för en kraftfull ökning av biståndet. I dag är det enbart några få EU-medlemmar som har nått målet 0,7 % av BNI till utvecklingsbiståndet. Det är otillräckligt. Kristdemokraterna har länge krävt att svenskt bistånd i ökad grad skall riktas till kvinnor i mottagarländerna.

Människohandeln för sexuella ändamål är ett sammansatt problem. I de länder där rekryteringen sker, s.k. ursprungsländer, råder ofta fattigdom, arbetslöshet och olika former av ojämlikhet såsom kvinnoförtryck och rasism. I de länder som offren transporteras till, s.k. destinationsländer, finns en efterfrågan, vanligtvis från män, på kvinnor och barn att utnyttjas för sexuella ändamål. Dessa beklagliga omständigheter utnyttjas sedan av kriminella nätverk som vill tjäna stora pengar med så små risker som möjligt. De åtgärder som har vidtagits för att hindra människohandeln har varit otillräckliga. Mot den bakgrunden kräver Kristdemokraterna att kampen mot människohandeln skall ha högsta prioritet för Sverige och EU. För att stoppa den smutsiga, olagliga och förnedrande sexslavhandeln krävs det snara och kraftfulla åtgärder på flera nivåer.

Jag föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad jag framför. Mitt förslag lämnas med anledning av motion 2004/05:U306 yrkande 10.

11. Ökning av de hiv/aidsrelaterade insatserna i biståndsbudgeten, punkt 11 (kd)

av Rosita Runegrund (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 11 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2004/05:U333 yrkandena 10 och 11.

Ställningstagande

Aidshotet är globalt och kommer att kräva globala lösningar med stora ekonomiska uppoffringar som följd. Den globala fond för bekämpningen av hiv/aids, tbc och malaria som bildades av ett antal intresserade länder 2002 spelar en viktig roll i den internationella kampen mot hiv/aids. Som vår motion visat går det att finna vägar att bekämpa hiv, om viljan och resurserna finns. Men arbetet med att bekämpa aidsepidemin är dessvärre kraftigt underfinansierat. Knappt 5 miljarder dollar satsades totalt sett under 2003, men mer än dubbelt så mycket krävs för att bekämpa sjukdomen i utvecklingsländerna. År 2005 krävs 12 miljarder dollar och 2007 krävs 20 miljarder dollar, enligt UNAIDS.

Att få fram detta kapital kräver satsningar som ligger utöver det som nu planeras av regeringarna runt om i världen. Därmed kommer det också att kräva ett starkt ledarskap att prioritera kampen mot aids med kraftfulla ekonomiska medel. Mot bakgrund av detta anser Kristdemokraterna att Sverige tydligare bör ta sitt ansvar och låta de hiv/aids-relaterade resurserna

utgöra en större del av den svenska utvecklings- och biståndsbudgeten. Vi vill att målet skall vara att avsätta 10 % av hela biståndsanslaget till arbetet med reproduktiv hälsa, inklusive hiv/aids-prevention. Men vi anser också att läget är så akut att anslag för hiv/aids-bekämpning utöver regeringens ordinarie budget är nödvändigt, vilket vi föreslår i vårt budgetalternativ.

Jag föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad jag framför. Mitt förslag lämnas med anledning av motion 2004/05:U333 yrkandena 10 och 11.

12. Stöd till humanitär minhantering, punkt 12 (mp)

av Lotta Hedström (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 12 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2004/05:Fö241 yrkande 1.

Ställningstagande

Redan 1994 föreslog Sverige, som första land, att det skulle införas ett internationellt förbud mot personminor. En omfattande kampanj från ICBL (International Campaign to Ban Landmines) ledde till att ett sådant avtal kunde undertecknas i december 1997.

Sidas stöd till humanitär minhantering var sammantaget under 1990-talet 502 miljoner kronor, vilket gjorde Sverige till den då tredje största givaren i världen. Humanitär minhantering omfattar utöver minröjning kartläggning och utmärkning, även åtgärder för att befrämja truppminförbudet, förstöring av existerande minlager, stöd till minoffer och minriskutbildning.

Sidas utbetalningar till stöd för humanitär minröjning minskade betydligt under 2002 till 64,8 miljoner kronor. Det kan jämföras med nivåerna under föregående år: 95,6 miljoner kronor (1998), 75,3 miljoner kronor (1999), 107,9 miljoner kronor (2000) och 95,9 miljoner kronor (2001).

Räddningsverkets kommande insatser för att leda och kvalitetssäkra minröjningsinsatser på fältet kommer att kräva utökade resurser, delvis finansierade av Sida. Dessa insatser kommer att planeras och genomföras i tätt samarbete med Sida, vilket borgar för väl använda biståndspengar. Regeringen konstaterade hösten 2001 att det svenska stödet har fluktuerat under åren och att någon minskning inte planeras. Under 2002 genomfördes en kraftig sänkning, som också uppmärksammades i Landmine Monitor.

Under 2001 minskade världens samlade ekonomiska stöd till minnröjning, men under 2002 ökade anslagen med 30 %. Landmine Monitor 2003 noterar dock att stödet till minnröjning minskade från fyra av de största bidragsgivarna, däribland Sverige (en minskning med 2,6 miljoner dollar).

Enligt Landmine Monitor behövs en ökning av det ekonomiska stödet. Stödet behövs både för själva arbetet med att röja minor och för att utveckla nya system för att finna minfälten och röja minorerna. Sverige har goda förutsättningar beträffande båda dessa områden, och det är viktigt att Sverige och Sida inte minskar utan snarare ökar sitt stöd för minröjningsinsatser.

Jag föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad jag framför. Mitt förslag lämnas med anledning av motion 2004/05:Fö241 yrkande 1.

13. Sveriges medlemskap i IOM, punkt 13 (v, mp)

av Lotta Hedström (mp) och Sermin Özurküt (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 13 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2004/05:Sf266 yrkande 4.

Ställningstagande

IOM (The International Organization for Migration) grundades 1951 på initiativ av USA. Organisationen, vars namn först var Inter-Governmental Committee on Migration in Europe, har i motsats till FN:s flyktingkommisariat (UNHCR) inte sin grund i internationell rätt och internationella överenskommelser, utan är en medlemsorganisation. Det innebär att den inte har något demokratiskt organ utan enbart svarar inför medlemsstaterna. Sedan 1989 har organisationen förvandlats till en transnationell organisation för global styrning av migration utifrån ekonomiska utgångspunkter.

IOM har nu 19 regionala kontor och över 100 fältkontor. Organisationen är verksam i hela världen. Bara under år 2000 bidrog IOM till att 450 000 människor migrerade. För detta ändamål har man förhandlat fram rabatter på biljettpiserna på 60 % med många flygbolag. IOM bedriver på detta sätt en lönande affärsverksamhet och har kallats ”världens största människosmugglare”.

Genom Sveriges medlemskap i IOM utför organisationen transporter av kvotflyktingar till Sverige, men också transporter av s.k. frivilliga återvändande. Ett exempel gäller verkställighet av avvísningar till den autonoma zonen i norra Irak, som genomfördes före kriget. Ett stort projekt som Sverige stöder gäller människohandel på västra Balkan. Ett sådant projekt är

naturligtvis oerhört känsligt. Risken är ju stor att genuina flyktingar hindras från att fly om det genomförs med personal som saknar tillräckliga kunskaper om internationell rätt.

Human Rights Watch, International Catholic Migration Committee och World Council of Churches har givit uttryck för sin oro över IOM:s aktiva deltagande i arbetet att borda och stoppa fartyg med asylsökande som passagerare, ofta i situationer där FN:s flyktingkommissariat inte är närvarande. Organisationerna framhåller att IOM varken har mandat eller expertis för att identifiera och ge skydd åt dem som är i behov av internationellt skydd. Det finns inte tillräckliga garantier för att flyktingar i behov av skydd skall kunna få kontakt med flyktingkommissariatet eller tillgång till en godtagbar asylprocedure.

IOM har organiserat återvändande till Afghanistan som tveklöst ägt rum för tidigt med hänsyn till förhållandena både från säkerhetssynpunkt och vad beträffar den materiella situationen. Också beträffande tidigare återvändande till norra Irak har IOM agerat på ett icke försvarbart sätt. IOM har vid dessa tillfällen agerat bakom UNHCR:s rygg. UNHCR, som är den FN-institution som skall vaka över att flyktingars skydd garanteras, har först i efterhand fått information om dessa IOM-projekt.

Jesuit Refugee Service (JRS) har riktat stark kritik mot IOM för organisationens sätt att behandla de 2,5 miljonerna burmesiska migrerande arbetstagarerna i Thailand. IOM har redan medverkat till ett registreringsförfarande som lett till en månatlig deportering av upp till 66 000 personer, något som orsakat kritik från MR-organisationer. JRC pekar på att IOM inte bryr sig om vad som händer med de återvändande så snart de passerat gränsen.

Amnesty International och Human Rights Watch anser att IOM inte borde tillhandahålla ett alternativ för stater som vill undvika sina förpliktelser beträffande mänskliga rättigheter. Human Rights Watch har i en rapport publicerad 2002 riktat utomordentligt hård kritik mot Australiens regering för att man hindrar asylsökande att nå landets territorium för att där söka asyl. I strid med internationell rätt har Australiens regering hindrat fartyg med asylsökande ombord att vända och gå till Indonesien eller andra stater där inget effektivt skydd ges till flyktingar. Human Rights Watch uppmanar med anledning av detta IOM att upphöra med sin administration och förvaltning av läger som Nauru och Manus Island, Papua Nya Guinea. Human Rights Watch kräver också att IOM i fortsättningen skall avstå från att göra inbrytningar i FN:s flyktingkommissariats mandat. Human Rights Watch gav IOM ytterligare ett antal rekommendationer för att uppnå acceptabla förhållanden i organisationens verksamhet.

IOM strävar efter att upptäcka och kartlägga migrationsvägar och migrationsmönster för att ge råd till regeringar och träna gränsbevakningsstyrkor i användandet av ny teknologi. IOM ansvarar för pilotprojekt för att bistå EU:s grannländer att anpassa sig till EU:s krav. Organisationen har arrangerat resor till gränsen mellan USA och Mexiko för ukrainska immigra-

tionstjänstemän för att de skulle lära sig om stängsel, löpgravar och avancerad teknisk utrustning för att fånga ”illegala” invandrare. Ofta beskriver IOM syftet med sina projekt vara att stoppa trafficking av kvinnor, men huvudsyftet är att hindra migration till väst.

IOM påstår sig endast medverka till frivilligt återvändande, men ofta är detta återvändande bara skenbart frivilligt eftersom asylsökande som fått avslag berövats allt stöd och i sin nöd är tillräckligt desperata för att underteckna en överenskommelse om återvändande. Norra Irak, Kosovo, Angola, Afghanistan, Sierra Leone – listan över destinationsländer väcker tvivel om frivilligheten i återvändandet.

Human Rights Watch gjorde ett 18-sidigt skriftligt uttalande inför IOM:s rådsmöte den 18–21 november 2003. Man tog bl.a. upp det förhållandet att organisationen hävdar att dess återvändandearbete grundas på säkerhet och värdighet och enbart på frivillighet, men att det saknas både externa och interna mekanismer för utvärdering av om det sker under omänskliga förhållanden eller tvång eller om förhållandena i vissa länder verkligen är tillräckligt säkra för att tillåta återvändande. Human Rights Watch pekar på exempel där IOM organiserat återvändande trots att förhållandena i destinationslandet inte var säkra. Man tar också upp oroande rapporter om irakiska asylsökande som fått avslag på sina ansökningar och sedan skrivit på ”frivilliga” överenskommelser med IOM att återvända eftersom de inte haft något annat val. Från Jordanien hade organisationen dokumentation om hur IOM skickat stora grupper flyktingar från Somalia och Sudan som levit i Irak till deras hemländer inom 72 timmar från det att de ankommit till Jordanien, detta trots att det förelegat stor risk för att de skulle utsättas för förföljelse i hemlandet.

I Belgien har det blivit känt att asylsökande som fått avslag på sin ansökan ställts inför valet att återvända ”frivilligt” i IOM:s regi eller att återvändandet verkställs tvångsvis med poliseskort.

Human Rights Watch underströk i rapporten sin fortsatta oro över att IOM medverkar i Australiens ”Pacific solution” för att bekämpa ”illegal” invandring. IOM administrerar läger där de asylsökande hålls godtyckligt frihetsberövade utan möjlighet till överklagande eller advokathjälp.

Human Rights Watch hänvisade även till den mycket kritiska utvärdering Sida gjort av IOM:s verksamhet med återvändande för traffickingoffer till västra Balkan.

Även Amnesty International gjorde ett skriftligt uttalande inför rådsmötet där organisationen gav uttryck för oro över IOM:s negativa inverkan på flyktingars rättigheter. Mot bakgrund av dessa synnerligen allvarliga och bestående missförhållanden i IOM:s verksamhet bör Sverige avsluta sitt medlemskap i organisationen.

Vi föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad vi framför. Vårt förslag lämnas med anledning av motion 2004/05:Sf266 yrkande 4.

14. Politikens inriktning, punkt 14 (m)

av Göran Lindblad (m), Ewa Björling (m) och Björn Hamilton (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 14 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2002/03:U322 yrkande 19 och 2004/05:U307 yrkande 13 och avslår motionerna 2002/03:U313 yrkande 16, 2004/05:U219 yrkandena 4–6, 2004/05:U253 yrkandena 1 och 2, 2004/05:U261 yrkande 7, 2004/05:U290 yrkande 1, 2004/05:U302 yrkandena 1 och 6, 2004/05:U308 yrkandena 13 och 14, 2004/05:U331 yrkandena 11, 16 och 21 samt 2004/05:A352 yrkande 7.

Ställningstagande

Biståndssamarbetet de senaste 30 40 åren har inte varit så framgångsrikt i flera av Afrikas låginkomstländer. Mycket bistånd under lång tid har inte lett till snabba framsteg, ibland t.o.m. till tillbakagång. Därför behövs en nystart för att snabbt bryta den onda cirkeln så att fattigdomsutrotningen kan påbörjas.

Sverige måste fokusera på erfarenheter från länder som har lyckats med en snabb utveckling. Även en tidigare kraftigt vanstyrd ekonomi kan, genom en målmedveten politikförändring, få till stånd en utveckling bort från hunger till snabb ekonomisk tillväxt. En konsekvent kompetensuppbyggnad med medverkan från länder som Vietnam, Sydkorea och Taiwan och mer framgångsrika afrikanska länder kan tillföra nya infallsvinklar för att framgångsrikt angripa fattigdomsproblemen.

Flera utvecklingsenheter bör upprättas i ett låginkomstland i södra Afrika. Bistånd måste utformas i den miljö där det skall verka, inte i Sverige.

Vi anser att målet för svenskt bistånd skall vara en snabb fattigdomsutrotning genom uthållig snabb tillväxt. Biståndet skall vara resultatınriktat och bör främst inriktas på kunskapsöverföring samt stöd till rättsstaten, demokratin, grundläggande utbildning och hälsovård. Vad som krävs är en kortvarig, intensiv och bred igångsättning av egna utvecklingsansträngningar genom ett kraftfullt initialt bistånd som skall ge en god start, men som trappas ned inom en bestämd tid.

Vi föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad vi framför. Vårt förslag lämnas med anledning av motionerna 2002/03:U322 yrkande 19 samt 2004/05:U307 yrkande 13.

15. Politikens inriktning, punkt 14 (kd, c)

av Rosita Runegrund (kd) och Annika Qarlssoon (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 14 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2004/05:U302 yrkandena 1 och 6 samt 2004/05:U331 yrkandena 11, 16 och 21 samt avslår motionerna 2002/03:U313 yrkande 16, 2002/03:U322 yrkande 19, 2004/05:U219 yrkandena 4–6, 2004/05:U253 yrkandena 1 och 2, 2004/05:U261 yrkande 7, 2004/05:U290 yrkande 1, 2004/05:U307 yrkande 13, 2004/05:U308 yrkandena 13 och 14 samt 2004/05:A352 yrkande 7.

Ställningstagande

Att uppnå de huvudsakliga målen från millenniedeklarationen 2000 – som i första hand handlar om att halvera andelen extremt fattiga till år 2015 – är för Kristdemokraterna ett absolut krav. Som det nu ser ut kommer målet för Afrika söder om Sahara att vara uppnått först år 2147. Därför kommer UNDP i en rapport från 2003 i stället med förslaget om utförandet av ett s.k. millenniekontrakt – en handlingsplan som huvudsakligen inriktar sig på de topp- och högprioriterade länderna – de som är i störst behov av hjälp och stöd. Att begränsa den akuta hjälpen till de mest utsatta är helt i linje med Kristdemokraternas egen strategi för utvecklingspolitiken. Kristdemokraterna har presenterat ett liknande förslag, nämligen att begränsa antalet samarbetsländer för att effektivisera utvecklings- och biståndspolitiken. Grundtanken är densamma som hos UNDP – nämligen att de mest utsatta och fattigaste länderna måste bli föremål för snabb och omfattande uppmärksamhet och påföljande radikala åtgärder.

Biståndet bör bidra till att stärka jordbruket och de lokala företagens överlevnad. Ökade utländska investeringar och större handelsutbyte kan bidra till en positiv utveckling för Afrika, men särskild hänsyn skall tas för att inte utsätta miljön för alltför stora påfrestningar, och särskilda insatser måste göras för att säkerställa att befolkningarna får ta del av utvecklingen. På många håll i Afrika i dag försvinner oacceptabelt stora delar av de fattiga jordbrukarnas inkomster in i de korrupta afrikanska regimernas skattkista, och det krävs därför ökade insatser till skydd för de afrikanska jordbrukarnas möjlighet att behålla sina förvärvade inkomster. Den utbredda statskor-

ruptionen måste bekämpas och ökat stöd bör gå till utvecklandet av självständiga bondeorganisationer och utvecklingen av lokala och regionala marknader.

Att utöka stödet för att säkerställa globala nyttigheter ser vi som ett mycket positivt inslag i Sveriges utvecklingspolitik. Detta skall Sverige eftersträva även inom EU. Sverige måste också agera för att skapa bättre fungerande internationella regelverk och standarder för dessa nyttigheter. Globalt och regionalt samarbete främst på miljö- och hälsoområdena är av stor vikt. Eftersom begreppet gemensamma globala nyttigheter innefattar så många olika områden (en god miljö, finansiell stabilitet, frånvaro av internationell terrorism, begränsning av smittsamma sjukdomar etc.) ser Kristdemokraterna det som önskvärt att man från svensk sida, i stället för att beröra samtliga av dessa gemensamma nyttigheter, fokuserar arbetet på ett begränsat antal av dessa för vilka man aktivt arbetar. Vi menar att några av de prioriterade områdena bör vara kampen för en effektivisering av energi- och materialhantering inom ramen för en hållbar utveckling, klimatfrågan, försörjningen av rent vatten, kampen mot hiv/aids och förebyggandet av väpnade konflikter. Här bör även övriga aktörer inom t.ex. det svenska näringslivet kunna kopplas in.

För att bedriva en effektiv fattigdomsbekämpning krävs det att insatser framför allt riktas mot kvinnor och barn. Deras fattigdom är till stora delar strukturell. Kvinnor saknar ofta ekonomiska tillgångar, egendom, makt, utbildning, sjukvård och är utsatta för våld och diskriminering på grund av sitt kön. Därför anser Kristdemokraterna att svenskt bistånd i ökad grad skall riktas till kvinnor i mottagarländerna.

Vanligtvis utestängs kvinnor från beslutande församlingar på diverse politiska nivåer. Detta är en trend som måste brytas. Kvinnors direkta deltagande och inflytande är nödvändigt för att skapa ett djupare, bredare och stabilare folkstyre och för att bidra till en mer effektiv och positiv utveckling av länder. Dessutom behövs jordbruksreformer som ger kvinnor en mer säker tillgång till mark. I framför allt Afrika söder om Sahara är det främst kvinnor som producerar mat, och ändå är kvinnor den del av befolkningen som har minst tillgång till marken.

En viktig del av fattigdomsbekämpningen globalt är det ökade inslaget av direkt IT-bistånd. Tillgång till IT och telekommunikation i fattiga byar och exempelvis distansutbildning med hjälp av IT-tekniken kan kraftigt förbättra möjligheterna till ekonomisk och social utveckling, vilket ett flertal pilotprojekt bekräftat. Den digitala revolutionen har gett världen nya och bättre kommunikationssystem, men även helt nya produktions- och utvecklingsmöjligheter. I dag finns det 500 miljoner IT-användare i världen och ökningen går allt snabbare. Men majoriteten av världens fattiga står fortfarande helt vid sidan av den nya tekniken. Västvärlden har därför ett stort ansvar för att IT-revolutionen inte skapar nya klyftor. Med undantag av

några få stora internationella organisationer har biståndsgivarna varit förvånansvärt långsamma med att tillvarata de möjligheter som IT-revolutionen ger de fattigaste länderna.

Kristdemokraterna anser därför att regeringen skall ingå partnerskap med privata företag om att utarbeta strategier för att öka IT-investeringarna i de fattigaste länderna. Sida bör söka samarbete med andra länder, t.ex. inom EU, för att gemensamt rikta insatserna och investeringarna. Ett IT-perspektiv bör integreras i samtliga utvecklingsstrategier och program.

Vi föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad vi framför. Vårt förslag lämnas med anledning av motionerna 2004/05:U302 yrkandena 1 och 6 och 2004/05:U331 yrkandena 11, 16 och 21.

16. Politikens inriktning, punkt 14 (mp)

av Lotta Hedström (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 14 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2004/05:U253 yrkande 2, 2004/05:U261 yrkande 7 och 2004/05:U302 yrkande 6 och avslår motionerna 2002/03:U313 yrkande 16, 2002/03:U322 yrkande 19, 2004/05:U219 yrkandena 4–6, 2004/05:U253 yrkande 1, 2004/05:U290 yrkande 1, 2004/05:U302 yrkande 1, 2004/05:U307 yrkande 13, 2004/05:U308 yrkandena 13 och 14, 2004/05:U331 yrkandena 11, 16 och 21 samt 2004/05:A352 yrkande 7.

Ställningstagande

Möjligheten att uppfylla millenniemålen bör vara vägledande för svensk politik i långivningshänseende, i biståndsgivning och i den samlade hanteringen av den globala utvecklingspolitiken.

Enligt inrapporteringen av millenniemålsarbetet kommer fattigdoms- och hungermålen, de första av de åtta målen, inte att uppnås om inte radikala och synkroniserade förändringar genomförs i politik på många områden. Mat är en mänsklig rättighet som finns uttryckt i de flesta stora FN-konventioner om mänskliga rättigheter, bl.a. i barnkonventionen och i ESK-konventionen, konventionen om de ekonomiska, sociala och kulturella mänskliga rättigheterna. Kommittén för säker tillgång till mat (CFS, The Committee on Food Security) inom FAO, FN:s mat- och jordbruksorganisation, enades den 23 september om frivilliga riktlinjer för införande av rätten till tillräcklig, säker och lämplig mat. Det var ett välkommet och

efterlängtad beslut som kan vara till stor nytta i uppfyllandet av det första s.k. millennieutvecklingsmålet, dvs. att utrota extrem fattigdom och hunger före år 2015.

Regeringar får nu ett tydligt instrument att använda när de skall förverkliga sina skyldigheter att respektera, skydda och tillgodose sina egna och andra länders medborgares rätt att försörja sig. De nya riktlinjerna utmanar framför allt de regeringar som inte är aktiva i kampen mot hungern. Rätten till mat innebär att varje människa som får denna rättighet kränkt genom sin regerings politik eller vars rättigheter aldrig ens har erkänts, nu kan avkräva ansvar av sin regering och begära ersättning och hjälp. Dessa frivilliga riktlinjer för rätten till mat kan ses som ett första steg mot ett riktigt s.k. fakultativt tilläggsprotokoll som ger individuell klagomöjlighet på samma sätt som redan finns för konventionen om de medborgerliga och politiska rättigheterna. Eftersom de olika mänskliga rättigheterna inte är inbördes graderade utan skall anses jämbördiga och ömsesidigt stödjande bör de olika konventionerna ha samma typ av uppföljningsmekanismer.

Sveriges nya politik för global utveckling skall vara rättighetsbaserad, och det är tillfredsställande att Sverige nu inom EU-kretsen inte längre motarbetar införandet av ett s.k. tilläggsprotokoll för ESK-konventionen. De frivilliga riktlinjerna kommer därför att kunna bli en viktig källa till kunskap och inspiration i det framtida arbetet och beskriver tydligt vad regeringar förväntas göra för att få slut på kränkningarna av rätten till mat.

Jag föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad jag framför. Mitt förslag lämnas med anledning av motionerna 2004/05:U253 yrkande 2, 2004/05:U261 yrkande 7 och 2004/05:U302 yrkande 6.

17. Beräkning av bistånd enligt OECD/DAC, punkt 15 (mp)

av Lotta Hedström (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 15 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anføres i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2004/05:U261 yrkandena 1, 3 och 6 samt avslår motion 2004/05:U278 yrkandena 4 och 5.

Ställningstagande

Enligt de mycket goda intentioner som Sveriges riksdag och regering 2003 beslutat om inom ramen för den nya sammanhållna globalpolitiken betitlad Gemensamt ansvar, är avsikten att ett rättvise- och fattigdomsperspektiv

skall genomsyra gåvobiståndet samt att alla delar i internationellt inriktad utvecklingspolitik skall hållas samman och vara koherenta. Dessutom betonas mottagarnas ägande av processen.

En betydande del av svenskt bistånd kanaliseras i dag via EU, och EU följer i allt väsentligt de rekommendationer som OECD består med via sin utvecklingskommitté DAC. Men såväl insyn som kvalitetsuppföljning och valet av mottagarländer är utsatta för hård kritik.

I det sammanhanget måste också en kritisk granskning av OECD:s s.k. DAC-kriterier ske. En oroväckande vidgning av dessa kriterier är under utveckling, och det är oklart hur Sverige ställt sig till dessa förändringar. Miljöpartiet noterar att regeringen gärna vill ta biståndsbudgeten i anspråk för allehanda syften, och vi menar att det under inga förhållanden skall vara legitimt att ur biståndsbudgeten använda medel för militär trupp, inte ens med vällovliga fredsbevarande syften, inte heller för utbildning av militärer i t.ex. demokrati eller mänskliga rättigheter.

DAC måste, som det normerande organet, ta ansvar för att biståndet verkligen inriktas på långsiktiga och breda utvecklingssatsningar, inte på aktiviteter för vilka de flesta länder redan har specifika budgetar. Vi efterlyser en årlig redovisning i form av en skrivelse om vad Sverige gör i OECD:s DAC-kommitté, den svenska policyn och svenska positioneringar. Den skall också innehålla en resonerande redovisning av hur Sverige har agerat i olika frågor samt givetvis vilka frågor som ligger på bordet och vad som avförts från agendan.

Mer problematiskt ter sig förhållningssättet till avskrivning av fattiga länders skulder till både enskilda rika långivarländer och till de stora internationella finansieringsinstituten (IFI), dvs. regionala utvecklingsbanker, IMF och Världsbankens olika avdelningar. Dessa institutioner behöver reformeras och ledas in på mer hållbarhetsinriktade kriterier för långivning samt ta i beaktande i vilken mån låntagarna kan komma att uppfylla sina millennieutvecklingsmål. Miljöpartiet menar att HIPC-initiativet bör avslutas och ersättas med en likvärdig partnerskapsbaserad förhandlingsmekanism, som ger de skuldtyngda länderna en likaberättigad roll i skuldavvecklingsarbetet. Man bör också i det sammanhanget ifrågasätta om exportinkomsterna skall vara den avgörande parametern för beräkning av "hållbar" skuld. Problem med världsmarknadstillträdet och brist på exportinkomster är ju en vital del i problemet med fattigdom; att då i skuldkvoten bygga in förmådde exportinkomster skapar en dubbel bestraffning för de fattiga länderna. IFI:s långivning bör i stället konsekvent vara baserad på demokratiskt och lokalt genomförda fattigdomsstrategier (PRSP) och på huruvida landet i fråga klarar att nå upp till millennieutvecklingsmålen.

Jag föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad jag framför. Mitt förslag lämnas med anledning av motion 2004/05:U261 yrkandena 1, 3 och 6.

18. Demokrati och mänskliga rättigheter, punkt 16 (m)

av Göran Lindblad (m), Ewa Björling (m) och Björn Hamilton (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 16 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2004/05:U307 yrkandena 2, 4 och 15 samt avslår motionerna 2004/05:U225 yrkandena 11 och 14, 2004/05:U226 yrkande 25, 2004/05:U331 yrkandena 2, 13, 14 och 17 samt 2004/05:Kr363 yrkande 1.

Ställningstagande

Att framhäva de mänskliga rättigheternas universalitet måste vara en hörnsten i svensk utrikespolitik. Svenskt bistånd skall inte utgå till statsmakter som grovt och systematiskt kränker de mänskliga rättigheterna och förtrycker sina medborgare. Sverige skall inom ramen för EU:s gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik betona kravet på de mänskliga rättigheterna och demokrati. Europarådet, med dess parlamentariska sammansättning, borde här kunna tjäna som förebild. Det nybildade African Union kan vara en naturlig utgångspunkt. Sveriges regering bör också kräva att man i FN:s generalförsamling årligen får en rapport och genomför en ärlig debatt om läget beträffande de mänskliga rättigheterna och demokratin i medlemsländerna. Fördelen med detta förfarande skulle vara s.k. *name and shame*, vilket innebär att man tydliggör vilka regimer som bryter mot de mänskliga rättigheterna.

Vi föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad vi framför. Vårt förslag lämnas med anledning av motion 2004/05:U307 yrkandena 2, 4 och 15.

19. Demokrati och mänskliga rättigheter, punkt 16 (fp)

av Cecilia Wigström (fp) och Gabriel Romanus (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 16 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2004/05:U225 yrkandena 11 och 14 samt avslår motionerna 2004/05:U226 yrkande 25, 2004/05:U307 yrkandena 2, 4 och 15, 2004/05:U331 yrkandena 2, 13, 14 och 17 samt 2004/05:Kr363 yrkande 1.

Ställningstagande

Biståndspolitiken bör användas för att främja mänskliga rättigheter. Enligt Folkpartiet liberalernas uppfattning bör det bilaterala biståndet om möjligt villkoras med krav på insatser för demokrati och respekt för mänskliga rättigheter. Vissa framgångar har vunnits i den internationella rätten under 1990-talet men vi känner stor besvikelse över världssamfundets passivitet i samband med några av vår samtids värsta förbrytelser. FN förmådde inte leva upp till den egna stadgan vid de massiva folkmorden i Rwanda på 1990-talet utan världssamfundet stod överksamt när en miljon människor mördades. Inför den etniska rensningen som genomfördes på Balkan under 1990-talet stod FN handfallet och trots personell närvaro misslyckades världsorganisationen att stoppa händelseutvecklingen. Arbetet med att förnya folkkrätten och stärka de mänskliga rättigheterna måste intensifieras. Sverige bör driva på denna förnyelseprocess. Ett angeläget exempel vad gäller utvecklingen av folkkrätten och arbetet med att stärka de mänskliga rättigheterna är den permanenta internationella brottmålsdomstolen.

En av de mest grundläggande mänskliga rättigheterna, och ett måste för en fungerande demokrati, är yttrandefrihet för alla. I många länder över hela världen döms personer till fängelse för att de kämpar för fria och rättvisa val, arbetar i politiska organisationer och uttrycker sina åsikter i böcker, på Internet eller i andra medier. Fortfarande finns europeiska länder, som t.ex. Vitryssland och även Italien, där tidningar, radio och TV i princip är monopoliserade och statskontrollerade. Fria medier är avgörande för att ett samhälle skall fungera demokratiskt. Att det finns oberoende journalister, med rätt till insyn i myndigheter och politiska församlingar, är en garanti för att regeringar och myndigheter ställs till svars för sina handlingar. Flera regeringar fortsätter att döma journalister till fängelse för att försöka skrämja kritiker och tysta oppositionen. Det är också högst allvarligt att journalister trakasseras och ibland dödas i syfte att hindra undersökningar. Detta händer också i demokratiska länder. Regeringarna måste ta ansvar för att skydda journalisterna, eftersom en kritisk press är nödvändig för att försvara demokratin.

Flera regeringar vidtar åtgärder för att begränsa medborgarnas tillgång till modern informationsteknik. Begränsningar av tillgången till Internet, e-post och webbpublicering används av diktaturstater som ett sätt att motarbeta politisk debatt och samhällskritik. Eftersom Internet är det ultimata sättet att fritt och snabbt kommunicera och utbyta information, är det mycket oroande med regeringarnas allt hårdare kontroll av detta medium. Det är mot denna bakgrund oerhört viktigt att Sverige i alla internationella sammanhang är tydligt i sitt stöd för och krav på demokrati. Bistånd till stöd för oberoende medier skall vara en viktig del av svenskt demokratibistånd, vilket riksdagen bör ge regeringen till känna.

Vi föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad vi framför. Vårt förslag lämnas med anledning av motion 2004/05:U225 yrkandena 11 och 14.

20. Bistånd till diktaturstater, punkt 17 (fp)

av Cecilia Wigström (fp) och Gabriel Romanus (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 17 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2004/05:U226 yrkandena 4–7.

Ställningstagande

Ett övergripande mål om demokrati innebär större satsningar på stöd till uppbyggandet av demokratiska institutioner, såsom politiska aktörer, fria medier, fackföreningar, lokalt självstyre, parlament, rättsväsen och politiska regelsystem. Hit hör också ett allmänt idé- och kunskapsutbyte om demokratin som styrelseform och förhållningssätt. Utbildningsprojekt, humanitärt bistånd och ekonomiskt bistånd är samtidigt viktiga. Ekonomisk tillväxt och demokratisering är ömsesidigt stödjande processer.

Folkpartiet anser att Sverige inte kan fortsätta att plöja ned pengar i odemokratiska länder utan reformvilja. Sverige bör fasa ut det bilaterala bistånd som ges till stater som Laos, Eritrea och Vietnam, såvida inte regeringarna visar trovärdig vilja att genomföra politiska reformer. Dessa är regimer som gång efter annan, genom sitt agerande, deklarerat ointresse för demokrati och ointresse för att respektera grundläggande mänskliga rättigheter.

Den svenska politiken gentemot dessa länder, som gentemot många andra diktaturer, har länge saknat fokus och tydliga målbeskrivningar. Biståndet har inte använts i den utsträckning det varit möjligt för att främja demokratiserande organisationer. Målet om fattidomsbekämpning har aldrig fått en fungerande definition, och trots miljardbelopp och decennier av svenskt stöd till länder som Vietnam, Eritrea, Laos, Zimbabwe, Kuba och Tanzania har demokratiseringsprocesserna aldrig kommit i gång. När biståndet väl har dragits in för att kränkningar av mänskliga rättigheter blivit för uppenbara har politikerna inte lyckats formulera om målen och aktivt försökt bidra till förändringar. Den svenska utrikespolitiken skulle vinna mycket i trovärdighet genom att lära av det tjeckiska exemplet och på allvar formulera tydliga mål om att vi skall främja övergång till demokrati i biståndsländer i första hand.

Vi föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad vi framför. Vårt förslag lämnas med anledning av motion 2004/05:U226 yrkandena 4–7.

21. Hälsofrågor, hiv/aids och funktionshindrades situation, punkt 19 (m)

av Göran Lindblad (m), Ewa Björling (m) och Björn Hamilton (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 19 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2004/05:U241 yrkandena 1, 3–6 och 8–20 samt avslår motionerna 2004/05:U219 yrkandena 7 och 8, 2004/05:U226 yrkandena 23 och 24, 2004/05:U271, 2004/05:U290 yrkandena 2 och 3, 2004/05:U302 yrkandena 8 och 9, 2004/05:U307 yrkandena 5 och 6, 2004/05:U331 yrkandena 24 och 36, 2004/05:U333 yrkandena 1–9 och 14–17 samt 2004/05:U340.

Ställningstagande

Hälsovårdsinsatser måste komma i fokus. Den katastrofala utvecklingen, särskilt hiv/aids, måste brytas. Sjuka och döende människor kan inte utveckla ett land. En basal hälsovård måste komma alla till del. För utvecklingen av effektiva läkemedel och vacciner mot tropiska sjukdomar som inte drabbar den rika världen bör en marknad garanteras. Information om hiv-prevention måste på ett effektivt sätt nå ut till alla.

Hiv/aids-epidemin har fått förödande konsekvenser i stora delar av världen, och ännu har inte epidemin kulminerat. Varje minut smittas tio människor med hiv, nio av dessa tio lever i Afrika, och sammanlagt är detta ungefär 15 000 nya hivinfekterade varje dag, året runt, världen över. Av uppskattningsvis mer än 42 miljoner hivsmittade människor i världen finns över 2/3 i Afrika söder om Sahara, och det tillkommer mer än fem miljoner nya smittade varje år. 95 % av dessa bor i Afrika, och en stor del är barn under 15 år. Medellivslängden i de värst drabbade länderna har redan sjunkit med nästan tio år.

I millenniedeklarationen är ett av delmålen fokuserat på hiv/aids och det är fundamentalt att man lyckas nå framsteg i detta för att det övergripande målet om att halvera fattigdomen skall vara möjligt att genomföra på rätt sätt. Aids är en betydande riskfaktor i detta arbete. FN:s organ har prognosticerat att 68 miljoner människor kommer att dö i aids i de värst drabbade länderna under de närmaste 15 åren. Överallt där epidemin sprider sig är det främst unga människor som smittas och det är den gruppen som bygger framtiden. Ungefär 14 miljoner barn över världen har förlorat en

förälder eller blivit helt föräldralösa på grund av aids. Förutom det direkta lidande och den skada sjukdomen orsakar försvårar den också utvecklingsansträngningarna i ett större perspektiv. Människor som lider av sjukdomar och ohälsa har svårare att uppbåda den energi och den utvecklingskraft som behövs för att få ett samhälle att blomstra.

Med en snabb ekonomisk utveckling skulle sjukdomarna inte få de förödande konsekvenser som de nu har. Den basala hälsovård som länderna borde ha utvecklat för länge sedan skulle väsentligt kunna reducera problemen med sjukdom och ohälsa. Problemet har inte varit brist på resurser. Endast en mindre del av biståndsflödet hade krävts för att bygga upp en grundläggande hälsovård, som i sin tur kraftfullt hade främjat både social och ekonomisk utveckling. Erfarenheter från de länder som utvecklats snabbt pekar på hur väsentliga satsningar på hälso- och sjukvård är för utvecklingen i sin helhet.

Ett stort problem är att få fram effektiva och billiga mediciner mot flera sjukdomar som drabbar u-länder, främst malaria, tuberkulos, mässling och hiv.

Man måste ytterligare sänka både behandlingskostnaderna för hälso- och sjukvård och kostnaderna för medicin. Ökar tillgången till rådgivning och information blir även andra tjänster mer lättåtkomliga. Det skapas också möjligheter att behandla alla de infektioner som uppkommer i samband med immunosuppression orsakad av hiv.

I u-länderna är det ungefär 4 % av dem som behöver bromsmediciner som har tillgång till dem. Visserligen har bromsmedicinerna blivit billigare i u-länderna, men det behövs krafttag av både privat och statlig sektor för att människor som behöver medicin skall få tillgång till den.

WTO:s patentavtal Trade Related Aspects of Intellectual Property Rights, TRIPS, ställer krav på att alla WTO:s medlemmar skall införa en bestämd nivå av immaterialrättsliga regler. Nackdelen är att u-länderna har en svagare lagstiftning kring bl.a. mediciner. Vidare anser u-länderna att patentet missgynnar utvecklingen och befarar att avtalet minskar tillgången på mediciner som hotar grundläggande rätt till hälsa.

Ett positivt tecken är dock att flera av de nystartade globala stiftelserna som arbetar för att utveckla vaccin mot hiv har som grundregel att den forskning som bedrivs skall fokusera på den variant av hiv som existerar i Afrika. Tidigare har man alltid hävdat att det inte är ekonomiskt lönsamt att satsa forsknings- och utvecklingspengar på sjukdomar som nästan bara förekommer i världens fattigaste länder, men nu anges hivforskning som direkt gagnar Afrika som incitament för att kunna ansöka om resurser inom flera olika organisationer.

En ytterligare lösning på detta problem kan vara den modell som den amerikanske Harvardprofessorn Jeffrey Sachs presenterat. Den innebär att de rika länderna garanterar en marknad för ett visst vaccin eller en viss medi-

cin. Vidare kan också ett minimipris per dos garanteras. De mottagande länderna kan tillfrågas om att ta en del av kostnaden, men poängen är att inget land eller organisation ger några pengar förrän ett effektivt vaccin verkligen existerar. Läkemedelsindustrin står för forskning och utveckling och för risken av misslyckade projekt.

Epidemin förväntas kulminera år 2050. Det är för närvarande inte möjligt att skydda människor mot hivinfektion med hjälp av vaccin. Den katastrofala utbredning vi ser i dag är oacceptabel och måste brytas. Redan år 2020 förväntas 480 miljoner människor ha dött i aids om vi inte fokuserar på hivbekämpning i mycket större utsträckning än förut. Det pågår dock ett intensivt arbete för att utveckla nya vaccin för att kunna stoppa epidemin i framtiden. Vidare har man nu i några länder, exempelvis Uganda, med effektiva informationskampanjer och stort stöd gällande öppenhet att diskutera sjukdomen visat att den negativa utvecklingen går att om inte vända, så åtminstone att plana ut och minska spridningstakten. Ett annat viktigt steg är också att hiv nu kommit fram i ljuset, och medvetenheten ökar bland världens ledare och politiker.

Förutom de insatser som redan görs anser vi moderater att vi från svenskt håll måste delta ännu mer aktivt än vad vi nu gör i det internationella arbetet. Två viktiga delar är utbildning och hälsovård. Utbildning och information är nödvändiga för att kunna förebygga smitta och är de viktigaste instrumenten för att öka kunskap och ta bort vanföreställningar.

Sverige tillsammans med andra länder bör göra ytterligare större ansträngningar för att bekämpa hiv i Afrika. I dag är stora resurser utlovade, men få av dem har ännu nått fram i verkligheten. Både prevention, behandling samt forskning rörande hiv måste genomföras i större utsträckning. För detta krävs ytterligare fokusering och mobilisering av humankapital. Ett viktigt steg skulle kunna tas genom att riksdagen antar ett specifikt program för hivbekämpning som sedan kan implementeras vidare i andra givarländers biståndsverksamhet för att få en bred samsyn. Frågan om större engagemang av fler människor som sprider kunskap om hiv är essentiell för att vi skall lyckas vända trenden i den katastrofala hivepidemin.

Program för bekämpning av hiv i Afrika:

- Verka för en snabb medvetenhet hos alla och för att fler politiska ledare deltar fullt ut i kampen mot hiv, speciellt gällande afrikanska stater, och öka samarbetet mellan stater, regeringar, kyrkan, frivilliga och/eller enskilda organisationer för att ytterligare sprida kunskap om hiv.
- Arbeta för ökad respekt för mänskliga rättigheter och stärka kvinnors rätt att själva bestämma över sin sexualitet samt minska våld mot kvinnor, unga flickor och barn.

- Informera, medvetandegöra och sprida kunskap till barn, unga och vuxna om preventivmedelsanvändning, sexuellt beteende och sexuellt överförbara sjukdomar inklusive hiv. En mycket viktig del för att påskynda detta är att målsättningen att utbildning för alla barn i Afrika blir verklighet.
- Möjliggör ekonomiskt för afrikanska stater att själva kunna tillverka eller efterfråga antivirala medel för att kunna distribuera till alla hiv-smittade gravida kvinnor i Afrika. Detta innebär att behandlingsskostnaderna för både hälsovård, sjukvård och medicin ytterligare måste sänkas samt att garantier för utveckling av läkemedel mot sjukdomar som drabbar Afrikas länder förverkligas.
- Tillför också ytterligare resurser för att öka möjligheten för människor i Afrika att hivtesta sig samt öka tillgången till och kunskapen om preventivmedel för män i Afrika.
- Förebygg spridning av hiv genom att samverka till byggande av sociala strukturer som minskar rörlighet orsakad av bräckliga ekonomier samt hindra illegala flyktingströmmar och illegal människohandel mellan länder.
- Verka för specifika satsningar till barn som är föräldralösa på grund av hiv.
- Satsa på strukturuppbyggnad av hälso- och sjukvård i mindre byar, lokala samhällen, städer och stater i Afrika. Inom denna uppbyggnad bör också ingå att inrätta hivpreventionsprogram på alla lokala arbetsplatser och bygemenskaper i Afrika.
- Låt Sverige bidra med fler utvecklingsenheter som arbetar med hivprevention på plats i Afrika för att på ett mer effektivt sätt kunna föra ut budskapen om hivprevention.
- Satsa ytterligare på forskning för att utveckla ett vaccin mot hiv.

Vi föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad vi framför. Vårt förslag lämnas med anledning av motion 2004/05:U241 i sin helhet.

22. Hälsfrågor, hiv/aids och funktionshinderades situation, punkt 19 (kd)

av Rosita Runegrund (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 19 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2004/05:U302 yrkandena 8 och 9, 2004/05:U331 yrkandena 24 och 36 samt 2004/05:U333 yrkandena 1–9 och 14–17 samt avslår motionerna 2004/05:U219 yrkan-

dena 7 och 8, 2004/05:U226 yrkandena 23 och 24, 2004/05:U241 yrkandena 1, 3–6 och 8–20, 2004/05:U271, 2004/05:U290 yrkandena 2 och 3, 2004/05:U307 yrkandena 5 och 6 samt 2004/05:U340.

Ställningstagande

Tillgången till bromsmediciner för de omkring 30 miljoner hivsmittade som finns i Afrika är avgörande för att bryta den uppgivenhet som breder ut sig bland sjukvårdspersonal, skolpersonal och hela befolkningar och som bidrar till den flykt som sker av välutbildad arbetskraft till andra världsdelar. Den forskning som bedrivs för att finna nya mediciner mot sjukdomar som främst drabbar utvecklingsländerna är av obetydlig storlek till skillnad från den tid då västvärlden hade koloniala intressen i dessa länder. För flera svåra sjukdomar finns det läkemedel, men dessa håller på att försvinna på grund av kommersiella intressen. Många afrikanska länder får förlita sig på veterinärforskning för att ta del av eventuella positiva sidoeffekter som kan komma människor till del.

En faktor som försvårar tillgången till mediciner för de fattiga länderna är det s.k. TRIPS-avtalet (Trade Related Aspects of Intellectual Property Rights) från 1995 som fråntog de flesta utvecklingsländerna rätten att tillverka s.k. generiska (billigare kopior) mediciner. Rättigheten att tillverka kopiorna återtog i viss mån helt nyligen genom ett nytt avtal i WTO (2003), men fortfarande är medicinerna för dyra för att komma de allra fattigaste till del. Kristdemokraterna anser att Sverige inom WTO skall verka för en omarbetning av TRIPS-avtalen och aktivt stödja utvecklingsländernas rätt att få s.k. tvångslicenser för produktion av läkemedel för att bekämpa epidemier. Patentlagstiftning driver priser uppåt, vilket också bidrar till ökad monopolisering för vissa mediciner. Patenträttigheterna inom Världshandelsorganisationen WTO – (World Trade Organisation) stipulerar monopol på produkter i 20 års tid för medicin.

Bromsmedicinernas ökade effektivitet har skänkt hopp till miljontals drabbade. Men för att effektivt hejda smittspridningen så är det trots allt prevention som gäller. Enligt UNAIDS når preventionsprogrammen bara en av fem som är i rikszonen för att smittas av hiv/aids. Det förebyggande arbetet och förändrade sexualvanor är ytterst väsentligt, och alltför ofta är sexualundervisningen bristfällig och tillgång till preventivmedel begränsad. Sverige har ett stort ansvar när det gäller att diskutera hiv/aids öppet. I många länder är det ännu tabubelagt att tala om sexuella frågor, vilket måste förändras både på nationell nivå och på personnivå. Så länge det inte går att diskutera sjukdomen går den inte att bekämpa effektivt. Kristdemokraterna anser att Sida bör ställa som krav på sina samarbetsländer i Afrika att kunna uppvisa program för aidspreventionsarbete. Sida bör också förbättra sina konsekvensanalyser vad gäller hivspridning i de projekt man stöder i Afrika.

Om bromsmedicinen skall ha full effekt måste det finnas en fungerande infrastruktur inklusive ett fungerande hälso- och sjukvårdssystem. Det finns tyvärr inte i de fattigaste länderna. Kristdemokraterna anser att fungerande hälso- och sjukvårdssystem och infrastrukturer måste byggas upp för de värst drabbade länderna samtidigt med insatser för att förebygga hiv/aids och hjälpa redan drabbade. Bättre samordning krävs generellt mellan utvecklings- och biståndspolitiken, politiken för hållbar global utveckling och kampen mot hiv/aids. En utbyggd sjukvård och infrastruktur för denna behöver också personal. Här är säkerhetsaspekterna och personalens villkor av yttersta vikt, både för att behålla och för att locka tillbaka emigrerad personal. Kristdemokraterna anser vidare att större satsningar måste göras för en effektivisering av primärvården. I dag dör många barn på grund av avsaknad av den allra enklaste vård och medicin. Men infektionssjukdomar dödar 14 miljoner människor varje år. 90 % av dessa dödsfall sker i fattiga länder. Effektiv medicinering finns för att behandla många av dessa sjukdomar. Men läkemedelsföretagen inriktar i första hand forskningen på dyra mediciner där det finns pengar att tjäna. 10 % av anslagen till medicinsk forskning inriktas på sjukdomar som drabbar 90 % av världens fattiga människor.

Kristdemokraterna föreslår en modell där läkemedelsbolagen, genom beviljandet av ett patent för sådan medicin, är ansvariga för en läkemedelsförsäljning till kraftigt reducerade priser för de länder där hiv/aids är ett mycket stort samhällshot.

Sverige har ett stort ansvar när det gäller att diskutera hiv/aids öppet. I många länder är det ännu tabubelagt att tala om sexuella frågor, vilket måste förändras både på nationell nivå och på personnivå. Så länge det inte går att diskutera sjukdomen går den inte att bekämpa effektivt. Hiv/aids-frågorna måste i varje land föras upp på högsta möjliga politiska nivå. Den svenska regeringen, i samtal med länders och organisationers beslutsfattare på såväl multilateral som bilateral nivå, skall understryka behovet av att tala ett rakt och tydligt språk rörande hivinfektionens smittvägar och hur infektionen kan förebyggas. En förutsättning för att bekämpa hiv/aids är att kvinnans status höjs.

FN:s säkerhetsråd har vid flertalet tillfällen betonat de säkerhetspolitiska aspekterna av spridningen av hiv/aids. Sjukdomen destabiliserar i dag hela samhällen och regioner. Hiv/aids-spridningen har visat sig påverka kriser i ett tidigt skede till att övergå i konflikter då produktionen av mat drastiskt minskar, familjer och samhällsgrupper bryts ned, ekonomisk migration och flyktingströmmar ökar. Sjukdomen hotar den sociala och ekonomiska utvecklingen när den arbetsföra generationen dör ut. Enligt Världsbanken kan en minskning av antalet vuxna i ett land med 10 % leda till en reduktion av nationalinkomsten med drygt 30 %. Därmed förvärras vanligt förekommande problem som starkt bidrar till riskerna för väpnad konflikt och humanitära katastrofer. Många militära styrkor i Afrika har upp till fem

gångar så hög infektionsgrad som den civila befolkningen. I kombination med försvagade ekonomiska och institutionella strukturer blir landet mer sårbart för både interna och externa konflikter.

Det behövs effektiva nätverk för att arbeta förebyggande och för att kunna distribuera hälsovård och andra nödvändiga resurser för drabbade i de utsatta områdena. Många kyrkor har under lång tid byggt upp sådana nätverk som med stor effektivitet når ut till lokalbefolkningen i många drabbade länder. Det gäller även andra organisationer, som exempelvis World Food Program. I stället för att bygga ut ny infrastruktur för att nå ut med information, prevention och akut hjälp så bör den befintliga användas.

Barnen – och inte minst de föräldralösa – är ofta de mest drabbade av virusspridningen och dess effekter. Många barn dör som små av sjukdomen. Dödligheten bland barn under fem år i sju av de värst drabbade afrikanska länderna söder om Sahara har ökat med mellan 20 och 40 % på grund av hiv/aids. 12 miljoner barn söder om Sahara har förlorat en eller båda sina föräldrar i sjukdomen.

När det gäller diskussionen om hur hiv/aids skall bekämpas, pågår det en intensiv kamp mellan olika strategier. En del organisationer, länder och andra bidragsgivare har fått utstå kritik, inte minst från svenskt håll, för att de fokuserar på ett ändrat sexualbeteende i form av avhållsamhet och trohet. Detta är en kritik som till stora delar skjuter över målet och riskerar att skymma sikten i kampen mot aids. Visserligen borde det vara uppenbart att kondomer kommer att vara en viktig ingrediens i att begränsa spridningen av aids, eftersom andra preventivmedel inte hindrar smitta. ABC-metoden (abstinence, be faithful, condoms), som bl.a. använts med framgång i Uganda, löser inte alla problem. Det behövs en rad andra insatser inte minst på hälsovårdens och jämställdhetens områden. Men att döma ut metoden helt och förespråka ”värdeneutralitet” med bara kondomer och rena sprutor som verktyg är att dra åt de ideologiska skyggglapparna alltför hårt.

Bland de fattigaste av de fattiga är en oproportionerlig del människor med funktionshinder. Det finns nämligen en tydlig koppling mellan fattigdom och funktionsnedsättning. Ofta löper fattiga människor störst risk att få en funktionsnedsättning, och ofta leder en funktionsnedsättning till ökad fattigdom.

Särskilt utsatta är funktionshindrade kvinnor och barn som ofta förvägras grundläggande ekonomiska och sociala rättigheter. För att inkludera frågan om funktionshinder i svenskt utvecklingsamarbete krävs det konkreta åtgärder. Bristen på fakta och statistik är ett stort problem. Det behövs mer och förbättrat samarbete mellan organisationer för funktionshinder och Sidas land- och strategiarbete. Det multilaterala samarbetet behöver även förbättras. Sverige bör arbeta för att frågor om funktionshinder i högre grad än i dag inkluderas i det multilaterala samarbetet inom FN, Världsbanken och EU.

Jag föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad jag framför. Mitt förslag lämnas med anledning av motionerna 2004/05:U302 yrkandena 8 och 9, 2004/05:U331 yrkandena 24 och 36 samt 2004/05:U333 yrkandena 1–9 och 14–17.

23. Hälsfrågor, hiv/aids och funktionshindrades situation, punkt 19 (c)

av Annika Carlsson (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 19 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anføres i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2004/05:U219 yrkandena 7 och 8 samt avslår motionerna 2004/05:U226 yrkandena 23 och 24, 2004/05:U241 yrkandena 1, 3–6 och 8–20, 2004/05:U271, 2004/05:U290 yrkandena 2 och 3, 2004/05:U302 yrkandena 8 och 9, 2004/05:U307 yrkandena 5 och 6, 2004/05:U331 yrkandena 24 och 36, 2004/05:U333 yrkandena 1–9 och 14–17 samt 2004/05:U340.

Ställningstagande

Spridningen av hiv/aids måste utöver det mänskliga lidandet ses som ett säkerhetspolitiskt problem eftersom det riskerar att försvaga det konfliktförebyggande arbetet. Organisationer som arbetar för att stoppa spridningen av hiv/aids bör ha ett säkerhetspolitiskt perspektiv på sitt arbete. Denna kunskap bör de hämta från FN, som de senaste åren har intensifierat arbetet om sambanden mellan hiv/aids och stabilitet respektive säkerhet.

Sjukdomen slår förutom mot jordbruket även hårt mot gemensamma informella institutioner, seder och bruk påverkas, traditionella nätverk urholkas och omvårdnaden om barn och äldre åsidosätts. Det civila samhälle som finns och de frivilligorganisationer som finns i länderna bör få stöd, information och kunskap kring frågor som rör sexuell och reproduktiv hälsa samt hur sjukdomen hiv smittar och sprids.

Ett exempel på hur omfattande aidskatastrofen är ser vi i Zimbabwe. Den officiella statistiken säger att aidsrelaterade sjukdomar kräver fler än 2 500 människoliv varje vecka i Zimbabwe. Den förväntade livslängden har nu minskat till 35 år. Antalet barn som blivit föräldralösa till följd av aids uppskattas ligga runt 1 miljon – av en befolkning på 11 miljoner. Resultatet har blivit ett land med tömd kassakista, ett raserat hälsovårdssystem, isolering från det internationella samfundet och ingen utländsk valuta att köpa mediciner för.

Bromsmediciner mot aids kostar i de flesta fall för mycket för att fattiga människor skall kunna betala för dem. Från samma utgångspunkt avstår läkemedelsföretagen från att forska och producera läkemedel för utvecklingsländernas människor eftersom betalningsstyrkan är svag och lönsamheten uteblir eller blir långt lägre än om man prioriterar betalningsstarka konsumtionsländer. Med tanke på vilket stort hot hiv är för mänskligheten borde FN säkerställa resurser så att WHO får möjlighet att köpa loss patent för bromsmediciner mot aids för att förse utvecklingsländerna med dem. Sverige bör driva denna linje.

Jag föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad jag framför. Mitt förslag lämnas med anledning av motion 2004/05:U219 yrkandena 7 och 8.

24. Handel, skuldavskrivningar och de internationella finansieringsinstitutionerna, punkt 20 (m)

av Göran Lindblad (m), Ewa Björling (m) och Björn Hamilton (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 20 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2004/05:U307 yrkande 10 och avslår motionerna 2004/05:U226 yrkande 21, 2004/05:U279 yrkandena 6–11, 2004/05:U299, 2004/05:U300, 2004/05:U302 yrkande 3, 2004/05:U311 yrkandena 11 och 14, 2004/05:U313 yrkandena 2 och 3, 2004/05:U315 yrkande 8, 2004/05:U317 yrkandena 2–6, 2004/05:U320 och 2004/05:U331 yrkandena 20, 26–30 och 37.

Ställningstagande

Vi anser att man kraftigt bör framhålla vikten av att i ökad utsträckning fokusera på tillväxt som ett instrument för att utrota fattigdom. Utan en snabb ekonomisk tillväxt kommer vi aldrig att kunna förändra dagens situation med att över en miljard människor lever på mindre än 1,3 dollar per dag. De länder som nu lever i svåraste fattigdom är också de länder som lever i isolationism och socialism. Många länder saknar helt handel och investeringar från omvärlden, och för att bryta detta mönster krävs frihandel tillsammans med marknadsekonomiska institutioner, äganderätt och rättsstat för att skapa en uthållig tillväxt.

Sverige skall verka för den globala frihandeln och inom EU och WTO arbeta för att avskaffa tullar och handelshinder så att fattiga länder tullfritt kan exportera varor och tjänster till i-världen. Målet för en ny WTO-runda bör vara att avskaffa alla tullar till i-länderna. Den genomsnittliga tullnivån för industrivaror i EU är i dag 3–4 %. EU:s förhandlingsbud för millenniumun-

dan bör vara noll procent. EU bör, som den största aktören i WTO med betydande subventioner, lägga fram en bindande plan för hur den gemensamma europeiska jordbrukspolitiken skall integreras med världsmarknaden. Subventionerna ger konstlat låga världsmarknadspriser, vilket främst drabbar bönder i u-länderna. På sikt måste målet vara att låta marknaden för jordbruksprodukter fungera utan kvoter, pris- och produktionsinterventioner. Ett samfällt agerande inom ramen för WTO skulle också stabilisera priserna på världsmarknaden. Därigenom skulle en sund världsmarknad för jordbruksprodukter kunna etableras. I hela världen tas konkreta steg mot frihandelssamarbete. I Afrika är tanken att tjugo länder skall grunda COMESA – Common Market for Eastern and Southern Africa. Denna krets kommer sedan successivt att utökas. Målet skall vara fullständig integration. Mercosur i Latinamerika och Asean i Sydostasien är andra framväxande frihandelsområden av stor betydelse. Sverige och EU skall stödja dessa frihandelsansträngningar.

De länder som lyckats bryta fattigdomen har några saker gemensamt och det är inte, som man kanske tror, stor tillgång till naturrikedomar. Det är i stället en stegvis utveckling mot marknadsekonomi, äganderätt, rättsstat och demokrati som gett resultat. Utvecklingen har just kommit stegvis, där den ena faktorn drivit på den andra. Framsteg inom ekonomin har drivit på demokratiseringen. Samtidigt har demokratiseringen drivit på utvecklingen av ekonomin. Däremot har inget land som valt den motsatta vägen lyckats. Socialism, kommunism, planekonomi, diktatur, förtryck och politiserade rättsväsenden har ofelbart visat sig leda till fördjupad fattigdom.

Endast marknadsekonomi, fri företagsamhet och frihandel i kombination med utbildning för alla inom ramen för ett rättssamhälle grundat på demokrati och respekt för mänskliga rättigheter kan ge välstånd till en bred befolkning. Att framhäva de mänskliga rättigheternas universalitet måste vara en hörnsten i svensk utrikespolitik. Svenskt bistånd skall inte utgå till statsmakter som grovt och systematiskt kränker de mänskliga rättigheterna och förtrycker sina medborgare. Vi anser att de centrala villkoren för svenskt bistånd skall vara stöd till rättsstaten, respekt för de mänskliga rättigheterna och utvecklingen av demokrati och marknadsekonomi.

Förutsättningen för att Afrika skall lyckas i sin utveckling är densamma som gäller i resten av världen. Det finns inga hemliga recept eller något slags egna afrikanska vägar. Vi vet av erfarenhet att endast marknadsekonomi kan ge välstånd till en bred befolkning. Den bygger på de faktorer som skänkt välstånd till länder som Sverige och resten av de utvecklade länderna: fri företagsamhet och frihandel i kombination med utbildning för alla inom ramen för ett rättssamhälle. Fundamentalt handlar det om att öppna möjligheterna för den enskilde afrikanen att skapa välstånd för sig och de sina.

Avveckling av tullar och andra handelshinder är dubbelt viktigt för u-länderna därför att det dels ger tillträde till EU:s och andra i-länders marknader, dels möjliggör handel och ekonomiskt samarbete mellan u-länder. Ett

oavslått och viktigt komplement till en skuldavskrivning är att i verklig mening öppna möjligheterna för Afrikas länder att fritt få exportera sina varor och tjänster till de utvecklade länderna. Det är naturligt för ett fattigt u-land att börja handelssamarbetet med sina nära grannar, som ofta är i samma situation. En viktig orsak till djup och omfattande fattigdom är ofta avsaknaden av kontakter, handel och ekonomiskt samarbete. Avveckling av tullar möjliggör småskalig och primitiv handel mellan fattiga grannländer. Det ger ett viktigt bidrag till utvecklingen.

Sverige anses vara ett föredöme i förmågan att hantera skuldkriser. Den första borgerliga regeringen skrev av Sveriges u-landsskulder redan 1978. Den borgerliga regeringen hanterade skuldkrisen 1991–1992 på ett sätt som väckt stor uppmärksamhet och respekt i finansiella kretsar.

Sverige bör också inom EU, Världsbanken och andra forum föreslå att västvärlden gemensamt gör en avskrivning av de högt skuldsatta låginkomstländernas (HIPC) skuldbörda.

Sverige bör än en gång föregå med gott exempel och ta initiativ till en total skuldavskrivning år 2005 för högt skuldsatta låginkomstländer, varav huvuddelen finns i Afrika. Skuldavskrivningen måste ske på ett ansvarsfullt sätt och uppfylla fyra kriterier. För det första måste de frigjorda resurserna komma de fattiga människorna till del, t.ex. genom att satsas på skolor så att alla flickor och pojkar verkligen får en utbildning. Det finns ingen ursäkt för att barn och ungdomar inte går i skolan. Det måste gälla både flickor och pojkar. Lika viktigt är det att satsa på hälsovård. Hiv/aids, malaria, mässling och många andra sjukdomar skördar stora offer. För det andra får skuldavskrivning inte gynna korruption och vanstyre. Det vore illa om pengarna hamnade på ministrars bankkonton. För det tredje får de frigjorda resurserna inte användas för att finansiera krig och konflikter. Det vore illa om de ökade resurser som ställs till u-länders förfogande skulle användas för ökade krigsansträngningar t.ex. i Kongo, ett land där många länder har trupper. För det fjärde får inte skuldavskrivning medföra ny upplåning. Det vore orimligt om fattiga länder gick från en skuldbörda till en ny.

Vi föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad vi framför. Vårt förslag lämnas med anledning av motion 2004/05:U307 yrkande 10.

25. Handel, skuldavskrivningar och de internationella finansieringsinstitutionerna, punkt 20 (fp)

av Cecilia Wigström (fp) och Gabriel Romanus (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 20 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2004/05:U226 yrkande 21 och avslår motionerna 2004/05:U279 yrkandena 6–11, 2004/05:U299, 2004/05:U300, 2004/05:U302 yrkande 3, 2004/05:U307 yrkande 10, 2004/05:U311 yrkandena 11 och 14, 2004/05:U313 yrkandena 2 och 3, 2004/05:U315 yrkande 8, 2004/05:U317 yrkandena 2–6, 2004/05:U320 och 2004/05:U331 yrkandena 20, 26–30 och 37.

Ställningstagande

Många fattiga länder dras med omfattande externa skulder som är ett av flera hinder för deras politiska och ekonomiska utveckling. Det internationella initiativet för de fattigaste och mest skuldsatta länderna, det s.k. HIPC-initiativet (Heavily Indebted Poor Countries) bör fullföljas.

Skuldavskrivningsfrågorna diskuteras inom EU i det s.k. Eurorådet, där Sverige som en följd av folkomröstningsresultatet 2003 inte är företrätt. Detta är problematiskt. Tredje världen kan knappast annat än förlora på att Sverige inte är företrätt i euroländernas diskussion och beslut om gemensamma EU-ståndpunkter visavi finansiella institutioner som Parisklubben, som hanterar skuldavskrivningar, IMF samt internationella ekonomiska konferenser om u-ländernas problem. Skuldfrågan måste icke desto mindre prioriteras. Såväl Sverige som övriga i-länder bör göra mer för att minska skuldbördan i de allra fattigaste länderna.

Skuldavskrivningar måste förses med villkor för ekonomiska och demokratiska reformer. Folkpartiet kan inte acceptera att skulder avskrivs för länder som är ovilliga att genomföra demokratiska och ekonomiska reformer. Det skulle enbart gynna eliten och korruptionen. Utan ekonomiska och politiska reformer kommer länder aldrig att kunna ta sig ur den skuldfälla de hamnat i.

Vi föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad vi framför. Vårt förslag lämnas med anledning av motion 2004/05:U226 yrkande 21.

26. Handel, skuldavskrivningar och de internationella finansieringsinstitutionerna, punkt 20 (v, mp)

av Lotta Hedström (mp) och Sermin Özurküt (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 20 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2004/05:U279 yrkandena 6, 7 och 9–11 samt avslår motionerna 2004/05:U226 yrkande 21, 2004/05:U279 yrkande 8, 2004/05:U299, 2004/05:U300, 2004/05:U302

yrkande 3, 2004/05:U307 yrkande 10, 2004/05:U311 yrkandena 11 och 14, 2004/05:U313 yrkandena 2 och 3, 2004/05:U315 yrkande 8, 2004/05:U317 yrkandena 2–6, 2004/05:U320 och 2004/05:U331 yrkandena 20, 26–30 och 37.

Ställningstagande

Vänsterpartiet menar att det är av avgörande betydelse att den strategi som regeringen har gentemot internationella församlingar är tydlig och transparent. En öppen och offentlig redovisning av Sveriges handlande ökar legitimiteten och trovärdigheten, vare sig allmänhet, politiska partier eller intresseorganisationer delar eller inte delar den handlingslinje Sverige för fram.

Många utvecklingsländer har stora utlandsskulder. Detta hotar utvecklingen och fattigdomsbekämpningen i hela världen. IMF och Världsbanken tog i mitten av 1990-talet initiativ till det som kallas för HIPC (Heavily Indebted Poor Countries). Målet är att de fattigaste länderna skall uppnå en hållbar skuldsituation, där det inte finns något behov av att låna från IMF. Tyvärr har HIPC inte lyckats lösa problemen med skulderna. IMF och Världsbanken måste därför ta ett större ansvar för den utlåning man beviljat och inte påföra låntagarna allt ansvar. Trevande försök har gjorts för att bemöta kritiken mot HIPC, vilket framtagandet av PRS-strategin visar (Poverty Reduction Strategies). PRS är än så länge relativt nytt, så det är svårt att dra långtgående slutsatser av den nya strategin mot fattigdomsbekämpning. Dock verkar det i praktiken inte ha hänt så mycket när det gäller inflytandet för låneländerna och vilken ekonomisk-politisk väg som måste beträddas. Sverige bör i Världsbanken och IMF föra fram åsikten om behovet av att skriva av skulderna till HIPC-länderna utan att som motprestation kräva ekonomiska reformer som är politiskt kontroversiella och/eller tar lång tid att genomföra.

IMF och Världsbanken har med sin storlek en möjlighet att styra resurser till åtgärder som leder till att klimatmålen uppnås. Det hot om klimatförändringar som de flesta nu erkänner finns är ett oerhört stort globalt problem, och en verklig klimatförändring skulle i stor utsträckning drabba de fattiga människorna mest.

Världsbanken satsar fortfarande på väldigt storskaliga projekt såsom dammbyggen, projekt för utvinning och export av fossila bränslen, pappers- och massafabriker, stålverk eller gruvindustri. Det är verksamheter som har stor påverkan på miljön. Många frivilligorganisationer oroar sig för Världsbankens utlåning till projekt som innebär en stor miljöpåverkan och stora förändringar för människor i lokalområdet.

Sverige bör i IMF och Världsbanken agera så att Kyotoprotokollet implementeras och att lån till utvecklingsländerna ligger i linje för att nå klimatmålen. Under de senaste åren har vattenfrågor blivit ett stort diskussionsämne. Omfattande kritik har riktats mot att IMF och Världsbanken

ställer krav på att vattenverk och liknande skall privatiseras för att landet skall beviljas ett lån. Eftersom behovet av ny infrastruktur för vattendistribution ofta är stort blir pressen stor på lånelandet att acceptera villkoren fast man egentligen inte önskar en sådan utveckling.

Distribution av vatten är ett s.k. naturligt monopol och då bör det finnas en demokratisk och gemensam styrning av denna resurs. Om vi skall leva upp till millenniemålen om en halvering av antalet fattiga till år 2015, måste vattentillgångarna säkras och inte vara föremål för profitinriktade företag. Ett privat företag har inget samhällsansvar, och incitamentet för ett privat företag att erbjuda fattiga människor bra och billigt vatten är svagt och de fattiga har en svag betalningsförmåga.

Den svenska regeringen har via sin representant i IMF och Världsbanken röstat för de lånevillkor som ställs på utvecklingsländerna. Inte vid något tillfälle har Sverige röstat emot ett vattenprojekt som skall privatiseras. Officiellt är den svenska linjen att det är självklart att lånevillkoren ska anpassas utifrån utvecklingsländernas perspektiv, men i praktiken verkar det inte ske någon styrning av representanten i den nordisk-baltiska kretsen. Sverige bör i IMF och Världsbanken agera för att privatiseringar inom vattensektorn inte skall vara ett krav för att beviljas lån.

Sverige har goda erfarenheter av att erbjuda hela befolkningen vatten av god kvalitet och till ett lågt pris. Sverige skulle med den kompetens vi i landet besitter kunna dela med oss av vårt kunnande. På 1990-talet stödde vi de baltiska staternas arbete med att bygga upp kommunal vattendistribution. Det är en erfarenhet Sverige bör sprida till övriga delar av världen. Vi bör i internationella institutioner dela med oss av vår erfarenhet och vårt kunnande av att driva vattenverk och vattendistribution i offentlig regi.

Vi föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad vi framför. Vårt förslag lämnas med anledning av motion 2004/05:U279 yrkandena 6, 7, 9–11.

27. Handel, skuldavskrivningar och de internationella finansieringsinstitutionerna, punkt 20 (kd)

av Rosita Runegrund (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 20 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2004/05:U311 yrkandena 11 och 14, 2004/05:U313 yrkandena 2 och 3, 2004/05:U315 yrkande 8 och 2004/05:U331 yrkandena 20, 26–30 och 37 samt avslår motionerna

2004/05:U226 yrkande 21, 2004/05:U279 yrkandena 6–11, 2004/05:U299, 2004/05:U300, 2004/05:U302 yrkande 3, 2004/05:U307 yrkande 10, 2004/05:U317 yrkandena 2–6 och 2004/05:U320.

Ställningstagande

Utlandsskulden för de fattigaste länderna är avsevärt större i dag än för 10 eller 20 år sedan. Löften om radikala avskrivningar har ännu inte infriats. För att skriva av skulderna måste villkor och krav ställas på en sund ekonomisk politik, en demokratisk utveckling och respekt för mänskliga rättigheter, liksom på tydliga och konkreta handlingsplaner för att bekämpa fattigdomen. Kristdemokraterna anser att Sverige bör vara ett föredöme i det internationella samfundet och leda den globala opinionen för skuldavskrivningar och föreslår därför en modell för skuldavskrivning som innebär att den skuldsatta statens små steg mot en sundare och mer demokratisk politisk styrning skall ge betydligt större steg i skuldavskrivning. En återkommande kritik grundar sig i att varken fattigdomsstrategierna eller de råd som Världsbanken eller Valutafonden ger till regeringarna delges eller behandlas av de nationella parlamenten. Även för de internationella ekonomiska organens roll i en global, hållbar utveckling finns behovet av ökad demokrati inom institutioner som Valutafonden och Världsbanken. Dessa institutioner ställer ofta krav på demokrati, öppenhet och ansvar i sin politik gentemot andra länder, men deras egen politik ligger långt ifrån sådana ideal. Långivningen sker under stort hemlighetsmakeri, institutionernas egna beslutsformer är långt ifrån demokratiska. Sverige måste verka för ökad transparens och demokratiska reformer av Världsbankens och Valutafondens beslutsformer och för att de berörda demokratiska parlamentens inflytande ökar i dessa två institutioner.

Sveriges handelspolitik drivs numera tillsammans med de övriga EU-länderna. Därför måste Sverige inom EU verka för en mer rättvis frihandelslinje. Speciellt viktigt är att öppna marknaden för u-ländernas exportvaror. Det är i längden inte försvarbart att genom tullmurar eller andra handels hinder stänga ute de exportvaror som är av störst betydelse för u-länderna. Kristdemokraterna har därför stött det s.k. everything but arms-beslutet som på sikt innebär total tullfrihet för alla varor utom vapen från de fattigaste länderna. De undantagsbestämmelser som finns i EBA är dock inte tillfredsställande, exempelvis det faktum att tullarna på ris, socker och bananer försvinner först 2009 eller att EU förbehåller sig rätten att införa skyddsåtgärder om vissa producentintressen skulle hotas. Kristdemokraterna understryker vikten av att den internationella handeln underkastas krav på miljöskydd och en hållbar utveckling när det gäller påverkan av fysiska transporter. WTO:s kompetens i miljöfrågor bör därför stärkas och samarbetet med andra globala organisationer, inte minst FN:s miljöprogram UNEP, öka. Samtidigt krävs reformer och större resurser inom UNEP självt. En bättre balans mellan frihandelsreglerna och miljömässiga hänsyn får dock inte medföra förtäckt protektionism.

Kristdemokraterna anser att alla multinationella företag baserade i Sverige skall redovisa hur de agerar i förhållande till mänskliga rättigheter utifrån ett antal kriterier. Detta för att öka genomskinligheten för konsumenter, medborgare och tydliggöra för företagen själva hur deras verksamhet påverkar mänskliga rättigheter i länderna där de är verksamma. Företag bör också uppmanas och få hjälp av myndigheter och handelskamrar för att utarbeta en etisk kod för sin verksamhet. Det är viktigt att en sådan kod blir så konkret som möjligt, och därmed realiserbar. Om den innehåller alltför yviga löften är risken stor att den inte fylls med innehåll.

Humanitärt stöd och utvecklingsbistånd är viktigt, men detta måste samverka med andra faktorer och åtgärder för att kunna utrota fattigdomen. Det är främst genom ekonomisk tillväxt som fattigdomen verkligen kan minskas. Därför måste västvärlden ta sitt ansvar och montera ned de handelshinder som i dag hindrar många utvecklingsländer från att delta på världsmarknaden. Avskrivningar av de fattigare ländernas skulder måste också vara ett starkt prioriterat område för utvecklingspolitiken. Men för en rättvisare utveckling krävs också spridning, fördjupning och respekt för de demokratiska principerna och de grundläggande mänskliga rättigheterna. För Sveriges multilaterala biståndssamarbete krävs också utveckling av det handels- och miljötekniska samarbetet för en mer miljövänlig tillväxt i mottagarländerna. Humanitärt stöd och bistånd för att förebygga konflikter och spridningen av sjukdomar och epidemier, framför allt hiv/aids, är ytterligare viktiga prioriteringar.

Regeringen ger i dag löpande information om svenskt agerande och svenska positioner i EU-nämnden. Kristdemokraterna ser dock ett behov av en samlad redovisning som tydliggör svenska positioner och svenska prioriteringar i utformandet av EU:s handelspositioner i WTO men också svenskt agerande inom WTO. Fokus bör ligga på genomförandet av den nya politiken och med speciellt fokus på genomförandet av fattigdoms- och rättighetsperspektivet. Vi ser också ett behov av en utvärdering av nuvarande svenska handelspositioner i förhållande till utvecklingsmålen. Viktigt är också att svenska handelspositioner har de fattigas intressen för ögonen. Exempelvis kan krav på en snabb och total nedmontering av handelshindren i fattiga länder ha en destabiliserande påverkan, motverka utvecklingen och i förlängningen drabba ländernas inhemska livsmedelsförsörjning. Dessa länder, med lite att erbjuda på världsmarknaden annat än råvaror, behöver i stället speciella handelsvillkor för att inte den inhemska produktionen helt skall slås ut.

EU har till stora delar byggt upp sin egen styrka genom den inre marknaden och bör verka som modell för övriga regioner i världen. Utvecklingsländernas försök till regional integration är ofta trevande och ofullständiga. Väl utförda kan de ge länderna ökad ekonomisk, social och politisk styrka. Regional integration skulle dessutom öka dessa länders möjligheter att delta i internationell handel och investeringsflöden på mera rättvisa och jämlika

villkor. EU har här en viktig roll som föredöme. Regional integration är en mycket viktig fredsfrämjande faktor. Tyvärr ser vi i dag att utvecklingsländer inte sällan har höga tullmurar gentemot varandra. Sådana handelshinder bör monteras ned, och detta kan ske exempelvis inom ramen för ett ökat internationellt samarbete.

De fattigaste länderna behöver hjälp att genomföra s.k. tekniksprång för att hoppa över de smutsigaste leden i moderniseringsprocessen. Det krävs gemensamma satsningar från biståndsgivare, näringsliv och mottagarländernas regeringar för att främja modern, innovativ teknik som är anpassad till u-ländernas villkor och till miljömässiga hänsyn. IT-teknik och förnybara energisystem är två exempel på områden som båda kan vara effektiva verktyg för fattigdomsbekämpningen och samtidigt bidra till ett mer hållbart samhälle. Sverige har inlett arbetet med att integrera hållbarhetsperspektivet i biståndet, t.ex. genom att arbeta med miljökonsekvensbeskrivningar, utbildning om ekologiska samband och återställande av förstörda ekosystem, och det är viktigt att våra erfarenheter tas till vara även i EU-biståndet och att Sverige verkar för att större hänsyn tas till miljöaspekter i samtliga biståndsprojekt. Kristdemokraterna vill verka för att en rad förslag inkluderas i samarbete med utvecklingsländer:

- Miljökriterier införs för samtliga biståndsprojekt för att fastställa projektens hållbarhet ur miljösynpunkt.
- Förnybara energikällor och ökad energieffektivitet skall främjas.
- Handel med varor som har framställts i enlighet med kraven om en hållbar utveckling skall främjas.

Kristdemokraterna menar att nya finansieringsmekanismer bör prövas – i synnerhet som de privata investeringarna i dag är väldigt koncentrerade till ett begränsat antal utvecklingsländer. Särskilt intressant är möjligheten att inrätta speciella fonder för globala miljöinsatser, som tydligt skiljs från biståndet. Den globala miljöfonden, Global Environment Facility (GEF), har t.ex. blivit ett viktigt verktyg för miljöinsatser, inte minst för tekniköverföring till u-länderna. Men fonden är i stort behov av ökade resurser. Inom ramen för klimatkonventionen har flera nya fonder bildats för att underlätta finansieringen av klimatrelaterade insatser i utvecklingsländerna. Partnerskap med näringslivet är en möjlighet som bör utnyttjas mera, inte minst inom ramen för globala fonder av detta slag.

Jag föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad jag framför. Mitt förslag lämnas med anledning av motionerna 2004/05:U311 yrkandena 11 och 14, 2004/05:U313 yrkandena 2 och 3, 2004/05:U315 yrkande 8 samt 2004/05:U331 yrkandena 20, 26–30 och 37.

28. Internationella vattenfrågor, punkt 21 (kd, c)

av Rosita Runegrund (kd) och Annika Qarlsson (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 21 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2004/05:U219 yrkande 11 och 2004/05:U302 yrkande 7.

Ställningstagande

Brist på vatten har en rad negativa effekter som hunger och fattigdom. Det finns ungefär lika många extremt fattiga människor i världen, de som lever på mindre än 1 dollar per dag, som det finns människor utan tillgång på rent vatten. I stor utsträckning handlar det om samma människor. Dessa människor behöver ekonomisk tillväxt. Tillgång på vatten är en förutsättning för denna tillväxt och utveckling på flera olika sätt. Industrier är ofta beroende av stora mängder vatten. Bra vattenkvalitet är ofta ett kriterium för lokalisering av investeringar, vilket leder till tillväxt.

Den värsta fattigdomen i världen beror på undermålig livsmedelsproduktion. Eftersom tillgång till, och rätt användande av, vatten är nyckeln till ett effektivt jordbruk leder bristen på vatten till fattigdom. Det finns en stark positiv koppling mellan investeringar i bevattnings-, fattigdomsminskning och livsmedelssäkerhet, menar FN. God hälsa är också en förutsättning för tillväxt. Tillgången på rent vatten är A och O när det gäller att förbättra hälsan i fattiga länder. Många människor i fattiga länder tillbringar mycket tid med att hämta vatten. Ofta går de flera kilometer och bär tunga kärl med vatten. Detta arbete utförs oftast av barn och kvinnor. Det gör det omöjligt för dem att gå i skolan, läsa läxor eller arbeta. Bristen på vatten låser fast dem i fattigdom.

En stor del av bristen på rent vatten och utbyggda avloppssystem i utvecklingsländer kan förklaras med underinvesteringar och bristfälligt underhåll. Den infrastruktur som krävs för att förse människor med vatten har helt enkelt aldrig kommit till stånd.

I Sveriges utvecklingsarbete med fattiga länder bör frågan om människors och företags tillgång till rent och säkert vatten föras in på agendan. I dag handlar för få projekt om vatten.

Vi föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad vi framför. Vårt förslag lämnas med anledning av motion 2004/05:U219 yrkande 11.

29. Internationella miljöfrågor, punkt 22 (kd)

av Rosita Runegrund (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 22 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2004/05:U311 yrkandena 1–4, 7–10, 22 och 24 samt 2004/05:MJ498 yrkande 9 och avslår motionerna 2004/05:Fi228 yrkandena 1–3 och 2004/05:U307 yrkande 8.

Ställningstagande

Begreppet hållbar utveckling definieras ofta som ”en utveckling som tillgodoser dagens behov utan att äventyra kommande generationers möjligheter att tillgodose sina behov”. Generationsperspektivet återspeglar väl de principer som är grundläggande för Kristdemokraternas förhållningssätt till miljön, den s.k. förvaltareprincipen. För att lösa många av de mest hotande problemen krävs en effektivisering av vår egen energi- och resurshantering och teknisk hjälp till utvecklingsländerna att hoppa över smutsiga steg i utvecklingen.

Demokratiska styrelseskick och medborgerlig delaktighet framhålls allt oftare som grundläggande förutsättningar för hållbar utveckling. Vikten av en god samhällsstyrning med öppna arbetsformer på såväl lokal, regional, nationell som internationell nivå betonas därför i det internationella miljö- och biståndssamarbetet. Ett viktigt framsteg från Johannesburg är att man beslutade att genomföra nationella strategier för hållbar utveckling. Medlemsländerna skall senast 2005 ha påbörjat att genomföra nationella strategier för hållbar utveckling. Strategierna berör lokala, regionala, nationella och internationella problem och måste utvecklas genom samarbete med aktörer och företrädare på samtliga nivåer. Strategierna skall även gälla generellt för arbetet inom hela FN-systemet.

Stora delar av hållbarhetsproblemet förnekas i dag. Det borde vara Sveriges uppgift att ta initiativet till en allomfattande internationell diskussion, även som en del av biståndsdiskussionen, där frågan tas upp om vilken typ av kapacitet och kompetens det egentligen är Sverige vill bidra till att bygga upp. Det globala samarbetet i miljöfrågor lider av bristen på starka institutioner. Jämfört med Världshandelsorganisationen WTO, som har en tvistlösningsmekanism och fungerande sanktionsmöjligheter, saknar världssamfundet tillräckliga möjligheter att genomdriva efterlevnaden av olika miljökonventioner. FN:s miljöorgan UNEP uppvisar stora brister när det gäller resurser, personal och befogenheter. Det globala ramverket på miljöområdet måste stärkas.

Det internationella miljösamarbetet måste präglas av ökad forskning för att utveckla hållbar teknik och effektiva system som överförs från västvärlden till utvecklingsländerna. Men det behövs också en starkare internationell miljöinstitution, som kan övervaka miljökonventionerna och främja informationsutbyte, kunskapsuppbyggnad m.m. En internationell överenskommelse om miljöavgifter på transporter är också nödvändig och bör även inkludera flygbränsle.

EU:s roll för den hållbara utvecklingen kan inte överskattas och unionen måste i ökad utsträckning integrera miljöperspektivet i övriga politikområden och i samarbete med utvecklingsländerna. EU-länderna måste även leva upp till Kyotoprotokollet om klimatförändringar genom kraftfulla insatser på hemmaplan, i synnerhet en ökad samordning på energiområdet. Samtliga åtgärder kommer att vara kostsamma, och motionen efterlyser därför nya sätt att finansiera globala miljöinsatser.

Det krävs ett utökat stöd för produktionen av ”globala gemensamma nyttigheter”. Insatserna för att skapa bättre fungerande internationella regelverk och standarder för dessa nyttigheter måste ökas. Det är på främst miljö- och hälsoområdena som det globala och regionala samarbetet är av stor vikt i detta avseende. Eftersom begreppet globala nyttigheter innefattar vitt skilda områden (en god miljö, finansiell stabilitet, frånvaro av internationell terrorism, begränsning av smittsamma sjukdomar etc.) ser vi det som önskvärt att arbetet fokuseras på ett begränsat antal av dessa. Några av de områden som bör prioriteras i arbetet rör kampen för en hållbar utveckling, klimatfrågan och försörjningen av rent vatten.

Globaliseringen integrerar inte bara handel utan även konsumtion och konsumentmarknader. Problemet är att västvärlden sprider en livsstil som inte är långsiktigt hållbar. Självklart skall utvecklingsländerna inte förnekas rätt till utveckling och en bra standard. Tvärtom. Lösningen på problemet är dels att effektivisera den rika världens energi- och resurshantering, dels att erbjuda utvecklingsländerna teknisk hjälp för att undvika smutsiga utvecklingssteg. Behovet av s.k. grön teknik är i dag större än någonsin med tanke på den mycket snabba ekonomiska utveckling som många utvecklingsländer genomgått under senare år. Om mer satsningar gjordes på alternativ energiteknik (t.ex. biomassa och olika former av direktverkande solenergi) skulle mycket stora miljövinster göras.

Jag föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad jag framför. Mitt förslag lämnas med anledning av motionerna 2004/05:U311 yrkandena 1–4, 7–10, 22 och 24 samt 2004/05:MJ498 yrkande 9.

30. Internationella miljöfrågor, punkt 22 (mp)

av Lotta Hedström (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 22 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2004/05:Fi228 yrkandena 1–3 och avslår motionerna 2004/05:U307 yrkande 8, 2004/05:U311 yrkandena 1–4, 7–10, 22 och 24 samt 2004/05:MJ498 yrkande 9.

Ställningstagande

Hotet om klimatförändringar är vår kanske största globala solidaritetsfråga. Det fordrar ett samarbete mellan olika länder och ett samordnat agerande mellan olika myndigheter och departement inom länderna. Detta har Sverige drivit med viss framgång inom EU – men det är viktigt med ett konsekvent agerande också i andra forum. Ett exempel är Världsbanken och andra multilaterala internationella finansieringsinstitutioner. Banken säger sig vilja satsa på förnybar energi men gör tvärtom. Informationen om bankens energiutlåning ur ett klimatperspektiv är bristfällig, och banken har t.ex. inte uppskattat utsläpp av växthusgaser från många av sina projekt. Sedan klimatkonventionen undertecknades i Rio 1992 uppskattas banken av folkrörelser ha satsat närmare 16 miljarder dollar på fossilenergiprojekt, och endast 1 miljard dollar på förnybar energi och hushållning. Bara en bråkdel av bankens pengar satsas på projekt som riktar sig till de fattiga på landsbygden. För just dessa människor är det viktigt med decentraliserade projekt, som ofta är småskaliga och passar dåligt in i bankens program. Internt påtalade förra året tjänstemän inom banken i en PM som miljörelsen kommit över att utlåningen till fossil- och gruvprojekt utgör en ”tydlig och omedelbar fara”. Enligt ett annat internt dokument har dock projekten också tillhört de mest lönsamma.

Beslut i Världsbanken och andra multilaterala internationella finansieringsinstitutioner, som Europeiska investeringsbanken, Asiatiska utvecklingsbanken, Europeiska utvecklingsbanken m.fl., fattas i slutändan av medlemsländerna. Ländernas röststyrka relateras normalt till mängden insatt kapital. Makten ligger således hos de rika länderna. Det är därför viktigt med en öppen diskussion i medlemsländerna om bankernas agerande, och detta förutsätter i sin tur öppenhet och god tillgång till information om både bankens agerande och medlemsländernas ställningstaganden och överväganden.

De multilaterala utvecklingsbankerna omsätter mycket stora summor som direkt eller indirekt kan anses som offentliga medel. Dessa pengar får stor betydelse för utvecklingsinriktningen i de låntagande, normalt fattiga, länderna, och det är viktigt att dessa pengar används för en ekologiskt hållbar utveckling. Sverige bör aktivt verka för en ändring av inriktningen i Världs-

bankens energiutlåning. Minst 20 % av energiutlåningen bör gå till hushållning och projekt baserade på förnybara energikällor. (Kärnkraft och ny storskalig vattenkraft räknas här inte till förnybara energikällor.) Denna andel bör ökas successivt så att hela energiutlåningen om fem år går till hushållning och projekt baserade på förnybara energikällor.

Miljöpartiet anser att informationen till riksdagen bör förbättras. Regeringen bör varje år rapportera till riksdagen hur stor andel av bankens energiutlåning som har gått till hushållning och förnybar energi och hur stor andel som gått till fossilenergiprojekt. Regeringen bör också årligen informera riksdagen om i vilka beviljade fossilenergiprojekt man haft en avvikande uppfattning från majoriteten i bankens styrelse.

Jag föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad jag framför. Mitt förslag lämnas med anledning av motion 2004/05:Fi228 yrkandena 1–3.

31. Biståndets geografiska inriktning, punkt 24 (fp)

av Cecilia Wigström (fp) och Gabriel Romanus (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 24 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2004/05:U226 yrkande 16 och avslår motionerna 2002/03:U284 yrkande 27, 2004/05:U227 yrkandena 1 och 2, 2004/05:U278 yrkande 3, 2004/05:U302 yrkande 11, 2004/05:U331 yrkande 10 och 2004/05:U337 yrkande 4.

Ställningstagande

I den nya politiken för global utveckling pekas inga länder ut, utan Sverige skall samarbeta så som regeringen vid varje tidpunkt bedömer lämpligt.

Folkpartiet menar att det finns en fara i att biståndspolitiken därmed blir ett allmänt utrikespolitiskt instrument med sämre biståndspolitisk måluppfyllelse, en utspädning av svenska erfarenheter och på sikt grundare kunskaper om mottagarna. Bistånd, för att nå framgång i form av en demokratisk utveckling och minskad fattigdom, måste vara långsiktigt. Det är bättre att Sverige koncentrerar sina insatser till ett mindre antal länder och fokuserar på bättre måluppfyllelse.

De länder som bör komma i fråga för långsiktigt samarbete skall vara länder som i allt väsentligt delar våra värderingar vad gäller vikten av demokrati. Detta kriterium gäller både när nya länder skall väljas och när gamla länder successivt skall gallras ut. Det får implementeras successivt

över ett par tre år, men med en klar riktning angiven för varje land så att biståndsdialogens krav på att ta hänsyn till de svenska målen blir trovärdiga för alla inblandade.

Även om Folkpartiet liberalerna anser att svenska biståndsinsatser skall koncentreras till vissa länder skall Sverige fortsätta med humanitärt bistånd dit det kan komma att behövas. Vid akuta konflikter eller naturkatastrofer måste de akuta behoven styra, samtidigt som, igen, även detta bistånds effektivitet och fördelning alltid skall beaktas.

Det bilaterala biståndet måste dessutom samordnas mer med det bistånd och utvecklingssamarbete som utgår från FN och EU, för ökad effektivitet och samordningsfördelar.

Vi föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad vi framför. Vårt förslag lämnas med anledning av motion 2004/05:U226 yrkande 16.

32. Biståndets geografiska inriktning, punkt 24 (kd)

av Rosita Runegrund (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 24 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2002/03:U284 yrkande 27 och 2004/05:U302 yrkande 11 och avslår motionerna 2004/05:U226 yrkande 16, 2004/05:U227 yrkandena 1 och 2, 2004/05:U278 yrkande 3, 2004/05:U331 yrkande 10 och 2004/05:U337 yrkande 4.

Ställningstagande

Flera positiva framsteg har gjorts i många av södra Afrikas länder på senare år. En demokratiseringsvåg, om än svag, har sköljt över kontinenten. Den relativt nybildade Afrikanska unionen (AU) kan ha stor betydelse för att hantera Afrikas alla utmaningar. Men det internationella samfundet har också ett ansvar för att vända utvecklingen i form av radikalare skuldavskrivningar, bättre handelsvillkor och ett mer effektivt utvecklingssamarbete.

Afrika söder om Sahara hamnar längst ned på listan över hur utvecklingen i världens fattigare länder ser ut. Halva befolkningen är drabbad av fattigdom i den här regionen. Här används 14 % av exportinkomsterna till räntor och avbetalningar. Det är pengar som egentligen skulle behövas till annat, såsom förbättrad hälsovård och utbildning. Den privata konsumtionen minskar liksom de inhemska investeringarna. Inflödet av direkta investeringar från utlandet är inte tillräckligt stort för att kompensera utbetalningarna på grund av skulderna.

En ytterligare ödesfråga för regionen är hivepidemin, som här mer än någon annanstans håller på att förändra hela samhällsstrukturer. De mediciner som skulle kunna hjälpa de drabbade finns inte tillgå på sjukhusen – ofta för att de är för dyra. Därmed bidrar även vanligare sjukdomar till de höga dödstal som leder till att Afrika mister sin största resurs – sina befolkningar.

Före detta kolonialmaktens övergrepp och exploatering får inte heller glömmas bort och det ansvar som åligger många länder i väst för att stödja f.d. koloniers återuppbyggnad. Samtidigt med detta måste det rena biståndet kompletteras med samarbete på fler plan, inte minst inom det handelspolitiska området.

För en verkningsfull fattigdomsbekämpning krävs insatser på en rad olika områden. Fungerande marknader behövs för att den privata sektorn skall kunna bidra till ekonomisk och social tillväxt och fördelning av tillgångar så att alla grupper i samhället får ta del av tillväxten (som exempelvis odlingsbar mark, utbildning och rent vatten). Alla delar är viktiga för att fattigdomen skall kunna utplånas långsiktigt. Strategierna för utvecklings-samarbetet måste utarbetas i dialog med regeringarna så långt detta är möjligt. När risken finns att biståndet inte når till de bäst behövande, bör det kanaliseras genom frivilligorganisationer i landet. Bland åtgärder som krävs ingår bl.a. att öka tillgången till krediter, mark, kunskap och teknologi, stödja småföretagsamhet och kooperativ på mikronivå, skapa arbetstillfällen, öka tillgången till rent vatten, bostad, primärvård, grundutbildning och infrastruktur och inte minst skapa förutsättningar för återvändande flyktingar att integreras i samhället och få en försörjning. För att dessa grundläggande åtgärder skall få bärighet måste demokratin på alla nivåer i samhället stärkas och korruptionen bekämpas.

Fattigdom och krig slår alltid hårdast mot barnen. Det är barn som främst insjuknar i malaria och dör av sjukdomen. Det är barnen som dör i barnsjukdomar, diarréer och stelkramp som en följd av undernäring och nedsatt motståndskraft. Under år 2003 avled mer än 10 miljoner barn i sjukdomar som hade kunnat förhindras genom vaccination och förebyggande behandling. I Zimbabwe kan 70 % av barnadödligheten under fem år tillskrivas hiv/aids. Minornas främsta offer är också barn som inte tänker på att hålla sig till anvisade minröjda stigar och vägar.

Nyckeln till en god utveckling för Afrikas barn är grundläggande hälso- och sjukvård och en grundutbildning för barnen. Dessa rättigheter måste tillgodoses.

Fattigdom, inbördeskrig, familjeproblem, hiv/aids och föräldralöshet har tvingat alltför många barn till ett liv på gatan. Barn som lever på gatan är utlämnade och sårbara och far illa. För flickor som lever på gatan är riskerna mycket stora att de utnyttjas sexuellt eller hamnar i prostitution.

Jag föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad jag framför. Mitt förslag lämnas med anledning av motionerna 2002/03:U284 yrkande 27 och 2004/05:U302 yrkande 11.

33. Biståndets geografiska inriktning, punkt 24 (v)

av Sermin Özurküt (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 24 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2004/05:U227 yrkandena 1 och 2 samt avslår motionerna 2002/03:U284 yrkande 27, 2004/05:U226 yrkande 16, 2004/05:U278 yrkande 3, 2004/05:U302 yrkande 11, 2004/05:U331 yrkande 10 och 2004/05:U337 yrkande 4.

Ställningstagande

Utskottet förklarar i sitt övervägande att Sverige förbereder en samlad strategi för hur Afrikanska unionen bäst kan stödjas i arbetet för fred och utveckling. Sverige arbetar bilateralt med olika konflikter som präglar regionen, och landet spelar en aktiv roll i fredsprocessen i Somalia. Sverige har aktivt agerat när det gäller krisen i Darfur och stött fredsprocessen i södra Sudan. Utskottet konstaterar vidare att EU arbetar aktivt med olika konflikter och interna problem inom länderna och har stött Afrikanska unionen och fört en politisk dialog med länderna på Afrikas horn. Det görs säkerligen åtskilligt i olika frågor på olika håll. Vad Vänsterpartiet avsåg med sin motion var inte att räkna upp ett antal länder i Östafrika där det inom länder och mellan länder fanns konflikter. Hade detta varit vårt syfte hade vi inte skrivit en motion utan flera motioner – en om varje konflikt. Syftet med en enda motion var att försöka komma åt att det när det gäller Östafrika handlar om en sammanhängande väv av konflikter och att det därför krävs en mer sammanhängande analys med åtföljande strategi för att kunna komma till rätta med regionens problem. En händelse i ett land eller mellan två länder har en benägenhet att påverka flera andra länder i regionen. Följaktligen krävs en mer övergripande strategi för Sverige och EU för hela området. Vi efterlyser fortfarande en sådan.

Jag föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad jag framför. Mitt förslag lämnas med anledning av motion 2004/05:U227 yrkandena 1 och 2.

34. Biståndets genomförande och organisation, punkt 25 (m)

av Göran Lindblad (m), Ewa Björling (m) och Björn Hamilton (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 25 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2004/05:U307 yrkandena 11, 12 och 16 samt avslår motionerna 2004/05:U226 yrkandena 17, 19 och 20 samt 2004/05:U307 yrkande 17.

Ställningstagande

Det är en svår balansgång att utforma bistånd som verkligen främjar utvecklingen. Ofta ges bistånd med utgångspunkt i givarlandets perspektiv. Inte sällan framstår själva givandet som det viktiga i stället för den utveckling som skall bli resultatet. I ett avseende är det oundvikligt. Det är givarlandet som anger biståndets omfattning och i allt väsentligt även dess inriktning. Arbete med bistånd gällande strategi och ledning måste i större utsträckning vara mer framåtsyftande och i linje med FN:s millenniemål samt utöver dessa respektera de mänskliga rättigheterna och demokrati. Utöver detta vore det önskvärt om biståndsarbetet kunde utformas i ett givarlands miljö. Därför bör utarbetandet av PRSP-initiativ (Poverty Reduction Strategy Paper) stödjas i ännu större omfattning än vad som sker i dag. Kompetensen för de fattiga länderna att själva formulera sina strategier och nationella planer bör ytterligare förstärkas som ett led i egen självständig utveckling.

En stor komplikation när det gäller landstrategier och val av länder att arbeta i är frågan om korruption. Ofta är det i de länder där mycket korruption förekommer som biståndet också behövs som mest. Därför ingår alltid en riskbedömning när det gäller beslut av länderval. Vi vet att i flera av de mest korrupta länderna är också nöden som störst, och det blir då en svår avvägning hur biståndet skall kanaliseras. Sverige skall bidra till att hjälpa de mest utsatta länderna, detta är en självklarhet. Det måste också vara lika tydligt att vi snabbt avbryter biståndet när vi upptäcker att resurserna hamnat hos fel instans eller till andra medel än det vi från början avsett. För att uppnå nolltolerans mot korruption av svenskt bistånd behöver vi större öppenhet och en ytterst tydlig strategi för hur vi omedelbart bör reagera i dessa situationer och hur vi på mesta möjliga sätt kan kontrollera att resurserna verkligen når fram till sin beslutade destination samt att de används på det mest effektiva sättet.

Systemet med landramar bör avskaffas till förmån för avtal med strikta villkor gällande korruption, effektivitet och demokratiutveckling.

Det finns därför all anledning att medvetet koncentrera det svenska biståndssamarbetet till de länder där vi mest effektivt kan bidra till att utrota fattigdomen. Sveriges biståndsinsatser bör fokuseras på Afrika söder om Sahara. *Good governance* är en förutsättning för direkt budgetstöd till statsmakter. Vi måste också ompröva formen av bistånd till flera länder. I många fall kan man i stället för ekonomiska resurser bistå med integrationsutveckling och kunskapsöverföring. Båda dessa delar måste få en alltmer dominerande roll i biståndet till olika länder.

Vi föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad vi framför. Vårt förslag lämnas med anledning av motion 2004/05:U307 yrkandena 11, 12 och 16.

35. Biståndets genomförande och organisation, punkt 25 (fp)

av Cecilia Wigström (fp) och Gabriel Romanus (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 25 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2004/05:U226 yrkande 17 och avslår motionerna 2004/05:U226 yrkandena 19 och 20 samt 2004/05:U307 yrkandena 11, 12, 16 och 17.

Ställningstagande

En ny profilenhet inom Sida med 15–20 fasta tjänster som skall stödja kommuner, organisationer och vänorter kring Östersjön skall etableras på Gotland. Medlen för att finansiera de nya projekten skall tas från det nuvarande östbiståndet. Att använda biståndsmedel för att finansiera regionalt samarbete kring Östersjön går stick i stäv med den av riksdagen beslutade politiken för global utveckling som har fattigdomsbekämpning som huvudmål.

Vi föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad vi framför. Vårt förslag lämnas med anledning av motion 2004/05:U226 yrkande 17.

Särskilda yttranden

1. Anslagen för 2005 under utgiftsområde 7 Internationellt bistånd m.m., punkt 1 (m)

Göran Lindblad (m), Ewa Björling (m) och Björn Hamilton (m) anför:

En riksdagsmajoritet bestående av socialdemokrater, vänsterpartister och miljöpartister beslutar den 24 november att fastställa ekonomiska ramar för de olika utgiftsområdena i den statliga budgeten och att göra en beräkning av statens inkomster avseende 2005. Samtidigt fastställs utgiftstaket för staten inklusive ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten för åren 2005 och 2006.

Moderaterna har i partimotion 2004/05:Fi231 En politik för arbete och i kommittémotioner förordat en annan inriktning av den ekonomiska politiken och budgetpolitiken. Moderaternas förslag syftar till att bryta bidragsberoende och utanförskap, ge fler medborgare makt över den egna vardagen samt trygga goda statsfinanser och en långsiktig finansiering av välfärden. Vi vill satsa på offentliga kärnverksamheter som sjukvård, rättstrygghet och skola i stället för på bidragssystemen.

När riksdagens majoritet genom rambeslutet valt en annan inriktning av politiken deltar vi inte i det nu aktuella beslutet om anslagsfördelningen inom utgiftsområde 7 Internationellt bistånd.

I vår anslagsmotion 2004/05:U293 samt i kommittémotion 2004/05:U307 har vi redovisat vilken fördelning av anslagen inom utgiftsområde 7 som vi förordar.

Det är fel att sätta ett utbetalningsmål som enbart är kvantitativt. Sverige bör i stället fokusera på kvalitet och resultat. Vi menar att utvecklingspolitiken behöver en nystart för att snabbt kunna bryta den onda cirkeln så att fattigdomsutrotningen kan påbörjas på allvar.

Även bistånd som ger god effekt skall successivt avvecklas när landet blir en etablerad demokratisk medelinkomstekonomi. Landet självt måste ta över ansvaret för viktiga samhällsfunktioner. Det får inte i längden vara en uppgift för utomstående. Tidsperspektivet i biståndet har alltså en central betydelse för resultatet. Nedtrappning av ett generöst bistånd måste påbörjas tidigt. Den exakta takten i avvecklingsprocessen kan behöva avvägas med hänsyn till utvecklingsnivån. Bistånd med perspektiv att fortgå i decennier är dock inte rimligt ur utvecklingsperspektiv. Det visar inte minst erfarenheter från länder med stort och ihållande biståndsberoende.

I stället för ett bistånd som fortsätter decennium ut och decennium in bör man koncentrera sig på en mer kortvarig och bred igångsättning av egna utvecklingsansträngningar. Detta bör kunna ske tillsammans med ett kortvarigt kraftigt ekonomiskt stöd i form av ansvarsfulla skuldavskrivningar i kombination med fyra olika kriterier. För det första måste de frigjorda resurserna komma de fattiga människorna till del, t.ex. genom att satsas på skolor så att alla flickor och pojkar verkligen får en utbildning. För det andra får skuldavskrivning inte gynna korruption och vanstyre. För det tredje får de frigjorda resurserna inte användas för att finansiera krig och konflikter. För det fjärde får inte skuldavskrivning medföra ny upplåning.

Med vårt synsätt kommer biståndet att behållas på dagens nivå. I nästa skede sker en ökning på grund av skuldavskrivning och fokusering på snabb fattigdomsutrotning i Afrika. På längre sikt skall biståndet avvecklas i takt med att länderna får en kraftig egen tillväxt, vilket är det normala för fattiga u-länder. Katastrofbiståndet påverkas inte av våra förslag.

Sverige bör inom EU, Världsbanken och i andra former föreslå att västvärlden gemensamt avskriver de högt skuldsatta låginkomstländernas (dvs. de fattigaste u-länderna) skulder under tydliga villkor. Sverige bör gå före genom att förklara sig berett att avstå från sin del i de fordringar det gäller, som torde motsvara 1 % av en avskrivning. Totalt bedöms detta röra sig om ca 200 miljarder dollar, varav Sveriges andel skulle bli ca 2 miljarder dollar.

Vår exakta anslagsfördelning framgår av nedanstående tabell:

Belopp i tusental kronor

Anslag	Regeringens förslag	Anslagsför- ändring
8:1 Biståndsverksamhet (inkl. Fredsfrämjande verksamhet)	21 732 194	-3 742 299
Summa	22 417 678	-3 742 299

2. Anslagen för 2005 under utgiftsområde 7 Internationellt bistånd m.m., punkt 1 (fp)

Cecilia Wigström (fp) och Gabriel Romanus (fp) anför:

Folkpartiet har förordat en annan inriktning av den ekonomiska politiken och budgetpolitiken än den regeringen och dess stödpartier föreslår. För utgiftsområde 7 Internationellt bistånd har Folkpartiet föreslagit en högre ram än regeringen och dess stödpartier. Genom riksdagens beslut den 24 november 2004 med anledning av betänkande 2004/05:FiU1, vari behandlas budgetpropositionens förslag till utgiftsram för bl.a. utgiftsområde 7, skall summan av de till utgiftsområdet hörande utgifterna högst uppgå till 22 417 678 kr. Anslagen inom varje utgiftsområde skall därtill fastställas genom ett särskilt riksdagsbeslut. Utrikesutskottet lägger i detta betänkande fram förslag beträffande anslagsfördelningen inom utgiftsområde 7.

Med anledning av Folkpartiets förslag till högre belopp för utgiftsområdet och förslag till fördelning på anslagen inom utgiftsområdet (se tabell i bilaga 2 till betänkandet) vill Folkpartiet lyfta fram följande:

Sverige skall vara ett föredöme och gå i spetsen för en generös biståndspolitik. Folkpartiet vill se en kraftig satsning på biståndet och välkomnar därför att regeringen i årets vårbudget presenterar en tidtabell för hur enprocentsmålet skall uppnås till 2006. Dock har kritik framförts, bl.a. från Sida, som har uttryckt oro över den kraftiga medelsuppgången från år 2005 till 2006. Det reser frågor om regeringen i praktiken kommer att lyckas återställa enprocentsmålet till 2006.

Folkpartiet föreslår att biståndet höjs med 1 300 miljoner kronor för 2005, jämfört med regeringens förslag. Vårt förslag innebär en tvåhövdad satsning på Östafrika/Afrikas horn och Stora sjöregionen. Regionerna är svårt sargade av svält och krig. FN har t.ex. kallat situationen i Sudan för världens största humanitära katastrof. Förutom situationen i Sudan kan områdena sammantaget karakteriseras som krutdurkar, där fattigdom och diktatur kan tjäna som grogrund för terrorism. Situationen i områdena har dessutom bäring på utvecklingen och stabiliteten i närliggande regioner.

De akuta behoven måste styra den omedelbara medelstilldelningen. WFP, FN:s livsmedelsprogram, har en viktig roll att spela vid humanitära katastrofer, likaså UNHCR som är en central aktör i arbetet med att ge skydd till människor på flykt samt WHO som hanterar situationer av ohälsa. Dessutom vill vi avsätta medel till Läkare utan gränser och dess arbete med medicinsk katastrofhjälp. Folkpartiet anslår 325 miljoner kronor ytterligare till vart och ett utav dessa organ (WFP +337,2 miljoner kronor; UNHCR +337,2 miljoner kronor; WHO +337,2 miljoner kronor). Behovet av demokratifrämjande insatser i det aktuella området på längre sikt är av stor betydelse. Folkpartiet menar att en Marshallplan för demokratisering och utveckling i regionerna skall skapas. Goda demokratiseringsexempel som Somaliland bör lyftas fram. Sveriges roll som pådrivare av en utveckling mot demokrati i dessa stater kan inte nog understrykas.

Bilateralt stöd till icke-demokratiska regimer bör undvikas. I stället skall biståndet till sådana länder kanaliseras via enskilda organisationer och stöd ges till den demokratiska oppositionen (337,2 miljoner kronor). De länder som bör komma i fråga för långsiktigt utvecklingssamarbete skall vara länder som i allt väsentligt delar våra värderingar när det gäller vikten av demokrati. Vår kritik mot brist på demokratisk utveckling i främst Laos och Vietnam menar vi bör leda till en utfasning av biståndet till dessa länder. Vi vill prioritera insatser för de kvinnor och flickor som riskera att dras in i människohandel, speciellt i Central- och Östeuropa. Regeringen instämmer i att arbetet med sådana insatser är av hög prioritet men anger inga särskilda åtgärder för att bekämpa *trafficking*-problematiken. Vi anser det vara särskilt viktigt att prioritera insatser för återuppbyggnaden av ett demokratiskt Irak, men även fortsatta insatser i Afghanistan behövs.

3. Anslagen för 2005 under utgiftsområde 7 Internationellt bistånd m.m., punkt 1 (kd)

Rosita Runegrund (kd) anför:

Kristdemokraterna har förordat en annan inriktning av den ekonomiska politiken och budgetpolitiken än den regeringen och dess stödpartier föreslår. För utgiftsområde 7 Internationellt bistånd har Kristdemokraterna föreslagit en högre ram än regeringen och dess stödpartier. Genom riksdagens beslut den 24 november 2004 med anledning av betänkande 2004/05:FiU1, vari behandlas budgetpropositionens förslag till utgiftsram för bl.a. utgiftsområde 7, skall summan av de till utgiftsområdet hörande utgifterna högst uppgå till 22 417 678 kr.

Anslagen inom varje utgiftsområde skall därtill fastställas genom ett särskilt riksdagsbeslut. Utrikesutskottet lägger i detta betänkande fram förslag beträffande anslagsfördelningen inom utgiftsområde 7. Med anledning av Kristdemokraternas förslag till högre belopp för utgiftsområdet och förslag till fördelning på anslagen inom utgiftsområdet (se tabell i bilaga 2 till betänkandet) vill Kristdemokraterna lyfta fram följande:

I FN:s utvecklingsdeklaration, den s.k. millenniedeklarationen, har världens ledare och länder åtagit sig att prioritera kampen mot fattigdomen. Det handlar bl.a. om att halvera fattigdomen på jorden och halvera antalet människor som lever i akut hunger. Det handlar också om ett löfte att verka för att alla barn har rätt till skolgång, att minska barna- och mödradödligheten samt inte minst att vända trenderna för och minska spridningen av hiv/aids. Biståndet måste alltid ha en frigörande dimension. Skapandet av ett biståndsberoende hos mottagarländerna bör därför undvikas, liksom att bistånd satsas i olämpliga projekt där medlen hamnar i fel händer.

Överföringen av resurser från den rika världen till utvecklingsländerna har minskat under senare år. Sverige har under lång tid haft en hög biståndsprofil och framstått som ett föredöme för andra länder. Redan 1968 beslutades att det svenska biståndet skulle uppgå till 1 % av vårt lands BNP (bruttonationalprodukten). Kristdemokraterna anser att biståndet i största möjliga mån bör styras av behovet i omvärlden. I dag är behoven för utvecklingsinsatser enorma, och därför behövs det ett kraftigt internationellt bistånd. Behoven överstiger vida de insatser som görs av västländerna. Inte minst därför är det viktigt med opinionsbildning från svenskt håll för en ökad bistånds nivå i världen, men också att vi själva höjer ambitionerna och att 1 % efter 2006 skall betraktas som ett golv och ett minimum. Kristdemokraterna anser att utgiftsposten snarast bör uppgå till det uppsatta målet på 1 % av BNI, och vi ser med glädje på att regeringen nu föreslår att biståndet skall uppnå 1 % under mandatperioden. Det som oroar är dock att ökningen är så kraftig under 2006 gentemot 2005.

Kristdemokraterna står fast vid sitt tidigare mål och anser att Sverige via statsbudgeten skall ge minst 1 % av BNI i internationellt bistånd under mandatperioden. Regeringen går oss här till mötes vad gäller 2006. Vi anser

dock att mer resurser skulle behövas tidigare och anslår därför högre anslag redan 2005, för att satsa på hiv/aids-bekämpning. Vi gör också en del omfördelningar av medel inom ramen för regeringens föreslagna anslagsnivå. För anslaget Biståndsverksamhet är Kristdemokraternas ram 200 miljoner kronor högre än regeringens för år 2005.

Kristdemokraterna ökar anslagen till hiv/aids-bekämpning och inför en egen delpost för ett nytt sådant anslag på 500 miljoner kronor, varav 200 miljoner kronor är de extra medel som Kristdemokraterna satsar utöver regeringens föreslagna budgetnivå. Resterande belopp är resultat av omfördelning. Till FN:s flyktingarbete inom ramen för UNHCR vill vi utöver regeringens föreslagna ökning ytterligare tillföra 50 miljoner kronor. Till anslaget för humanitära insatser vill vi, utöver regeringens ökning, anslå 100 miljoner ytterligare. Därtill vill vi anslå 100 miljoner kronor till Unicefs arbete för barn utöver vad regeringen förslagit för att utöka Unicefs resurser och möjligheter att förbättra analys, statistik och undersökningar för att tydliggöra barns utsatthet vid konflikter och krig. De omfördelningar som blir följderna av dessa satsningar är att anslaget till Asien, Mellanöstern och Nordafrika minskar med 250 miljoner kronor, att anslaget till Östeuropa och Centralasien minskar med 150 miljoner kronor samt att anslaget till Latinamerika minskar med 150 miljoner kronor.

4. Biståndsmålen, avbindningen av biståndet m.m., punkt 8 (v)

Sermin Özurküt (v) anför:

Vänsterpartiet anser att regeringen bör redovisa hur den nya politiken av ökad samordning och samstämmighet mellan olika politikområden när det gäller fattigdomsbekämpningen. En sådan redovisning skulle medverka till att den nya politiken får den ”pådrivande” funktion som riksdagen efterlyst. Det bör finnas krav på konsekvensanalyser i beredningen av regeringens beslut utifrån fattigdoms- och rättighetsperspektivet i enlighet med riksdagens tillkännagivande.

5. Biståndsmålen, avbindningen av biståndet m.m., punkt 8 (v)

Sermin Özurküt (v) anför:

UNHCR:s verksamhet finansieras genom årliga bidrag från medlemsstaterna. Detta är en olycklig ordning. Organisationen får svårigheter med sin planering eftersom finansieringen blir osäker och fluktuerande. Dessutom kan UNHCR riskera att drabbas av tunghäfta när det är påkallat att framföra kritik mot någon av de viktigaste bidragsgivarna, t.ex. Sverige. Regeringen bör i FN verka för att UNHCR skall finansieras via FN:s budget.

UNHCR:s mandat omfattar bara flyktingar som passerat en nationsgräns. Numera utgör de s.k. internflyktingarna en mycket stor del av alla flyktingar. Rapporter visar att kvinnor som flyr undan s.k. hedersrelaterat våld ofta tar sin tillflykt till fängelser i området för att undvika att utsättas för

s.k. hedersmord. På grund av risken för och seriositeten i hoten om hedersmord kan de tvingas att tillbringa resten av sina liv i fängelse. Dessa kvinnor kan inte fly till något annat land för att omfattas av UNHCR:s skydd. Visserligen gör UNHCR redan i dag viktiga humanitära insatser för internflyktingar, men det är viktigt att mandatet utvidgas så att organisationen t.ex. får möjlighet att vid behov hjälpa internflyktingar att lämna sitt hemland. Regeringen bör i alla lämpliga sammanhang verka för en sådan utvidgning av UNHCR:s mandat.

6. Beräkning av bistånd enligt OECD/DAC, punkt 15 (v)

Sermin Özürküt (v) anför:

Vad som räknas som bistånd bestäms av OECD:s utvecklingskommitté. Det finns i dag en relativt stor okunnighet om vad som pågår i denna kommitté och vilken politik Sverige driver där. Regeringen bör därför årligen redovisa vilka kriterier som gäller, vad som är under diskussion, vilken politik Sverige för och hur Sverige har agerat i de olika diskussioner som förs inom OECD. Det avgörande är att kriterierna skärps så att biståndet inte används till sådant som direkt eller indirekt motverkar utveckling och främjande av mänskliga rättigheter.

7. Biståndets geografiska inriktning, punkt 24 (m)

Göran Lindblad (m), Ewa Björling (m) och Björn Hamilton (m) anför:

Sida är verksamt i över hundra länder. Man försöker göra allting överallt. En så diversifierad verksamhet är omöjlig att leda och kontrollera på ett tillfredsställande sätt. Lika uppenbart är det omöjligt att upprätthålla både lokalkännedom och fackkunskaper på alla områden. De breda kontaktytor och fasta relationer som är så nödvändiga för ett effektivt bistånd försvåras också. Det finns därför all anledning att medvetet koncentrera det svenska biståndssamarbetet till de länder där vi mest effektivt kan bidra till att utrota fattigdomen. Sveriges biståndsinsatser bör fokuseras på Afrika söder om Sahara. *Good governance* är en förutsättning för direkt budgetstöd till statsmakter. Kunskapsöverföring måste få en alltmer dominerande roll i biståndets utformning. Det är angeläget att medverka till att skapa framgångsrika exempel som inspirerar övriga länder.

Det gäller att skapa incitament för en god och snabb standardökning i Afrika där det övergripande målet för biståndet måste vara att främja en snabb utrotning av fattigdomen. Förutsättningen för att Afrika skall lyckas i sin utveckling är densamma som gäller i resten av världen. Det finns inga hemliga recept eller något slags egna afrikanska vägar. Vi vet av bitter erfarenhet att endast en dynamisk marknadsekonomi där företagsamhet och arbetsvilja står i centrum kan ge välstånd till en bred befolkning. Den bygger på de faktorer som skänkt välstånd till länder som Sverige och resten av de utvecklade länderna: fri företagsamhet och frihandel i kombination med utbildning för alla inom ramen för ett rättssamhälle grundat på demo-

krati och respekt för de mänskliga rättigheterna. Fundamentalt handlar det om att öppna möjligheterna för den enskilde afrikanen att skapa välstånd för sig och de sina.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2004/05:1 Budgetpropositionen för 2005 Utgiftsområde 7:

1. Riksdagen fastställer biståndsramen för internationellt utvecklings-samarbete till 0,882 procent av vid budgeteringstillfället beräknad bruttonationalinkomst (BNI) för 2005 (avsnitt 3.1),
2. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2005 för ramanslaget 8:1 Biståndsverksamhet göra ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför utgifter på högst 36 235 000 000 kronor efter 2005 (avsnitt 3.8.1),
3. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2005 för ramanslaget 8:1 Biståndsverksamhet ställa ut garantier som inklusive tidigare ställda garantier uppgår till högst 12 614 700 000 kronor (avsnitt 3.8.1),
4. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2005 för ramanslaget 8:5 Avsättning för förlustrisker vad avser garantier för finansiellt stöd och exportkreditgarantier ställa ut garantier för finansiellt stöd till länder i Östeuropa som inklusive tidigare ställda garantier uppgår till högst 950 000 000 kronor (avsnitt 3.8.5),
5. Riksdagen bemyndigar regeringen att för budgetåret 2005 anvisa anslaget under utgiftsområde 7 Internationellt bistånd, såvitt avser anslag som står till regeringens disposition, enligt följande uppställning:
6. Riksdagen tillkännager vad Riksrevisionens styrelse föreslår att för anslaget 8:6 Riksrevisionen: Internationella uppdrag skall 2005 finnas en anslagskredit på högst tre procent av anvisat anslag (avsnitt 3.8.6),
7. Riksdagen bemyndigar för Riksrevisionens styrelse budgetåret 2005 anvisat anslag under utgiftsområde 7 Internationellt bistånd, såvitt avser anslag Riksrevisionen, enligt uppställning under avsnitt 1.

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2002

2002/03:U284 av Alf Svensson m.fl. (kd):

27. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om vikten av att i utvecklingssamarbetet stödja fredsavtal och fredsuppbyggande processer i syfte att hindra nya konflikter och främja utveckling och tillväxt.

2002/03:U313 av Agne Hansson m.fl. (c):

16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att förebyggande av konflikter, krishantering samt uppföljning efter konflikter måste ges större vikt i biståndspolitiken.

2002/03:U322 av Bo Lundgren m.fl. (m):

19. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att svenskt bistånd ej skall gå till statsmakt som grovt kränker mänskliga rättigheter eller som för anfallskrig.

2002/03:Fö271 av Lars Ångström m.fl. (mp, fp, v):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att Sverige och Sida åtminstone inte minskar, utan snarare ökar, sitt stöd till humanitär minröjning.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att svenska humanitära minröjningsinsatser inte får utgöras av isolerade insatser, utan måste integreras i en genomtänkt biståndspolitik där lokalbefolkningen bör ansvara för genomförandet medan Räddningsverket bidrar med planering, ledning, utbildning och kvalitetssäkring.

Motion från allmänna motionstiden hösten 2003

2003/04:Ju447 av Lars Leijonborg m.fl. (fp):

11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att utöka biståndet till Östeuropa.

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2004

2004/05:Fi228 av Ingegerd Saarinen m.fl. (mp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om inriktningen på Sveriges agerande beträffande energiutlåningen i Världsbanken och andra internationella finansieringsinstitutioner.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om regeringens årliga rapportering till riksdagen om inriktningen på bankens energiutlåning.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om regeringens årliga rapportering till riksdagen om dess ställningstagande angående beviljade fossilenergiprojekt i banken.

2004/05:U219 av Maud Olofsson m.fl. (c):

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförts om att landsbygds- och jordbruksutvecklingen måste få
än högre prioritet i samarbetet med utvecklingsländer.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförts om kvinnor och deras roll i familjeförsörjningen och
resursanvändningen.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförts om att överföring av traditionell kunskap är en viktig del
i livsmedelsförsörjningen.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförts om kunskapsbygge runt sexuell och reproduktiv hälsa och
det civila samhällets roll i kampen mot hiv/aids.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförts om att Sverige i FN bör driva linjen att WHO skall få
möjlighet att köpa loss patent för bromsmediciner mot aids för fat-
tiga länders räkning.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförts om att lägga större tyngd på vattenprojekt i det svenska
utvecklingssamarbetet.
13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförts om att det är viktigt att omvärlden inte minskar sitt stöd
till UNHCR:s arbete.

2004/05:U225 av Cecilia Wigström m.fl. (fp):

11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförts om att bilateralt biståndssamarbete bör villkoras med krav
på demokrati och respekt för mänskliga rättigheter.
14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförts om betydelsen av oberoende och fria massmedier och att
stöd till dessa skall vara en viktig del av svenskt demokratibistånd.

2004/05:U226 av Lars Leijonborg m.fl. (fp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförts om s.k könskonsekvensanalyser i biståndet.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförts om att demokrati bör vara det överordnade målet för
svenskt utvecklingssamarbete.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförts om bistånd i diktaturstater genom enskilda organisationer.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförts om kontroller som söker säkerställa att bistånd i odemo-
kratiska länder inte i sista hand tillfaller totalitära regimer.

6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförs om att Sverige bör fasa ut bistånd till odemokratiska
länder som inte uppvisar trovärdig vilja att genomföra politiska
reformer.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförs om att Sverige bör utarbeta en strategi för att stärka
demokratirörelser.
13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförs om att det i Sidas regeringsbrev bör tas hänsyn till
situationen för HBT-personer.
16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförs om att biståndet bör vara koncentrerat till ett mindre antal
länder.
17. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförs om Sidas nya profilenhet på Gotland.
19. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförs om betydelsen av bistånd förmedlat genom enskilda
organisationer.
20. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförs om egeninsatser för enskilda organisationer.
21. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförs om betydelsen av satsningar på skuldavskrivningar samt
att dessa villkoras med krav på politiska och ekonomiska reformer.
22. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförs om betydelsen av avbindning av bistånd.
23. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförs om att låta en större del av biståndet gå till sexuell och
reproduktiv hälsa och åtgärder för att motverka spridning av hiv/aids.
24. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförs om funktionshinder situation.
25. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförs om samspelet mellan bistånds- och flyktingpolitik.
26. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförs om att kulturella aspekter och betydelsen av människors
kulturarv måste få en ökad betydelse inom utvecklingssamarbetet.
28. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförs om ökade satsningar på utbildningsinsatser för flickor och
unga kvinnor.
30. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförs om vikten av enprocentsmålet.

2004/05:U227 av Alice Åström m.fl. (v):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförs om att Sverige bör utarbeta en sammanhängande stra-
tegi för konfliktlösning och fattigdomsbekämpning i Östafrika.

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförs om att Sverige i FN och EU bör verka för att Sveriges
strategi för fattigdomsbekämpning och konfliktlösning i Östafrika
bildar underlag för en gemensam strategi för EU och FN.

2004/05:U241 av Gunilla Carlsson i Tyresö m.fl. (m):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförs om att det svenska biståndet bör fokuseras på bekämpan-
det av hiv/aids.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförs om utbildning för alla barn i Afrika.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförs om att behandlingskostnaderna för både hälso- och
sjukvård samt medicin ytterligare måste sänkas.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförs om att verka för att svensk läkemedelsindustri tar ansvar
för tillverkning och distribution av antivirala medel till u-länder på
ett tydligare sätt jämfört med i dag.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförs om att verka för utarbetande av specifika program för
barn som blivit föräldralösa på grund av hiv samt att dessa pro-
gram implementeras i de afrikanska ländernas ordinarie fattigdoms-
strategier.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförs om garantier för utveckling av läkemedel mot sjukdo-
mar som drabbar Afrikas länder.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförs om att verka för att fler politiska ledare deltar i kampen
mot hiv.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförs om att öka samarbetet mellan stater, regeringar, frivil-
liga och/eller enskilda organisationer för att sprida kunskap om hiv.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförs om att samverka till byggandet av sociala strukturer för
att hindra flyktingströmmar.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförs om att tillse att hivprevention inkluderas för alla barn i
skolan.
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförs om att skapa en effektiv struktur för olika hälso- och
sjukvårdsinsatser i Afrika.
13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförs om att skapa fler utvecklingsenheter som arbetar med
hivprevention på plats i Afrika.

14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att verka för att inrätta hivpreventionsprogram på alla lokala arbetsplatser och bygemenskaper i Afrika.
15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att verka för ökad information och ökat medvetande och för att kunskap ges till alla barn, ungdomar och vuxna när det gäller hiv.
16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att ytterligare resurser tillförs för att öka möjligheten för människor i Afrika att hivtesta sig.
17. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att ge ekonomiska möjligheter för afrikanska stater att själva kunna tillverka eller efterfråga antivirala medel.
18. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att ge tillgång till antivirala medel för alla gravida hivsmittade kvinnor i Afrika.
19. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att öka informationen om och tillgången till preventivmedel för män i Afrika.
20. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att satsa ytterligare resurser på grundforskning rörande ett effektivt vaccin mot hiv.

2004/05:U249 av Ewa Björling m.fl. (m, fp, kd, c):

Riksdagen begär att regeringen i nästa års budgetproposition när det gäller multilateralt bistånd inom utgiftsområde 7 tydligt redovisar hur detta bistånd skall fördelas inom olika områden/insatser.

2004/05:U250 av Gunilla Carlsson i Tyresö m.fl. (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att öka självständigheten och flexibiliteten när det gäller verksamhetsplaner, rapportering och redovisning utan att göra avkall på strikta ekonomiska redovisningskrav för det partinära stödet för demokratisarbete.

2004/05:U253 av Lotta Hedström och Jan Lindholm (båda mp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att riktlinjerna för införandet av rätten till tillräcklig, lämplig och säker mat, vilka kommer att antas av FAO:s råd i november 2004, bör prioriteras och inkluderas i Sveriges politik för global utveckling.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att möjligheten att uppfylla millenniemålen bör vara vägledande för svensk politik i långivningshänseende, i biståndsgivning och i den samlade hanteringen av den globala utvecklingspolitiken.

2004/05:U255 av Gunilla Wahlén m.fl. (v, m, fp, kd, c, mp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige bör höja nivån för området sexuell och reproduktiv hälsa och därtill hörande rättigheter till minst 10 % av den totala biståndsbudgeten.

2004/05:U257 av Lars Ohly m.fl. (v):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om Sidas regleringsbrev.

2004/05:U258 av Britt-Marie Danestig m.fl. (v):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en ökning av andelen bistånd som går till utbildning till 15 %.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om skärpta krav på kvalitet och könsperspektiv i biståndet till utbildning.

2004/05:U261 av Lotta Hedström m.fl. (mp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om biståndets strukturella särdrag och vilka användningsområden som inte bör beviljas.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om vidgningen av DAC-kriterierna.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om MDG och olika hållbarhetsindex som medel att kvalitetssäkra och standardisera biståndet.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att riksdagen årligen bör få del av de positioneringar och prioriteringar som regeringen intar i OECD:s utvecklingskommitté DAC.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att i långivning och bistånd gå över till kopplingen till uppfyllande av millennieutvecklingsmålen som kriterium och med användande av PRSP, dvs. fattigdomsstrategier, som medel.

2004/05:U271 av Rezene Tesfazion och Tone Tingsgård (båda s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att medel från vårt svenska u-landsbistånd anslås för att snabbt utveckla och distribuera bra och billigare mediciner till tredje världens folk.

2004/05:U278 av Alice Åström m.fl. (v):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att det i enlighet med riksdagens tillkännagivanden bör finnas krav på konsekvensanalyser i beredningen av regeringens beslut utifrån fattigdoms- och rättighetsperspektivet.

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att den utvärderingsenhet som presenterades i budgetpropositionen får mandat att ge förslag till hur politiken kan förbättras och att den får ett tydligt mandat att verka självständigt från regeringsmakten.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att den årligen bör redovisa vilka kriterier som gäller, vad som är under diskussion, vilken politik som Sverige har och hur Sverige har agerat i de olika diskussionerna som förs inom OECD.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att OECD:s kriterier när det gäller vad som räknas som bistånd skärps så att biståndet inte används till sådant som direkt eller indirekt motverkar utveckling och främjande av de mänskliga rättigheterna.

2004/05:U279 av Lars Ohly m.fl. (v):

6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige i Världsbanken och IMF bör föra fram behovet av att skriva av skulderna till HIPC-länderna utan att som motprestation kräva ekonomiska reformer som är politiskt kontroversiella och tar lång tid att genomföra.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige bör agera för att inriktningen av fattigdomsbekämpningen inom IMF och Världsbanken tar hänsyn till vikten av en rättvis fördelningspolitik och att institutionernas verksamhet utvärderas i förhållande till millenniemålen.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige i Världsbanken bör agera för att banken har en inriktning som uppmärksammar växthuseffektens stora problem för fattiga människor i utvecklingsländerna.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige i IMF och Världsbanken bör agera för att Kyotoprotokollet implementeras och att lån till utvecklingsländerna ligger i linje för att nå klimatmålen.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige i IMF och Världsbanken agerar för att privatiseringar inom vattensektorn inte skall vara ett krav för att beviljas lån.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige i internationella institutioner bör dela med sig erfarenhet av och kunnande om att driva vattenverk och vattendistribution i offentlig regi.

2004/05:U283 av Rosita Runegrund m.fl. (kd):

15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att utöka Unicefs resurser och möjligheter att förbättra analys, statistik och undersökningar för att tydliggöra barns utsatthet vid konflikter och krig.

2004/05:U290 av Cecilia Wikström m.fl. (fp, m, kd, v, c, mp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ett ökat multilateralt stöd till organisationer som UNFPA och IPPF.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att de analyser och strategier som ligger till grund för Sveriges internationella utvecklingssamarbete skall lyfta fram kvinnors och mäns tillgång till sexuell och reproduktiv hälsoservice, exempelvis tillgång till preventivmedel.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige skall utarbeta program för att stödja mottagarländer att själva bygga upp ett fungerande system av import eller produktion, kvalitetskontroll och distribution av SRHR-materiel.

2004/05:U293 av Göran Lindblad m.fl. (m):

Riksdagen anvisar med följande ändringar i förhållande till regeringens förslag anslagen under utgiftsområde 7 Internationellt bistånd enligt uppställningen:

2004/05:U299 av Pär Axel Sahlberg m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige bör verka för att IMF:s och Världsbankens krav på enskilda länder inte får motverka nationellt förankrade fattigdomsstrategier.

2004/05:U300 av Pär Axel Sahlberg m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige aktivt bör verka för att initiera nya koncept och mekanismer för avskrivning.

2004/05:U302 av Rosita Runegrund m.fl. (kd):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen bör stödja UNDP:s presenterade ”Millenniekontrakt” med syfte att huvudsakligen inrikta fattigdomsbekämpningen på de högprioriterade länderna för att nå millennimålen för de länder som är i störst behov av hjälp.

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförs om att Sverige bör vara ett föredöme i det internatio-
nella samfundet och leda den globala opinionen för radikalare
skuldavskrivningar.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförs om att ett ökat stöd bör gå till utvecklingen av självständiga
bondeorganisationer i Afrika.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförs om att uppmuntra samarbeten kring vattenfrågan inom
Afrikanska unionen (AU).
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförs om att mer resurser måste tillföras forskningen om
sjukdomar i de fattiga länderna.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförs om att Sida bör förbättra sina konsekvensanalyser vad
gäller hivspridning i de projekt man stöder i Afrika.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförs om en ökad samordning av det partinära biståndet i det
övriga demokratibiståndet.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförs om att Sverige bör sätta hård press på konfliktvärjande
stater i Afrika så att barn skyddas från tvångsrekrytering till egna
eller andra väpnade trupper.

2004/05:U303 av Holger Gustafsson m.fl. (kd):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförs om att den svenska regeringen fokuserar biståndsinsat-
ser till institutioner för utveckling av demokrati, mänskliga
rättigheter, rättssamhällets principer och deras praktiska genomfö-
rande.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförs om biståndsresurser för att överbrygga etniska och
religiösa barriärer med målet att nå ökad förståelse och tolerans.

2004/05:U306 av Sven Brus m.fl. (kd):

10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförs om ett bistånd med genusperspektiv och att EU:s med-
lemsstater ökar biståndet till fattiga länder.

2004/05:U307 av Gunilla Carlsson i Tyresö m.fl. (m):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförs om att biståndet som övergripande mål skall främja en
snabb utrotning av fattigdomen.

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att rättsstaten, respekt för de mänskliga rättigheterna, demokrati och marknadsekonomi är centrala målsättningar i samarbetet med biståndsländerna.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige kraftigt bör stärka resurserna för fredsfrämjande insatser.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att det svenska biståndet bör inriktas på bekämpandet av hiv/aids.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om sänkta kostnader samt garantier för utveckling av läkemedel mot sjukdomar som främst drabbar u-länder.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om utbildning för alla flickor och pojkar i u-länder.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att verka för att miljöprogram utarbetas och implementeras i u-ländernas nationella planer för fattigdomsstrategier.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige skall ta initiativ till en total skuldavskrivning år 2006 för högt skuldsatta låginkomstländer samt att en sådan skuldavskrivning skall kombineras med fyra villkor: ingen nyupplåning, ej främja korruption och vanstyre, inte bidra till finansiering av anfallskrig och komma de fattiga till godo.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att införa nolltolerans när det gäller korruption av svenska biståndsmedel.
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att noggrann utvärdering ger kunskap om hur svenskt bistånd kan effektiviseras.
13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en nystart av utvecklingspolitiken så att fattigdomsutrotningen kan påbörjas på allvar.
15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att frivilligorganisationer bör få en utökad roll i biståndet, särskilt i länder med korrupta regimer.
16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att utformningen av biståndet bör ske i u-landsmiljö.
17. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om resultat- och kvalitetsmål för svensk utvecklingspolitik.
18. Riksdagen anvisar till utgiftsområde 7 anslag 8:1 Biståndsverksamhet för budgetåret 2005 17 989 895 000 kr i enlighet med vad som anförs i motionen.

2004/05:U308 av Rosita Runegrund m.fl. (kd):

13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige inom ramen för biståndspolitikerna bör rikta stöd till kampen mot kvinnlig könsstympning.
14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att rikta utbildningsinsatser gällande kvinnlig könsstympning till invandrarkvinnor och svensk hälso- och sjukvårdspersonal.

2004/05:U310 av Birgitta Ohlsson (fp):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige bör verka för att kvinnors rätt till fri abort och god sexuell och reproduktiv hälsa blir ett prioriterat politiskt mål i svensk utrikespolitik.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige bör verka för att kvinnors rätt till fri abort och god sexuell och reproduktiv hälsa blir ett prioriterat finansiellt mål i den svenska biståndsbudgeten.

2004/05:U311 av Rosita Runegrund m.fl. (kd):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att följa de mål som upprättades under FN-toppmötet i Johannesburg år 2002, om att integrera miljöaspekterna i all form av fattigdomsbekämpning och att skydda de naturresurser som ligger till grund för ekonomisk utveckling.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om klagöranden av vilka kapaciteter och kompetenser Sverige skall bidra med i samarbetsländerna för att på sikt skapa ett trovärdigt internationellt miljösamarbete.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige ytterligare måste driva på för ett starkare globalt samarbete kring hållbarhetsfrågorna, både inom landet och på europeisk nivå, där hänsyn också skall tas till de fattiga ländernas villkor och akuta problem.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att den etiska dimensionen bör betonas i det fortsatta arbetet mot uthållig utveckling och tillväxt.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige bör betona vikten av att skydda produktionen av de ”gemensamma globala nyttigheterna”. Prioriterade bland dessa bör vara en effektivisering av energi- och materialhanteringen inom ramen för en hållbar utveckling.

8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförs om att skydda de naturresurser som ligger till grund för
en ekonomisk utveckling.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförs om att öka integrationen av miljöaspekter i fattigdoms-
bekämpningen.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförs om att främja en ekologiskt hållbar globalisering.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförs om att handel med varor som har framställts i enlighet
med kraven om en hållbar utveckling skall främjas.
14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförs om att Sverige bör vara pådrivande i att utveckla nya
finansieringsmekanismer för globala miljöinsatser i enlighet med de
idéer som presenterades i samband med FN-konferensen ”Finansie-
ring för utveckling” 2002.
22. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförs om att skapa en energifond som bör användas för att
stärka utvecklingsländernas kapacitet att föra en hållbar energipolitik.
24. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförs om att Sverige och EU bör uppmuntra forskningssats-
ningar på hur utvecklingen av hållbara energisystem och mer
effektivt och miljömässigt jordbruk kan utvecklas i fattiga länder.

2004/05:U313 av Holger Gustafsson m.fl. (kd):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförs om att regeringens ställningstagande vid globala handels-
avtal skall vara att u-länder skall tillåtas att gradvis öppna sina
marknader i takt med sin egen förmåga.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförs om att den internationella handeln skall underkastas
kravet på miljöskydd och en hållbar utveckling vad avser påverkan
av fysiska transporter.

2004/05:U315 av Holger Gustafsson m.fl. (kd):

6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförs om att Sverige och EU skall öka sina ansträngningar att
skydda flyktingar i nöd och att säkra UNHCR:s ekonomiska resur-
ser i detta syfte.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförs om att internationella företag som medverkar i svenska
utvecklings- och biståndsprojekt skall ha en hållbar etisk kod för
sina verksamheter.

2004/05:U317 av Ulf Holm m.fl. (mp):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att riksdagen bör få en årlig rapport om valkretsens agerande inklusive valkretsens röstning i principiella frågor.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att riksdagen involveras i processen kring nominering av styrelseledamot och ordförande i Världsbanken och IMF.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen årligen skall redovisa sina ställningstaganden i Världsbanken och IMF genom en skrivelse till riksdagen.
5. Riksdagen begär att regeringen låter utreda huruvida principen om rösträtt i relation till ekonomisk styrka är förenlig med Världsbankens och IMF:s stadgar i enlighet med vad som anförs i motionen.
6. Riksdagen begär att regeringen låter utreda huruvida sättet att ställa krav på de låntagande ländernas inhemska politik är förenligt med Sveriges nya politik för global utveckling.

2004/05:U320 av Joe Frans m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om TRIPS och utvecklingsländerna.

2004/05:U321 av Agne Hansson m.fl. (c):

1. Riksdagen anvisar med följande ändringar i förhållande till regeringens förslag anslagen under utgiftsområde 7 Internationellt bistånd enligt uppställning:
2. Riksdagen beslutar att uppta ett nytt anslag för miljöbistånd i enlighet med vad i motionen anförs.

2004/05:U331 av Rosita Runegrund m.fl. (kd):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att de övergripande målen för det internationella biståndet måste inkludera främjandet av mänskliga rättigheter, demokrati och fattigdomsbekämpning.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att i samarbete med partnerländer arbeta fram nationella handlingsplaner för mänskliga rättigheter, översyn av nationell lagstiftning i dessa frågor i förhållande till internationella avtal samt att samarbetet med enskilda organisationer vid upprättandet av landstrategier och nationella handlingsprogram förbättras.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att inleda ett system med ett begränsat antal mottagarländer s.k. programländer, med vilka Sverige arbetar fram utförliga nationella handlingsplaner och program.

10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförs om att inrätta ett medborgarforum för utbyte av kunskap
och erfarenheter inom utvecklingsområdet.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförs om att fokusera resurser och ansträngningar på ett
prioriterat urval av globala gemensamma nyttigheter.
13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförs om behovet av biståndsinsatser som i första hand stöder
det civila samhället och går via enskilda icke-statliga organisationer
i de fall då mottagarlandet styrs av en demokratiskt tveivelaktig regim.
14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförs om att det rättighetsbaserade svenska biståndet i mindre
utsträckning bör vara villkorsbundet och uppbyggt på sanktionsprin-
ciper utan snarare vara grundat på stödjande åtgärder för männi-
skors möjlighet till en positiv utveckling.
15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförs om successiv och flexibel avbindning av svenskt bistånd.
16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförs om att det svenska biståndet i ökad grad skall riktas till
kvinnor.
17. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförs om att demokratifrämjande åtgärder kan effektiviseras
genom bättre samarbete med internationella aktörer och nationella
krafter som verkar för demokratisering och flerpartisystem i utveck-
lingsländer.
18. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförs om att olika kommun- och parlamentarikerorganisatio-
ner bör ses som viktiga aktörer i främjandet av stabila demokratier
och bör kunna kanalisera demokratibistånd.
19. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförs om att det partinära biståndet bör öka och bättre samord-
nas med det övriga demokratibiståndet.
20. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförs om att stärka det handelsrelaterade utvecklingssamarbe-
tet, såväl på svensk som på europeisk nivå.
21. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförs om att låta ett IT-perspektiv integreras i samtliga utveck-
lingsstrategier och program.
22. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförs om att öka utbildningsbiståndet och undervisningsstödet
till mottagarländerna och att motverka brain drain för främjandet av
en god utveckling i de fattigaste länderna.

23. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförs om att betona betydelsen av det humanitära biståndet för
det internationella utvecklingssamarbetet och frivilligorganisationer-
nas viktiga roll i arbetet samt att öka anslagen till det humanitära
biståndet.
24. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförs om att i ökad grad integrera ”icke prioriterade grupper”
och människor med handikapp i svensk utvecklingspolitik.
26. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförs om behov av regelbunden rapportering till riksdagen
kring svenskt handlande inom EU, WTO och regionala handelsav-
tal vad gäller svenska positioner och svenskt handlande för uppfyl-
lande av målen i den svenska utvecklingspolitiken.
27. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförs om att en översyn görs av nuvarande svenska handelspo-
sitioner i förhållande till utvecklingsmålen.
28. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförs om att en ny modell för skuldavskrivning där den
skuldsatta statens små steg mot ekonomisk balans, demokratisk
utveckling, respekt för mänskliga rättigheter och konkreta handlings-
planer för fattigdomsbekämpning kan ge betydligt större steg i
skuldavskrivning samt att Sverige bör verka för att löften om radi-
kala skuldavskrivningar utställs till förmån för de fattigaste län-
derna utifrån ovanstående kriterier.
29. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförs om att lokalt utformade fattigdomsstrategier skall styra
Världsbankens och Valutafondens politik.
30. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförs om att Sverige verkar för ökad transparens och demokra-
tiska reformer av Världsbankens och Valutafondens beslutsformer
och att de berörda demokratiska parlamentens inflytande ökar i dessa
två institutioner.
36. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförs om en ny patentregistreringsmodell med prissänkings-
krav för läkemedelsbolagens försäljning av t.ex. hivmediciner till
fattiga länder.
37. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförs om vikten av att verka för att utvecklingsländerna
monterar ned tullar och handelshinder gentemot varandra och ökar
den regionala integrationen.
38. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförs om att regeringen ökar anslagen till bistånd i budgeten
mer än förslaget för 2005.

39. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförs om att regeringen måste förbättra transparensen inom den
multilaterala sektorn vad gäller fördelningen av anslagen under
utgiftsområde 7 Internationellt bistånd.
40. Riksdagen beslutar om underindelningen av anslag i enlighet med
vad som anförs i motionen.
41. Riksdagen anvisar med följande ändringar i förhållande till rege-
ringens förslag anslagen under utgiftsområde 7 Internationellt bistånd
för budgetåret 2005 enligt uppställning:

2004/05:U333 av Rosita Runegrund m.fl. (kd):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförs om att utveckla nya modeller för patentregler som har
folkhälsan för fattiga länder i fokus.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförs om att kräva ökat ansvarstagande av läkemedelsbolagen
som utarbetar och framställer bromsmediciner mot hiv/aids.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförs om att Sverige i ökad utsträckning bör fokusera bistånds-
arbetet på att bygga upp fungerade hälso- och sjukvårdssystem och
infrastruktur för svårt hivdrabbade länder.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförs om att tydliggöra kopplingen mellan fattigdom och
hivspridning i utvecklingsarbetet.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförs om att en förutsättning för att bekämpa hiv/aids är att
kvinnans status höjs.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförs om att Sverige bör agera som pådrivare och opinionsbil-
dare i bilaterala dialoger med länder, svårt utsatta av hiv/aids-
spridningen, för att föra upp hiv/aids-frågan på högsta politiska nivå.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförs om att vidga det säkerhetspolitiska begreppet i Sverige
till att även gälla epidemier.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförs om användande av befintliga nätverk och befintlig infra-
struktur som byggts av kyrkor och andra organisationer samt bättre
samarbete mellan olika aktörer för att effektivisera kampen mot hiv/
aids.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförs om att vidareutveckla stödjande åtgärdsprogram för
föräldralösa barn till följd av hiv/aids-spridningen.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförs om att regeringen bör avsätta 10 % av biståndsanslaget
till reproduktiv hälsa och hiv/aids-prevention.

11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen bör avsätta ytterligare medel för hiv/aids-bekämpning, utöver det som är föreslaget i budgeten för 2005.
14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att verka för en bred strategi inkluderande både kondomer och förändrat sexualbeteende för att hejda smittspridningen.
15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om sprututbytesprogram för att hejda smittspridningen.
16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ökad forskning för att undersöka aïdsepidemins effekt på utvecklingen.
17. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om sexualundervisning i skolan och att involvera ungas organisationer i arbetet mot hiv/aids.

2004/05:U337 av Yvonne Ruwaida m.fl. (mp, fp, v, c):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om Sidas regleringsbrev.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om Sveriges agerande i bilaterala kontakter samt inom internationella organisationer gentemot stater som diskriminerar HBT-personer.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om grundläggande HBT-kompetens i utrikesförvaltningen och Sida.

2004/05:U339 av Cecilia Wigström m.fl. (fp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om akuta insatser i Östafrika/Afrikas horn och Stora Sjöregionen samt skapandet av en Marshallplan för demokrati och utveckling.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen vad som i motionen anförs om en omfördelning av biståndsmedel.
3. Riksdagen anvisar med följande ändringar i förhållande till regeringens förslag anslagen under utgiftsområde 7 Internationellt bistånd enligt uppställning:

2004/05:U340 av Marina Pettersson (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om svensk biståndspolitik och den svenska läkemedelsindustrin.

2004/05:Fö241 av Lars Ångström (mp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att Sverige och Sida åtminstone inte minskar utan snarare ökar sitt stöd till humanitär ammunitions- och minröjning.

2004/05:Sf266 av Lars Ohly m.fl. (v):

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att Sverige bör avsluta sitt medlemskap i IOM.
25. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om UNHCR:s finansiering
26. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om utvidgning av UNHCR:s mandat till att inkludera internflyktingar.

2004/05:Kr363 av Gunilla Tjernberg m.fl. (kd):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om kulturens betydelse i biståndsarbete.

2004/05:MJ498 av Göran Högglund m.fl. (kd):

9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om upprättandet av en energifond för att ge stöd till investeringar i förnybar och effektiv teknik i utvecklingsländerna.

2004/05:A352 av Annelie Enochson m.fl. (kd):

7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om bistånd med genderperspektiv.

BILAGA 2

Förslag till anslagsfördelning för budgetåret 2005 för utgiftsområde 7 Internationellt bistånd

Regeringens och oppositionspartiernas förslag till anslag för år 2005 inom utgiftsområde 7 Internationellt bistånd

Belopp i tusental kronor

Anslag	Anslags- typ	Regeringens förslag	m	fp	kd	c
8:1 Biståndsverk- samhet	(ram)	21 732 194	-3 742 299	+1 349 000	+200 000	-285 000
8:2 Styrelsen för internatio- nellt utvecklingsam arbete (Sida)	(ram)	589 970				
8:3 Nordiska Afrikainstitutet	(ram)	13 514				
8:4 Folke Bernadotteakad emin	(ram)	25 000				-5 000
8:5 Avsättning för förlustrisker vad avser ga- rantier för finansiellt stöd och exportkred- ditgarantier	(ram)	1 000				
8:6 Riks- revisionen: Internationella uppdrag	(ram)	46 000				
8:7 Institutet för utvärdering av interna- tionellt ut- vecklings- samarbete	(ram)	10 000				-10 000
8:8 Miljö- bistånd	(ram)					+300 000
Summa		22 417 678	-3 742 299	+1 349 000	+200 000	0

BILAGA 3

Jämställdhet inom utvecklingssamarbetet

Riksdagens arbete med uppföljning och utvärdering

I utskottens beredning av ärendena ingår, enligt riksdagsordningens 4 kap. 18 §, uppgiften att följa upp och utvärdera riksdagsbeslut inom respektive utskotts beredningsområde. Uppföljning och utvärdering utgör en väsentlig del av riksdagens kontrollmakt och riksdagens granskning och kontroll av regeringen och den offentliga förvaltningen.

Utövandet av kontrollmakten är en av riksdagens viktigaste uppgifter och följer av riksdagens ställning som det främsta demokratiska statsorganet. Uppgiften finns omnämnd redan i regeringsformens inledande paragrafer. Regeringsformens 1 kap. 4 § lyder: ”Riksdagen är folkets främsta företrädare. Riksdagen stiftar lag, beslutar om skatt till staten och bestämmer hur statens medel skall användas. Riksdagen granskar rikets styrelse och förvaltning.” För utrikesutskottets del utövas denna uppgift huvudsakligen genom uppföljning och utvärdering.

Utrikesutskottets arbete med uppföljning och utvärdering

Utrikesutskottet har sedan tidigare arbetat med uppföljning och utvärdering. Uppföljning och utvärdering knyts ofta till systemet med mål- och resultatstyrning och ägnas i betydande utsträckning åt budgetrelaterade frågor. Utskottets möjligheter att arbeta med uppföljning och utvärdering är också tämligen goda när det gäller att granska hur budgetbeslut genomförs. Styrning genom anslag och anslagsvillkor är t.ex. praxis inom hela biståndsområdet.

Måluppfyllelse är en naturlig utgångspunkt för en diskussion om uppföljning och utvärdering. Ett klassiskt exempel på hur uppföljning och utvärdering inriktade på måluppfyllelse kan genomföras är i de fall då statlig verksamhet styrs av ett lagbaserat regelverk. Granskningen kan då inriktas på huruvida lagen får önskad tillämpning, önskat genomslag och önskad effekt. Det enda område där utrikesutskottet har ansvar för ett lagkomplex av någon betydelse är krigsmaterielexporten. Utrikesutskottet kan därför göra mycket lite i den delen. Som jämförelse kan man se på hur uppföljning och utvärdering inriktade på måluppfyllelse tar en avsevärt mer naturlig plats i arbetet hos de utskott som har en stor mängd lagstiftning inom sitt beredningsområde, vars implementering sedan kan granskas.

Utrikespolitik är dessutom ett svårt område att tillämpa mål- och resultatstyrning på. Det beror på utrikespolitikens natur som en pågående process, men också på att mycket av utskottets verksamhet är fokuserad på händelseförlopp och företeelser i utlandet. Utrikespolitiska skeenden kan oftast inte styras av statsmakterna via lagstiftning eller budget utan kan då i stället påverkas främst via policyskapande. I sådant policyskapande har riksdagen ett legitimt intresse av att vara en aktiv partner, främst till regeringen, bl.a. i processen med att sätta dagordningen (*agenda-setting*).

Projektgruppen Jämställdhet inom utvecklingssamarbetet

Projektgruppen Jämställdhet inom utvecklingssamarbetet har tillsatts av utrikesutskottet och har till uppgift att arbeta med jämställdhet inom utvecklingssamarbetet. I gruppen har sex ledamöter ingått: Carina Hägg (ordf., s), Björn Hamilton (m), Birgitta Ohlsson (fp), Rosita Runegrund (kd), Lars Ohly (v) och Agne Hansson (c). Projektgruppen har bedrivit sitt arbete främst under våren och hösten 2003.¹

Projektgruppen valde att inleda en avgränsad utvärdering och uppföljning av riksdagens tidigare beslut om jämställdhet som mål i utvecklingssamarbetet. Syftet med projektgruppens arbete har därmed varit att utvärdera och följa upp riksdagens tidigare fattade beslut om ett jämställdhetsmål i utvecklingssamarbetet. Projektgruppen bidrog med ett kunskapsunderlag inför utskottets behandling av regeringens proposition om utvecklingssamarbetet som överlämnades till riksdagen under våren 2003 och behandlades av utskottet under hösten 2003. Kunskapsunderlaget kunde tjäna som utgångspunkt för utskottets ställningstaganden om vad som fungerat bra respektive dåligt samt om vad som behöver förbättras i utvecklingssamarbetet för att främja jämställdhet mellan kvinnor och män. Utrikesutskottets betänkande 2003/04:UU3 *Sveriges politik för global utveckling* godkändes av riksdagen i december 2003.

Målet för verksamheten i projektgruppen bestämdes till att bidra till en sammanställning och analys av andra aktörers utvärderingar inom området, dvs. till att göra en s.k. metautvärdering. I ett inledande skede har projektgruppen därför gjort en genomgång av vilka undersökningar av uppföljnings- och utvärderingskaraktär som nyligen gjorts eller pågår på det område projektgruppens undersökning avser.

Projektgruppen har därefter hållit två sammanträden där företrädare för Regeringskansliet och Sida redogjort för det arbete som sker och har skett inom respektive organisation i syfte att utvärdera målet om jämställdhet i utvecklingssamarbetet. Syftet med föredragningarna har varit att inhämta kunskap om genomförda uppföljningar och utvärderingar inom bl.a. Reger-

¹ Projektgruppen konstituerade sig och hade ett första sammanträde den 13 februari 2003.

ingskansliet och Sida. Projektgruppen har också, genom utredningstjänstens försorg, gjort en sammanställning över hur Sidas ramorganisationer säger sig ha arbetat med jämställdheten inom utvecklingssamarbetet.

Vidare har projektgruppen fått en föredragning av Riksförbundet för sexuell upplysning (RFSU) samt under hösten 2003 tagit emot två internationella besök från Syrien respektive Zambia.

Jämställdhet inom utvecklingssamarbetet

Utrikesutskottet har i många sammanhang gjort uttalanden om jämställdhet, kvinnor och kvinnors situation inom utskottets beredningsområde (4 kap. 6 § riksdagsordningen). Särskilt tydligt relaterar sig frågor om kvinnor och kvinnors situation till utvecklingssamarbetet.

Främjandet av jämställdhet mellan kvinnor och män har varit en viktig fråga för Sveriges bilaterala utvecklingssamarbete sedan 1960-talet.² Det övergripande målet för Sveriges utvecklingssamarbete är att höja de fattiga folkens levnadsnivå. Riksdagen har antagit följande sex delmål för att uppnå detta:

- Resurstillväxt
- Ekonomisk och politisk självständighet
- Ekonomisk och social utjämning
- Demokratisk samhällsutveckling
- En framsynt hushållning med naturresurser och omsorg om miljön
- Jämställdhet mellan kvinnor och män

I maj 1996 fastställde Sveriges riksdag främjande av jämställdhet mellan kvinnor och män i samarbetsländerna som ett av målen för Sveriges utvecklingssamarbete. Det innebar en betydelsefull politisk signal vad gäller frågans vikt. Utrikesdepartementet utarbetade en policy för jämställdhet mellan kvinnor och män i det svenska utvecklingssamarbetet – bilateralt, multilateralt och genom enskilda organisationer.

Sverige har också, tillsammans med en lång rad andra länder, ställt sig bakom ett antal konkreta mål som skall vara uppfyllda senast år 2015. Dessa mål brukar kallas millenniemålen, eftersom de antogs av FN:s särskilda millennietoppmöte i september 2000. Det övergripande målet är att andelen mycket fattiga i världen skall halveras. Dessutom finns det ett antal konkreta mål om bl.a. hälsa, utbildning och jämställdhet.

I det internationella utvecklingssamarbetet är jämställdhetsarbetet både ett viktigt mål i sig och ett medel för att bekämpa fattigdom bland både kvinnor och män. Från Sida har projektgruppen inhämtat att biståndsinsatser i dag analyseras utifrån kvinnors och mäns roller och deras relation inbördes. Metodiken för att främja och uppnå jämställdhet mellan kvinnor

² Här kan till exempel nämnas att det redan i statsverkspropositionen 1963 formulerades idéer om att stödja u-ländernas kvinnor genom svenska biståndsinsatser. Ambassadör Inga Thorsson kom samma år med en utredning om kvinnors utsatta situation i det afrikanska samhället.

och män har förändrats. Ett viktigt exempel på förändrad metodik är övergången från inriktningen på separata insatser för kvinnor till en strategi som går ut på att låta ett jämställdhetsperspektiv genomsyra hela verksamheten (*mainstreaming*) och som ett komplement till huvudstrategin göra särskilda insatser för att främja jämställdhet. Ett annat exempel är introduktionen av en jämställdhetsansats som innebär ett skifte från fokus på kvinnor till en inriktning på kvinnor och män och förhållandena dem emellan.

Under åren 2000 och 2001 arbetade en särskild utredning, kallad Globkom (Kommittén om Sveriges politik för global utveckling), med utformningen av det framtida utvecklingssamarbetet och med målen för detsamma. Utredningens förslag – *En rättvisare värld utan fattigdom* (SOU 2001:96) – presenterades i mars 2002. Utredningens betänkande har därefter remissbehandlats. Regeringen överlämnade i maj 2003 proposition 2002/03:122 *Gemensamt ansvar: Sveriges politik för global utveckling* (utvecklingspropositionen), vilken behandlades i utrikesutskottets betänkande 2003/04:UU3, som fick riksdagens godkännande i december 2003. I budgetpropositionen för år 2004 angav regeringen de första stegen att kunna genomföra utvecklingspropositionen. Budgetpropositionen i den del som behandlar internationellt bistånd behandlades av utrikesutskottet i det av riksdagen godkända betänkande 2003/04:UU2.

I utvecklingspropositionen angavs ett *mål* för politiken för global utveckling samt ett mål för utvecklingssamarbetet som ersätter de mål som tidigare har funnits för internationellt utvecklingssamarbete samt för samarbetet med Central- och Östeuropa. Dessutom angavs två *perspektiv* som skall vara vägledande vid prioriteringar och utformning av den svenska politiken. Slutligen angavs också ett antal *huvuddrag* som anger vad politiken genomgående skall främja och inriktas på, vad gäller både åtgärder och stöd i enskilda länder och den politik som förs på global nivå.

Regeringen redovisade vidare att målet för politiken för global utveckling skall vara att bidra till en rättvis och hållbar global utveckling. Politiken skall också präglas av ett rättighetsperspektiv. Enligt regeringen innebar det att människors rättigheter skall utgöra grund för de åtgärder som vidtas för en rättvis och hållbar utveckling. Demokrati, jämställdhet funktionshindrades och barns rättigheter lyfts särskilt fram. Vidare skall politiken också präglas av de fattigas perspektiv, vilket innebär att fattiga människors behov, intressen och förutsättningar skall vara utgångspunkt i strävandena mot en rättvis och hållbar utveckling.

Politiken skall, enligt regeringen, främja och präglas av respekt för de mänskliga rättigheterna, demokrati och god samhällsstyrning, jämställdhet mellan kvinnor och män, hållbart nyttjande av naturresurserna och omsorg om miljön, ekonomisk tillväxt samt social utveckling och trygghet. Politiken skall därutöver inriktas på områden där nya krav ställs på helhetssyn och samverkan. Det gäller främst områdena konflikthantering och globala gemensamma nyttigheter. Regeringen angav att den svenska politiken skall

bidra till uppfyllandet av FN:s millenniedeklaration och millennieutvecklingsmålen. Det övergripande målet är att avskaffa fattigdom och hunger i världen. Ett delmål är att halvera fattigdomen fram till 2015.

Målet för politikområde 8 Internationellt utvecklingssamarbete skall enligt regeringens mening vara att bidra till att skapa förutsättningar för fattiga människor att förbättra sina levnadsvillkor. Sverige skall fortsätta att bedriva ett effektivt utvecklingssamarbete med tyngdpunkt på de fattigaste länderna. Från och med år 2004 har politikområde 9 Samarbetet med Central- och Östeuropa och politikområde 8 Internationellt utvecklingssamarbete slagits samman och omfattas av samma mål. Särdragen för samarbetet med Central- och Östeuropa beaktas på samma sätt som särdragen för varje region och land, genom skrivningar för mål och villkor i regleringsbrev, landstrategier och andra planeringsinstrument. De huvuddrag som gäller för politiken för global utveckling skall även vara styrande för verksamheten inom politikområdet för internationellt utvecklingssamarbete. Utvecklingssamarbetet skall präglas av rättighetsperspektivet och de fattigas perspektiv.

I utskottets betänkande 2003/04:UU3, där Sveriges politik för global utveckling formulerades, gjordes tydligt att jämställdhet mellan kvinnor och män utgör ett grundläggande värde, tillsammans med demokrati och god samhällsstyrning och respekt för de mänskliga rättigheterna.

Genomförda utvärderingar

Regeringskansliet

Kanslirådet Gerd Johnsson Latham (enheten för global utveckling, UD) har inför projektgruppen lämnat en redogörelse för Regeringskansliets arbete med uppföljning och utvärdering av jämställdhetsmålet i biståndspolitiken. Föredragningen utgick från den rapport, *Jämställdhet för bättre fattigdomsbekämpning*, som författats på uppdrag av utredningen Globkom.

I föredragningen beskrevs bl.a. fattiga kvinnors och mäns olika levnadsbetingelser samt vilka formella internationella åtaganden som gjorts beträffande jämställdhet inom ramen för t.ex. FN:s världskonferenser och millennietoppmöte. Gerd Johnsson Latham redovisade också vilka insatser som gjorts av Sverige och det internationella samfundet för att få utvecklingssamarbetet mer präglad av ett gendertänkande och vilka åtgärder och strategier som kan identifieras för att sätta gender i fokus i utvecklingssamarbetet.

Projektgruppen har också fått ta del av en lägesrapport om ett projekt kring könsdiskriminering som orsak till fattigdom. I projektet analyseras vad vi vet om kvinnors fattigdom, vad vi gör av den kunskap vi har om kvinnors fattigdom och två specifika processer för att minska kvinnors fattigdom (PRS, Poverty Reduction Strategy, och millenniemålen). Vidare har projekt-

gruppen tagit del av två rapporter som är under utarbetande inom ramen för projektet: *Understanding female and male poverty and deprivation: definitions, extent, causes and attention in poverty reduction strategies* och *Mansroller och manskulturer som utvecklingshinder?* Projektgruppen har också tagit del av den rapport med tillhörande delstudier som Utrikesdepartementet i april 2004 publicerat inom ramen för projektet Könnsdiskriminering som orsak till fattigdom (*Makt och privilegier – om könsdiskriminering och fattigdom*).

Sida

Handläggare Eva Löfgren (enheten för södra Afrika, Sida), utvärderare Tale Kvalvaag (sekretariatet för utvärdering och intern revision, Sida) och rådgivare Ylva Sörman Nath (enheten för policy, Sida) har inför projektgruppen givit en föredragning om hur Sida arbetat med att följa upp och utvärdera genomförandet av riksdagens jämställdhetsmål inom biståndet.

Sidas viktigaste utvärdering av jämställdhetsmålet inom utvecklingssamarbetet har redovisats i rapporten *Mainstreaming Gender Equality. Sida's support for the promotion of gender equality in partner countries*.³ Rapporten har tagits fram i syfte att dra lärdomar av ansträngningarna att uppnå jämställdhet och i syfte att utvärdera Sidas handlingsprogram för jämställdhet mellan kvinnor och män 2003/04. Jämställdhetsperspektivet i landstrategier och insatser där jämställdhet inte varit huvudmålet har utvärderats inom ramen för tre fallstudier i länderna Sydafrika, Bangladesh och Nicaragua.

Slutsatserna från utvärderingen kan huvudsakligen sammanfattas med att *mainstreaming* haft genomslag i landstrategierna för de tre länderna men att man varit mindre framgångsrik på insatsnivå. Positiva resultat finns dock i varierande grad i de flesta insatser.

Utvärderingen har lett fram till några tydliga rekommendationer om att bl.a. se till att jämställdhet som mål är synligt och tydligt. Vidare innehåller rekommendationerna förslag om att utveckla och förbättra strategier och metoder för arbetet med jämställdhet. Vidare föreslås ökad utbildning av olika aktörer samt ökad betoning av att tillräckliga resurser, speciellt på ambassadnivå, tillförsäkras. Arbetet med *mainstreaming* bör fortsätta.

Föredragningarna avslutades med en diskussion kring framtiden. Frågeställningar som då lyftes fram handlade om vad det kommer att innebära att det specifika jämställdhetsmålet tas bort. Vilken status kommer jämställdhet att ha i framtiden? Vilka är konsekvenserna på kort respektive lång sikt? Vilka signaler sänder man härigenom ut i världen?

³ Till rapporten hör tre specialstudier/fallstudier: 02/01:1 *Mainstreaming Gender Equality. Sidas support for the promotion of gender equality in partner countries, Bangladesh*, 02/01:2 *Mainstreaming Gender Equality. Sidas support for the promotion of gender equality in partner countries, Nicaragua* samt 02/01:3 *Mainstreaming Gender Equality. Sidas support for the promotion of gender equality in partner countries, South Africa*.

Föredragningen redovisade några reaktioner och reflexioner som Sida mött från utvecklingsländerna själva. Enligt genomförda föredragningar står det klart att utvecklingsländerna uppfattat det sjätte biståndspolitiska målet som en viktig signal till världen. Sveriges roll som företrädare och föregångsland (*advocate*) kan inte överskattas. Signaler om att jämställdhet inte längre är en viktig fråga kan felaktigt komma att spridas. Det kan komma att framstå som att Sverige försökt driva jämställdhetsfrågorna men givit upp. Biståndsmålet har också haft inflytande, och arbetet kan inte anses fullgjort utan behöver fortsätta. Uppnådda resultat är fortfarande sköra. Reaktioner från utvecklingsländerna har också innehållit rädsla för att länder och organisationer som arbetar för att främja jämställdhet kommer att överges.

Projektgruppen har även tagit del av två ytterligare utvärderingsrapporter, dels Sida Evaluation 02/09: *Sweden's and Holland's Strategies for the Promotion of Gender Equality in Bolivia*, dels Europeiska kommissionens *Thematic Evaluation of the Integration of Gender in EC Development Cooperation with Third Countries*.

Kvinnorådet för internationellt bistånd (KIB)

Kvinnorådet för internationellt bistånd (KIB) var under åren 1982–2000 ett rådgivande organ till Sida men hade också till uppgift att sprida information i Sverige om u-landsbistånd. Formellt bildades rådet i september 1982 efter beslut i Sidans verksamhetsledning. Bland medlemsorganisationerna 1982 märktes Centerns kvinnoförbund, Folkpartiets kvinnoförbund, Fredrika-Bremer-Förbundet, Husmoderförbundet Hem och Samhälle, Kooperativa konsumentgillesförbundet, Landsorganisationen, Moderata kvinnoförbundet, Svenska Kvinnors Vänsterförbund, Svenska Missionsrådet, Sveriges socialdemokratiska kvinnoförbund samt Tjänstemännens Centralorganisation. Sida representerades av sin generaldirektör och av den tjänsteman som var ansvarig för kvinnoenheten. Under år 2000 fattades beslut om en utvecklingsplan.⁴

Enskilda organisationer

Projektgruppen har låtit riksdagens utredningstjänst (RUT) göra en sammanställning över vad enskilda organisationer bedriver för arbete inriktat på jämställdhet inom utvecklingssamarbetet.

Sida har ett omfattande samarbete, genom de s.k. rambidragen, med svenska enskilda organisationer. Det innebär att enskilda organisationer själva driver och genomför en verksamhet som Sida ger bidrag till. Målsätt-

⁴ Planen innefattar även framtagning av en rapport och dokumentation av den verksamhet som KIB har bedrivit sedan starten 1982. Verksamheten avslutas med ett seminarium med deltagande av kvinnor från Zambia. En rapport, *KIB – Kvinnorådet för internationellt bistånd 1982–2000*, har författats av Lena Klevenäs.

ningen är att genom stöd till enskilda organisationers utvecklingssamarbete främja utvecklingen av ett livskraftigt och demokratiskt civilt samhälle och stärka de lokala samarbetsorganisationerna. Det görs genom att den svenska organisationen bidrar till kunskapsuppbyggnad och kompetensutveckling hos sina lokala samarbetspartner. Huvudregeln är att organisationen står för minst 20 % som egeninsats av det totala beloppet för ett projekt eller program. Sida utfärdar anvisningar som redovisar vilka krav som ställs på den svenska organisationen, på dess samarbetspartner och på kvaliteten i insatsen.

I dag förmedlas projektbidragen via 13 ramorganisationer som själva tar hand om alla ansökningar från sina underorganisationer och presenterar dessa för Sida för beslut.

De 13 ramorganisationer för vilka riksdagens utredningstjänst gjort en sammanställning om arbetet med jämställdhet inom utvecklingssamarbetet är följande:

- Afrikagrupperna
- Diakonia
- Handikapporganisationernas internationella biståndsförening (SHIA)
- LO:s/TCO:s Biståndsnämnd
- Svenska kyrkan genom Lutherhjälpen, Svenska kyrkans mission och EFS Utland
- Olof Palmes Internationella Centrum (OPIC)
- PMU Interlife
- Rädda Barnen
- Svenska Missionsrådet (SMR)
- Svenska Naturskyddsföreningen (SNF)
- Forum Syd
- Utan Gränser/Swedish Cooperative Centre (UG/SCC)
- Utbildning för biståndsverksamhet (UBV)

RFSU

Generalsekreterare Katarina Lindahl och projektledare/samordnare Ann Svensén, båda från Riksförbundet för sexuell upplysning (RFSU), har inför projektgruppen lämnat en redogörelse för det arbete RFSU bedriver internationellt. Enligt RFSU har arbetet med sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR) i biståndet blivit särskilt viktigt mot bakgrund av vad RFSU uppfattade som angrepp på detta område främst från USA. Under 2004 finns särskild anledning att uppmärksamma SRHR-området eftersom det då är tio år sedan FN antog handlingsplanen från konferensen om befolkning och utveckling i Kairo. RFSU stöder aktivt, och arbetar för, kravet att minst 10 % av den totala biståndsbudgeten skall gå till området SRHR och tolkar regeringens ambition som ett tecken på att mer pengar kommer att satsas på området under de kommande åren. RFSU finner också

att ökningen av det svenska bidraget till FN:s befolkningsfond, UNFPA, är värdefull mot bakgrund av USA:s och andra länders medvetna försök att underminera det förebyggande arbete som görs för att förhindra osäkra och farliga aborter och hiv/aids i fattiga länder. RFSU menade också att det var värdefullt att, såsom gjorts i budgetpropositionen för 2004, särskilt prioritera fyra områden för 2004. Bland dessa märks förutom SRHR även hiv/aids där UNAIDS, den globala aidsfonden, får mer pengar. En annan positiv åtgärd har varit att utse en hiv/aids-ambassadör.

De senaste åren har många organisationer, bl.a. International Planned Parenthood Federation (IPPF), i vilken RFSU är en av cirka 150 medlemsorganisationer, drabbats hårt av USA:s krav och villkor som säger att organisationer inte får ägna sig åt abortrelaterad verksamhet. USA:s politik går också ut på att hiv/aids-epidemin bör bekämpas genom avhållsamhetskampanjer snarare än kondom användning. I Zambia, där RFSU i många år samarbetade med den lokala IPPF-organisationen, har man på grund av detta förlorat 26 % av sin budget och tvingats att skära ned på viktigt arbete ute på landsbygden. Sveriges satsningar kan dock inte kompensera ekonomiska förluster som IPPF och UNFPA utsätts för genom USA:s politik. Men det är betydelsefulla politiska och ekonomiska signaler. Enligt RFSU är det tydligt att Sveriges engagemang i dessa frågor är viktigt. Andra länder lyssnar till Sveriges röst. Internationellt finns det annars många länder som undviker en reell diskussion om rättigheter, abort och sexualitet. Den svenska inställningen i frågor om hiv/aids inkluderar t.ex. frågor om sexualitet, ungdomars rättigheter, makt och jämställdhet – en policy som i dag är unik.

Internationella besök

Projektgruppen har under hösten 2003 tagit emot två internationella besök där temat för besöken varit jämställdhet. Projektgruppen har besökts dels av en grupp kvinnor från Syrien, dels av en grupp parlamentariker – såväl män som kvinnor – från Zambia.

Offentlig utfrågning

Vid den av utrikesutskottet anordnade offentliga utfrågningen (31 oktober 2003) om politiken för global utveckling och Sveriges internationella utvecklingssamarbete gavs rikliga tillfällen att ställa frågor kring svenskt utvecklingssamarbete utifrån ett jämställdhetsperspektiv. I utfrågningen deltog bl.a. ett stort antal av de remissinstanser som yttrat sig över Globkoms betänkande, varav representanter för tio olika intresseområden särskilt ombetts att kommentera propositionen. Bland dessa kan Jämställdhetsombudsman-

nen nämnas. Även representanter för Utrikesdepartementet deltog i utfrågningen. En stenografisk uppteckning från utfrågningen finns fogad som bilaga till betänkande 2003/04:UU3.

Projektgruppens överväganden

Genom proposition 2002/03:122 och betänkande 2003/04:UU3 får politiken för global utveckling som mål att bidra till rättvis och hållbar global utveckling. Vid sidan av målet för politiken för global utveckling kommer Sveriges internationella utvecklingssamarbete att ha ett kompletterande mål: att bidra till att skapa förutsättningar för fattiga människor att förbättra sina levnadsvillkor.

Politiken för global utveckling skall präglas av ett rättighetsperspektiv. Det innebär att människors rättigheter skall utgöra grund för de åtgärder som vidtas för en rättvis och hållbar utveckling. Demokrati, jämställdhet och funktionshinder och barns rättigheter lyfts särskilt fram. Vidare skall politiken också präglas av de fattigas perspektiv, vilket innebär att fattiga människors behov, intressen och förutsättningar skall vara utgångspunkt i strävandena mot en rättvis och hållbar utveckling.

Politiken skall vidare främja och präglas av respekt för de mänskliga rättigheterna, demokrati och god samhällsstyrning, jämställdhet mellan kvinnor och män, hållbart nyttjande av naturresurserna och omsorg om miljön, ekonomisk tillväxt samt social utveckling och trygghet. Politiken skall därutöver inriktas på områden där nya krav ställs på helhetssyn och samverkan. Det gäller främst områdena konflikthantering och globala gemensamma nyttigheter.

Den svenska politiken skall bidra till genomförandet av FN:s millennie-deklaration och uppfyllandet av millennieutvecklingsmålen. Det övergripande målet är att avskaffa fattigdom och hunger i världen. Ett delmål är att halvera fattigdomen fram till 2015. Propositionen behandlades av utrikesutskottet i betänkande 2003/04:UU3 till vilket projektgruppens arbete utgjorde ett viktigt underlag.

Med politiken för global utveckling och de nya målformuleringar som beslutades ges förutsättningar för att jämställdhet även fortsättningsvis kommer att vara central i Sveriges internationella utvecklingssamarbete. Projektgruppen finner det tillfredsställande. Det är projektgruppens mening att riksdagens beslut med anledning av regeringens proposition om politiken för global utveckling på ett positivt sätt kan bidra till ökad jämställdhet inom utvecklingsområdet. När nu Kvinnorådet för Internationellt Bistånd (KIB) har avvecklats faller det ett särskilt ansvar på Sidas styrelse att noga beakta jämställdhetsfrågorna i utvecklingssamarbetets alla delar.

En feministisk samhällssyn, dvs. en (åsikts-)inriktning som strävar efter att förbättra kvinnans ställning i samhället, kan påverka politiken. Det gäller också i biståndspolitik. Projektgruppen menar att ett feministiskt angreppssätt, med de olika riktningar som finns inom feminismen, kan bidra till diskussionen om hur utvecklingssamarbetets inriktning kan åstadkomma rättvisa och hållbar utveckling för kvinnor och män, flickor och pojkar och i förlängningen bidra till att skapa förutsättningar för fattiga människor att förbättra sina levnadsvillkor.

Många kvinnor tillhör de allra fattigaste. Att säkra kvinnors tillgång till mark, krediter, rent vatten och andra resurser, sexuell och reproduktiv hälsa samt medverkan i beslutsfattande är avgörande för fattiga kvinnors möjlighet att ta sig ur sin fattigdom. FN:s konvention mot all form av diskriminering av kvinnor (Convention of the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women, CEDAW) inklusive det fakultativa protokollet och deklarationen och handlingsplanen från kvinnokonferensen i Peking 1995 är grundläggande i detta arbete. Att motverka diskriminering och att stärka kvinnors tillgång till resurser och medinflytande är både angeläget i sig och avgörande för en effektiv bekämpning av fattigdom världen över. I enlighet med regeringens jämställdhetspolitik skall olika metoder och bedömningsmodeller som syftar till att motverka könsdiskriminering och främja integreringen av ett jämställdhetsperspektiv systematiskt tillämpas. Ytterst handlar jämställdhet om att alla människor måste ses och behandlas som likvärdiga och med samma rättigheter. Könsdiskriminering är en av orsakerna till fattigdom och utgör ett grundläggande hinder för en rättvis och hållbar global utveckling. Diskriminering måste därför synliggöras och motarbetas. Män och kvinnor har olika förutsättningar på grund av de ekonomiska och sociala roller de tilldelats.

Politiken för global utveckling måste utgå från att kvinnor och flickor i motsvarande mån som män och pojkar är drivkrafter i utvecklingen. Hånsyn måste också tas till att kvinnor och män ofta drabbas av och upplever händelser, processer och problem på olika sätt och att deras förutsättningar och strategier kan variera. Könskonsekvensanalyser kan användas för att synliggöra detta. Skillnader i villkor och makt mellan könen tenderar att vara störst bland de fattigaste och mest marginaliserade befolkningsgrupperna. Kvinnors deltagande och inflytande måste säkerställas på ett helt annat sätt än vad som hittills har varit fallet, och deras rättigheter och intressen måste beaktas på samma villkor som mäns. Föreställningar om kvinnor och barn som underordnade männen och rättslösa och därmed lovliga offer för våld och utnyttjande måste motverkas. Detta kan påverka prioriteringar och val av insatser på utvecklingsområdet. Analyser och insatser måste göras inom varje specifikt område, såsom könsbaserad diskriminering, våld mot kvinnor och flickor samt sexuella och reproduktiva rättigheter inklusive tillgång till preventivmedel. Också män, och samhället som helhet, gynnas av ökad jämställdhet. Det bör därför säkerställas att män tillsammans med kvinnor blir aktörer i arbetet för ett jämställt samhälle.

I det internationella utvecklingssamarbetet är jämställdhetsarbetet både ett viktigt mål i sig och ett medel för att bekämpa fattigdom bland såväl kvinnor som män. Från Sida har projektgruppen inhämtat att biståndsinsatser i dag analyseras utifrån kvinnors och mäns roller och deras relation inbördes. Metodiken för att främja och uppnå jämställdhet mellan kvinnor och män har förändrats. Ett viktigt exempel på förändrad metodik är övergången från inriktningen på särskilda insatser för kvinnor till en strategi som går ut på att låta ett jämställdhetsperspektiv genomsyra hela verksamheten och som ett komplement till huvudstrategin göra särskilda insatser för att främja jämställdhet. Ett annat exempel är introduktionen av en jämställdhetsansats som innebär ett skifte från fokus på kvinnor till en inriktning på kvinnor och män och förhållandena dem emellan. Projektgruppen har dock i sitt arbete samtidigt kunnat identifiera att det alljämnt förekommer svårigheter att i budgetsammanhang hävda jämställdhetsfrågornas och jämställdhetsinsatsernas betydelse. Det är ett förhållande som bör noteras och ges ökat fokus i framtiden.

En självklar utgångspunkt för en framgångsrik fattigdomsbekämpning är uppslutningen bakom demokrati, mänskliga rättigheter och jämställdhet. Den ökande förståelsen för att fattigdom också inkluderar brist på möjligheter och trygghet har satt fokus på respekten för de mänskliga rättigheterna som en utgångspunkt för ett lands utveckling. Mänskliga rättigheter, demokrati, jämställdhet och god samhällsstyrning har många gemensamma aspekter. De är delvis processer som är ömsesidigt förstärkande och utgör varandras förutsättningar.

Globaliseringen öppnar, enligt projektgruppens mening, nya möjligheter att lösa problem med orättvisor, ojämlikhet och fattigdom genom t.ex. ökad medvetenhet om, och respekt för, gemensamma värden som demokrati, mänskliga rättigheter och jämställdhet. Utrikesutskottet har tidigare välkomnat det omfattande arbete som det internationella samfundet gjort för kvinnor och kvinnors rättigheter samt för en ökad jämställdhet. Samtidigt återstår mycket att göra. Jämställdhet är både en fråga om rättvisa och en fråga om bättre fungerande samhällen. I det framtida arbetet med att globalt verka för jämställdhet kan flera saker göras. Arbetet kan bl.a. inriktas på att säkerställa att internationella lagar och konventioner om mänskliga rättigheter som de flesta av världens stater undertecknat också efterlevs. Vidare bör demokratiarbetet medföra att fler kvinnor kommer med i beslutande församlingar och i det politiska livet. Slutligen är det viktigt att få med fler kvinnor både i konfliktförebyggande åtgärder och i återuppbyggnaden av samhällen som har upplevt krig. I arbetet för att uppnå ökad jämställdhet i utvecklingsländerna är det, enligt projektgruppen, angeläget att relatera insatser och verksamheter till lokala levnadsbetingelser i de länder där insatser görs. Bristande kunskap om lokala förhållanden riskerar att bidra till missriktade insatser som får motsatt effekt än den önskvärda.

Projektgruppen vill påpeka att det är en tämligen omfattande och komplex uppgift att utvärdera biståndet utifrån jämställdhet. Att avgöra huruvida specifikt svenska insatser haft framgång och bidragit till måloppfyllnaden av det biståndspolitiska målet om jämställdhet som riksdagen ställde sig bakom 1996 är inte fullt ut möjligt. Möjligheterna att med statistiska mått utvärdera och mäta hur svenskt utvecklingssamarbete bidragit till en ökad jämställdhet i samarbetsländerna är begränsade. Konstateras kan dock att utvecklingstendenserna i världen pekar på såväl förbättringar som försämringar av kvinnors och flickors livssituation. Dessutom bör noteras att svenska insatser inte sällan sker som en del i en större helhet och i samarbete med andra aktörer och länder. Det faktum att jämställdhetsmålet dessutom bäst förutsätts bli uppfyllt genom att ett jämställdhetsperspektiv integreras i alla bistandsfrågor ("mainstreamas") bidrar till svårigheten att uttala sig om huruvida svenska insatser haft avsedd inverkan eller inte.

Projektgruppens huvudsakliga angreppssätt har därför, med beaktande av den tid som stått till gruppens förfogande, varit begränsat till att främst studera av andra aktörer genomförda utvärderingar. Av stort intresse i dessa sammanhang har både Regeringskansliets och Sidas egna utvärderingar varit.

Den utvärdering som projektgruppen låtit riksdagens utredningstjänst genomföra av hur Sidas ramorganisationer redovisar sitt arbete med jämställdhetsfrågorna visar på svårigheten att utvärdera bistandsinsatser i dessa delar. Det förefaller svårt att i enskilda organisationers rapportering av arbetet för att öka jämställdheten inom utvecklingssamarbetet utläsa om arbetet varit framgångsrikt eller inte. En sådan ordning är inte tillfredsställande. Det finns anledning, menar projektgruppen, att närmare överväga hur arbetet med uppföljning och utvärdering kan utvecklas för att bli ett användbart verktyg i bistandsarbetet. Projektgruppen förutsätter därför att initiativ, såväl av de enskilda ramorganisationerna själva som av Sida, tas för att öka möjligheterna att framdeles utvärdera och följa upp bistandsverksamheten utifrån jämställdhetsaspekter. Projektgruppen anser att högre krav bör kunna ställas på enskilda organisationer när det gäller uppföljning och utvärdering av hur jämställdhetsaspekterna i utvecklingssamarbetet har fungerat.

Det faktum att det föreligger svårigheter att utvärdera utvecklingssamarbetet utifrån ett jämställdhetsperspektiv får inte medföra att utvärderingar uteblir. Projektgruppen anser det angeläget att det även framgent aktivt görs insatser för att utvärdera och följa upp insatser inom utvecklingssamarbetet för att uppnå jämställdhet.

Jämställdhet, såväl nationellt som internationellt, handlar till stor del om attityder i samhället. Arbetet med att uppmärksamma jämställdhetsfrågorna är därför av största vikt. Det är, enligt projektgruppens mening, angeläget att ha ett långsiktigt och uthålligt perspektiv. Förändringar av djupt rotade strukturer och organisatoriska mönster kan endast ändras efter ett aktivt och ensträvt arbete. Erfarenheten, inte minst från Sverige, visar att föränd-

ringar tar tid. Samtidigt bör svenska erfarenheter kunna bidra till att underlätta och möjliggöra snabbare förändringar i länder som inte kommit lika långt i jämställdhetsarbetet som Sverige.

Projektgruppens arbete har visat att Sverige i många länder setts som ett föregångsland, vilket projektgruppen menar är något som förpliktar inför framtiden. Som ovan anförts har projektgruppen goda förhoppningar om att de nya målformuleringar som gäller för politiken för global utveckling och för utvecklingssamarbetet kommer att ge jämställdheten en minst lika stark ställning som tidigare. Sverige kan även fortsättningsvis vara ett föregångsland.

Projektgruppens arbete visar att även andra länder bedrivit en politik som i många stycken kan lyftas fram vad gäller insatser för att öka jämställdheten i utvecklingsländerna. Projektgruppen anser att de lärdomar som gjorts i utvärderingar av sådant utvecklingssamarbete bör uppmärksammas och tas till vara inför framtiden. Att visa på goda exempel är i detta avseende viktigt.

Bland de många exempel som kan anges märks genderhandläggare som kan vara ett arbetssätt för att driva frågor om jämställdhet. Projektgruppen anser det angeläget att kunskapen i jämställdhetsfrågor hos utsänd och hemmastationerad personal är tillfredsställande. Till diskussionen om goda exempel hör också arbetet i Sverige med kvinnojourerna. Kvinnojourer kan ha dubbel verkan i samarbetsländerna, dels genom den hjälp de ger till enskilda kvinnor och barn, dels genom de erfarenheter samhällena vinner av de erfarenheter och den kunskapsupbyggnad som följer av kvinnojourer. Enligt vad projektgruppen kunnat inhämta arbetar inte Sida med uppbyggnad av kvinnojourer eller liknande i samarbetsländerna. Däremot är det möjligt att motsvarande verksamhet får stöd inom ramen för projektbidragen till enskilda organisationer. Projektgruppen finner dock anledning att ge politiskt starkare styrning och uppmärksamhet åt kvinnojourer.

Projektgruppen menar att det faktum att jämställdhet måste integreras i allt utvecklingsarbete inte motsäger behovet av samordning och samstämmighet. Det är enligt projektgruppens mening viktigt att sådana samordningsinsatser får en fungerande organisation och läggs på högsta tänkbara nivå i de myndigheter, organisationer och institutioner som berörs av utvecklingsfrågorna. Som ovan angetts gäller det i hög grad Sida och dess styrelse, sedan Kvinnorådet för internationellt bistånd avvecklats. Det är vidare angeläget att Sverige utvecklar ett förhållningssätt, t.ex. i form av en uppförandekod eller motsvarande, i dessa frågor för de organisationer där Sverige är delaktigt.

Projektgruppen vill i diskussionen om jämställdheten inom utvecklingssamarbetet hänvisa till FN:s millenniemål. Sverige har åtagit sig att genom samverkan mellan olika politikområden bidra till genomförandet av FN:s åtta s.k. millennieutvecklingsmål. Det övergripande millenniemålet är att fram till år 2015 halvera den andel människor som lever i absolut fattigdom och hunger. Övriga mål rör utbildning, jämställdhet, hälsa, miljö och partnerskap. I Johannesburg kompletterades utvecklingsmålen med ytterli-

gare mål som bl.a. rör sanitet, integrerad vattenförsörjning, biologisk mångfald, kemikalier och fiske. Målen är globala åtaganden, och den svenska politiken för global utveckling är ett bidrag till deras uppfyllelse. Projektgruppen instämmer i bedömningar som gjorts om att det är möjligt att uppnå millennieutvecklingsmålen även om tidsplanen för vissa mål troligtvis inte kommer att hålla.

Frågor om sexuell och reproduktiv hälsa saknas i de internationellt erkända millenniemålen. Sverige har dock sedan många år bedrivit ett aktivt arbete på detta område. Att främja en trygg och säker sexualitet och en god reproduktiv hälsa i befolkningen har utgjort en hörnsten i det folkhälsopolitiska arbetet. En trygg sexualitet, fri från fördomar, diskriminering, tvång och våld är hälsosam. Trygg och säker sexualitet och en god reproduktiv hälsa skall därför utgöra ett av målområdena för folkhälsan. Kunskap är en viktig källa till att nå målet, och en bra sex- och samlevnadsundervisning kan spela en nyckelroll för ungas utveckling och är särskilt viktig för dem vars hälsa riskerar att utvecklas ogynnsamt. Rätten att själv få välja partner, samlevnadsform och om eller när man skall få barn borde gälla för alla människor. Denna rätt är dock långt ifrån säkerställd, även om det skett vissa förbättringar inom området. Det är viktigt att sprida denna rättighet till alla, och projektgruppen, i likhet med utrikesutskottet, förutsätter att Sverige även fortsättningsvis internationellt aktivt arbetar för människors sexuella och reproduktiva hälsa. Sverige har goda förutsättningar att dela med sig av sin tradition när det gäller upplysningsarbete. Även genom att fortsätta att främja jämställdhet kan en förbättring ske.

Mot bakgrund av ovan gjorda överväganden finner projektgruppen anledning att rekommendera utskottet att i sitt arbete med utvecklingsfrågorna

- tydliggöra det ansvar som faller på Sidas styrelse att noga beakta jämställdhetsfrågorna i utvecklingssamarbetets alla delar,
- notera svårigheterna att i budgetsammanhang hävda jämställdhetsfrågornas och jämställdhetsinsatsernas betydelse,
- överväga hur arbetet med uppföljning och utvärdering kan utvecklas för att bli ett användbart verktyg i jämställdhetssträvandena inom utvecklingssamarbetet,
- ställa högre krav på enskilda organisationer när det gäller uppföljning och utvärdering av hur jämställdhetsaspekterna i utvecklingssamarbetet har fungerat,
- uppmärksamma kvinnojourers möjliga roll i utvecklingssamarbetet, samt
- utveckla ett förhållningssätt, t.ex. i form av en uppförandekod eller motsvarande, i jämställdhetsfrågor för de organisationer där Sverige är delaktigt.